

ถนนสายหลักที่ใช้ติดต่อกับชุมชนภายนอก

ซึ่งรถประจำทางส่วนใหญ่ได้วิ่งผ่านชุมชนวันละ หลายรอบ ส่วน เส้นทางในการคมนาคมภายในชุมชนเองเป็นถนนคอนกรีตและมีการแบ่งเขตหมู่บ้านโดยใช้ถนนเป็นเส้นแบ่งเขต มีไฟฟ้าส่องสว่างในช่วงกลางคืนตามถนนตลอดสาย ทุกครัวเรือนมีไฟฟ้าใช้ ส่วนน้ำที่ใช้อุปโภคบริโภคส่วนใหญ่จะใช้น้ำประปาส่วนภูมิภาค และใช้น้ำจากบ่อขนาดได้ดินใช้เองในครอบครัว และในชุมชนเองมีแหล่งน้ำหนึ่งโซนที่อยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้านซึ่งมีชาวบ้านบางส่วนใช้ประโยชน์ในการหอยหาเกินและใช้น้ำในการอุปโภคบริโภค และส่วนใหญ่ชาวบ้านจะมีโถ่แดง และโถ่แมงกรใช้รองน้ำฝนไว้ดื่มน้ำ ส่วนใหญ่จะไม่เพียงพอให้ดื่มน้ำตลอดปีึงต้องได้ซื้อน้ำดื่มน้ำจากพ่อค้าขายน้ำดื่มน้ำในช่วงฤดูแล้งซึ่งมีทั้งที่เป็นน้ำจากบ่อธรรมชาติซึ่งมีทั้งที่นำน้ำบรรจุใส่ถังขนาดใหญ่บรรทุกรถยนต์ 4 ล้อ และ 6 ล้อ มาเร่ขาย คิดราคาตามปริมาณที่รองรับน้ำ คือ โถ่แดงขนาดใหญ่ โถ่ละ 120 บาท โถ่แมงกร มีทั้ง 12 บาท และ 15 บาท และน้ำที่กรองจากน้ำประปาบรรจุขวดและถัง ซึ่งมีเจ้าของเป็นคนในพื้นที่ใกล้เคียงนำมาขาย เช่น กัน

แหล่งน้ำหนองโสน

ทางเข้าเขตพื้นที่บ้านกุดปลาค้า

การติดต่อสื่อสารภายในชุมชนเองจะมีหลากหลายท่าทางตามแต่ต่าง ๆ ให้สามารถภายในชุมชนทราบได้อย่างรวดเร็ว พร้อมทั้งการขอความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่างๆ ทั้งภายในชุมชนและภายนอกของความร่วมมือมาอีกด้วย อีกทั้งยังมีการติดต่อสื่อสารทั้งภายในและภายนอกผ่าน โทรศัพท์มือถือ โทรศัพท์บ้าน โทรศัพท์สาธารณะ อินเตอร์เน็ต และการรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อวิทยุ โทรศัพท์ซึ่งมีทุกครัวเรือนและมีหลายครอบครัวที่ติดตามดาวเทียมเพื่อที่จะรับชมข่าวสารจากสื่อขององค์กรประจำต่างประเทศโดยตรง สถานที่ส่วนกลางของหมู่บ้านที่ส่วนใหญ่จะเป็นศูนย์รวมของชุมชนคือ วัดบ้านกุดปลาค้าว มีพระครุสุนทรัตน์ โทรทัศน์เป็นเจ้าอาวาส และเป็นที่การพนับถือของคนในชุมชน และตั้งอยู่ทิศตะวันออกเฉียงใต้ของชุมชนหมู่ที่ 6 และทิศตะวันออกของชุมชนหมู่ 6 ซึ่งเป็นศูนย์ในการประกอบกิจกรรมหลาย ๆ อย่างและภายในวัด

วัดกุดปลาค้าวสถานที่สำคัญทางพุทธศาสนา

มีอาคารอนเกปประสงค์ที่มีงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลในโครงการ เอส เอ็น แอล และได้จัดเป็นศูนย์เรียนรู้ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ博文ประจำตำบลกุดปลาค้าว และยังเป็นสถานที่จัดประชุมต่าง ๆ ทั้งภายในชุมชนเองและหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาคราชการและภาคเอกชน ในชุมชนบ้านกุดปลาค้าวมีร้านค้าขายอาหารหลายแห่งมีทั้งร้านขายอาหารตามสั่ง อาหารสำเร็จรูป และอาหารสด มีทั้งที่วางแผงข้างถนนใหญ่ และในชุมชนใกล้เคียงจะมีโรงชำแหละเนื้อวัว

ร้านขายอาหารในชุมชนในตอนเช้า

และเนื้อหมู ทุกวัน และมีส่วนอาหารต่าง ๆ อยู่ล้อมรอบพื้นที่ชุมชน มีทั้งที่เปิดบริการด้านอาหาร และเครื่องดื่ม และให้บริการทั้งความบันเทิง มีตู้ร้องเพลงカラโอเกะแบบหยอดเหรียญ และมีทั้ง นักร้องสาวสวยอย่างร้องเพลงให้ฟัง มีร้านที่ให้บริการอินเตอร์เน็ตจะให้บริการด้านเกมส์ อินเตอร์เน็ต และในวันอาทิตย์ของทุกสัปดาห์จะมีตลาดนัดสินค้าต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในพื้นที่ตลาดสด ของเทศบาลตำบลกุดสิม ซึ่งอยู่ห่างจากชุมชนประมาณ 1,500 เมตร ซึ่งเป็นแหล่งรวมสินค้าทั้งที่เป็น อาหารสด อาหารแห้ง อาหารสำเร็จรูป และเครื่องใช้สอยชนิดต่าง ๆ รวมทั้งเครื่องนุ่งห่มหลากหลาย ชนิด

5. ประวัติความเป็นมาของชุมชนกุดปลาค้าว

ชาวบ้านกุดปลาค้าวเป็นชุมชนของคนผู้ไทย มีความเป็นอยู่ที่เรียนง่าย อยู่แบบพี่แบบน้องมี ความเอื้อเพื่อเพื่อแผ่ คบหากับคนได้ง่าย ไม่ว่าจะเป็นคนในชุมชนเองหรือที่มาจากชุมชนอื่น

ชาวผู้ไทยส่วนใหญ่จะมีความเชื่อ และการนับถือพิธี และการเคารพนับถือผู้ที่มีอาวุโสกว่า และ การสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่ถ่ายทอดมาจากการบูรุษของชาวผู้ไทย และเอกลักษณ์ของชาวผู้ ไทยคือ การแต่งกาย และภาษาพูด และมีพิธีกรรมที่เป็นแบบเฉพาะของชาวผู้ไทยเอง คือพิธีการ แต่งงานของชาวผู้ไทย จะต้องมีพ่อค้าม แม่ค้า ซึ่งจะนับถือเป็นพ่อ และแม่ของคู่บ่าวสาวที่แต่งงาน ใหม่ ซึ่งผู้ที่จะถูกเลือกให้เป็นพ่อค้าแม่ค้า จะต้องเป็นผู้ที่มีพุทธิกรรมที่เป็นแบบอย่างให้กับลูกค้า ในทางที่ดีและเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต ได้อย่างปกติสุข และจะมีพิธีการเลี้ยงเบยซึ่งฝ่าย

เจ้าสาวจะต้องเรียกผู้ที่เป็นญาติคนของนามสกุลนี้ มาเลี้ยงให้อีกหน้าสำราญซึ่งเรียกว่า “เลี้ยงพาเบย์” และพิธีกรรมการจัดงานศพ จะให้เบย์เป็นฝ่ายที่จะต้องดูแลเรื่องของการเผาศพ ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่เชื่อมต่อ กันระหว่างงานรื่นเริง กับงานโศกเศร้า

บ้านกุดปลาค้าว เป็นชุมชนที่รับเอาวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนอื่นเข้ามาเพริ่ม มีเส้นทางที่ติดต่อ กับชุมชนอื่น ได้อย่างสะดวกประกอบกับคนในชุมชน ได้ออกไปทำงานและได้แต่งงานกับคนในชุมชนอื่นทำให้คนในชุมชนเองเกิดความหลากหลายในเรื่องของแนวคิดและการดำเนินชีวิตมากขึ้น

5.1 การอพยพและการตั้งถิ่นฐาน

บ้านกุดปลาค้าว เป็นหมู่บ้านที่แยกมาจากบ้านกุดตูม และมีพื้นที่อยู่ในเขตการปกครองของเทศบาลตำบลกุดสิน อำเภอเขา Wang จังหวัดกาฬสินธุ์ บ้านกุดปลาค้าว มีชาติพันธุ์เป็นชนเผ่าผู้ไทยที่อพยพมาจากประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมื่อ ปี พ.ศ. 2387 ในสมัยรัชกาลที่ 3 เช่นเดียวกับประชากรส่วนใหญ่ของอำเภอเขา Wang จังหวัดกาฬสินธุ์ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม ทำนา ทำไร้มันสำปะหลัง เลี้ยงสัตว์ รับจ้างทั่วไป มีอาชีพเสริมคือหัตถกรรม ทอผ้า พื้นเมือง เครื่องจักสาน และเครื่องปั้นดินเผา

ในอดีต ประชากรในชุมชนกุดปลาค้าว ตำบลกุดปลาค้าว อำเภอเขา Wang จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นหมู่บ้านที่ตั้งขึ้นต่อจากบ้านกุดตูม ซึ่งดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย มีการเอื้อเฟื้อเพื่อแผ่เชื้อกันและกัน การหาอยู่หากิน ตามแหล่งน้ำตามธรรมชาติ และป่าเขา มีผู้นำที่สืบทอดกันมา ได้ คือ

1. นายสุน พหลีศิริ
2. นายเทพ กษณะสาย
3. นายพิว พันธ์คุ้มเก่า
4. นายคม กุตระแสง
5. นายสงค์ เหลือศิริ
6. นายพอ เหลือศิริ
7. นายยุทธยา กษณะสาย
8. นายไชยนคร ศรีประใหม

6. วิถีการดำเนินชีวิต

ในอดีตบ้านกุดปลาค้าว เป็นหมู่บ้านของชาวผู้ไทยอีกหมู่บ้านหนึ่งที่รักความสงบ มีความเอื้อเฟื้อเพื่อแผ่ เชื้อกันและกัน มีการหาอยู่หากินตามแหล่งตามธรรมชาติ คือ แหล่งน้ำ เช่น ห้วยลำพยุง วังชุม กุดหลีวหนัง วังแม่ กุดเย็น สับปะรด ซึ่งชาวบ้านในอดีตจะหาอยู่หากิน พากสัตว์น้ำตามแหล่งน้ำเหล่านี้เพื่อดำรงชีวิตของตนเองและครอบครัว และนอกจากแหล่งอาหารเหล่านี้ชาวบ้านยังหาอยู่หากินตามป่าเขาซึ่งจะหาอาหารจำพวก หน่อไม้ เห็ด ชนิดต่าง ๆ สัตว์ป่า กลอย จำพวกอื่น เช่น

เห็ด ผักป่าต่าง ๆ และเมื่อช่วงเริ่มต้นของฤดูฝนชาวบ้านยังต้องไปลากเป็นภูเขา (บริเวณตีนเขา) เพื่อทำไร่ปลูกสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ เช่น ฝ้าย เพราะเมื่อถึงฤดูกาลหลังจากเก็บเกี่ยวเสร็จแล้วชาวบ้านจะไปเก็บดอกฝ้ายนำมาตากให้แห้งแล้วนำมาอีวเพราแยกเมล็ดและเส้นใยฝ้ายจากนั้นจึงนำไปฝ้ายที่คัดแยกเสร็จนำมาดัดให้เส้นฝ้ายฟู แล้วนำมาลือ (คือการม้วนให้ยาว ๆ) เพื่อเตรียมเข็นฝ้ายให้เป็นเส้นเพื่อการที่จะห่อให้เป็นผืนผ้าต่อไป ส่วน พริก น้ำจะเก็บมาตากแดดกันไว้กินในยามขาดแคลน ส่วนผักชนิดต่าง ๆ นั้นส่วนใหญ่จะปลูกพากฟิก แต่ เพราะชาวบ้านจะไม่ค่อยได้ไปคูดและปลูกทึ่งไว้เพื่อเก็บเกี่ยวปีละครั้ง สองครั้ง ซึ่งในการสัญจรไปมาชาวบ้านส่วนใหญ่จะเดินเท้าเปล่า ส่วนพากเจ้านายคือพากตำรา จะใช้ม้าเป็นพาหนะ

บ้านกุดปลาค้าว มี ลำหัวบังชุง ซึ่งจะจัดลำหัวบังชุงเป็นแหล่งอาหารยุ่หากินใกล้ ๆ หมู่บ้านสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นโภคซึ่งมีพื้นที่ในการทำนาอย่างมากชาวบ้านส่วนใหญ่มีข้าวไม่พอ กินตลอดปี บางครอบครัวจะต้องนำสิ่งของซึ่งชาวบ้านกุดปลาค้าวในสมัยนั้นจะปั้นอุ ปั้นไห ปั้นครอก เพื่อทำไว้ใช้ในครัวเรือนและชาวบ้านกุดปลาค้าวยังได้นำไปแลกข้าวกับคนในท้องถิ่นใกล้เคียงเพื่อนำมาริโ哥อยู่เสมอ

การตั้งบ้านเรือน ส่วนใหญ่มีการตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่มเครือญาติ บ้านเรือนจะเป็นบ้านไม้ทั้งหลัง หลังคามุงด้วยไม้ บางครอบครัวจะมุงด้วยหญ้าคา พื้นบ้านจะเป็นไม้ไผ่ที่นำมาทุบแล้วแผ่ให้กว้างนำมาปูเป็นพื้นบ้าน ใต้ถุนบ้านจะทำเป็นคอกควาย ซึ่งเมื่อเสร็จจากฤดูทำนาแล้วชาวบ้านจะนำพากมันมาผูกไว้ที่ใต้ถุนบ้าน และจะมีการตั้งเล้าไว้ เพื่อเป็นที่เก็บข้าวที่เก็บเกี่ยวจากท้องทุ่งไว้รับประทาน และใต้ถุนของเล้าข้าวจะเป็นที่เก็บเครื่องมือที่ใช้ในการโถนา และเป็นที่อาศัยหลับนอนของพากเบ็ด ไก่ซึ่งได้เลี้ยงไว้เป็นอาหารและต้อนรับญาติพี่น้องที่อยู่ห่างไกล ซึ่งนาน ๆ จะมาเยี่ยมเยือน

บ้านกุดปลาค้าวเป็นหมู่บ้านที่มีเส้นทางติดต่อกันหมู่บ้านอื่นโดยเป็นเส้นทางเดินเท้า จะเป็นทางดินรายที่เกิดจากการสัญจรไปมาบ่อย ๆ ของเกวียน ม้า และการเดินเท้าของผู้คนสมัยนั้นเป็นเส้นทางแคบ ๆ ผู้渺ผู้แก่เล่าให้ฟังว่า สมัยก่อนต้องหาอนุหาราไหไปแลกข้าวของกับคนบ้านอื่นในสมัยนั้น ถ้าต้องการเดินทางไปติดต่อกันท้องถิ่นอื่น จะต้องเดินเท้า ต้องนอนข้าวสารไปด้วยเพราะถึงหมู่บ้านไหนจะต้องไปขอนอนที่บ้านผู้ใหญ่บ้านนั้น จึงต้องนำข้าวไปนึ่งและห่อไปกินในระหว่างเดินทาง

โรงเรือนปืนอุปน์ไหที่ลูกทิ้งร้าง

เมื่อปี พ.ศ. 2502 ในหมู่บ้านไกลเคียงคือบ้านกุดสิน มีผู้เล่าว่าสมัยนั้นมีรถบรรทุกสินค้าเจ้าของรถ เป็นชาวญวนเห็นอ้อพยพมาอยู่ในท้องถิ่นนั้น ซึ่งได้นำสินค้าจากห้องถิ่นไปค้าขายแลกเปลี่ยนใน จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งจะเดินทางจากกุดสินไปทางอำเภอกรุงนราภรณ์ เข้าไปในตัวจังหวัดซึ่งหากลับ จะนำสินค้าจากในเมืองมาขายและแลกเปลี่ยนกับคนในท้องถิ่นด้วย การเดินทางเป็นเส้นทางดิน ทรify เมื่อรถติดจะต้องช่วยกันเบี้ณุ

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2508 มีหน่วยงาน ร.พ.ช. เข้ามาสร้างถนนจึงเริ่มมีรถที่ชาวบ้าน เรียกว่ารถมิตรภาพ เป็นรถบรรทุกมีเรือนรถเป็นไม้ ซึ่งโดยสารจากกุดสินไป จังหวัดกาฬสินธุ์ โดย ใช้เส้นทางผ่านบ้านกุดปลาค้าว ในตอนนั้นการเดินทางจะไป แล้วค้างคืนเสียก่อนถึงจะกลับมา ของวันต่อมา

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2510 มีรถบัสสีส้ม ซึ่งเจ้าของเป็นคนที่มีเชื้อสายจีน กือ นายหนูบุน วิ่ง โดยสารจากเส้นทางบ้านกุดสิน ผ่านบ้านกุดปลาค้าว ถึงจังหวัดกาฬสินธุ์ วันละ เที่ยว และได้เพิ่ม เที่ยวเดินทางขึ้นเรื่อยๆ โดยการเพิ่มจำนวนคนรถ เป็นวันละ 3 เที่ยว

ปี พ.ศ. 2518 มีเหตุการณ์บ้านเมืองเกิดขึ้นคือความขัดแย้งระหว่างคอมมิวนิสต์กับรัฐบาล ทหารซึ่งเป็นเหตุที่ทำให้ชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนเป็นอย่างมาก กือไม่สามารถที่จะออกทำนา และหาอยู่หากินได้ เพราะต่างก็กลัวที่จะได้รับอันตราย จึงทำให้ชาวบ้านส่วนหนึ่งต้องเข้าไปอยู่ใน ป่าและส่วนที่ไม่เข้าป่า จะต้องดันหนาเข้าไปอยู่ในเมืองเพื่อไปทำงานทำ ซึ่งในตอนนั้นชาวบ้านที่ เดินทางเท้าไปขึ้นรถที่สีแยก(อำเภอสามเดช)แล้วเมื่อเหตุการณ์สงบลงชาวบ้านที่อยู่ในป่าก็เริ่มออกมาน

ทำมาหากินตามปกติ ส่วนชาวบ้านที่ไปอยู่ในเมืองก็กลับมาน้ำบ้านเกิดและได้เอาเสื้อผ้าสวาย ๆ ใส่ ติดตัวมาอวด เพื่อน ๆ ทำให้คนที่ไม่มีโอกาสได้ไปอยากที่จะไปสมัผัสความคิวไลน์ และชาวบ้านที่ออกป่าได้มีโอกาสได้ปลูกมันที่บ้านใหม่สามัคคีซึ่งเป็นพื้นที่ที่ทางการจัดสรรให้ชาวบ้านเป็นที่อยู่ทำมาหากิน และชาวบ้านได้พากันปลูกมันจึงมีรายได้จากการผลิตค่อนข้างสูง ซึ่งเทียบกับก่อนหน้านี้ไม่มีรายได้เลย ทำให้เมื่อกลับมาอยู่ถิ่นบ้านเกิดจึงได้นำมันมาปลูกในพื้นที่ซึ่งได้เงินไปทางป่าทำไร่นันตอนแรก ๆ ได้ผลผลิตดี ชาวบ้านเล่าว่า “สมัยก่อนดินดี ไม่ต้องทางหัญญา ไม่ต้องໄດ ชุดหลุมแล้วปลูกเลย หัวมันก็โต ถึงราคาจะถูก แต่เราไม่ได้เสียค่าใช้จ่ายอะไร ขายได้เท่าไหร่เป็นกำไร ทั้งนั้น”

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2521 รัฐบาลของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ได้มีการตัดถนนจากอำเภอเขาวงไปอำเภอคงหลวงซึ่งทำให้ชาวบ้านมีเส้นทางเดินรถที่สะดวกขึ้นและมีรถวิ่งโดยสารทำให้ชาวบ้านหลายครอบครัวหันมาปลูกมันซึ่งทำไปพร้อม ๆ กับการปลูกข้าว คือ ในตอนแรก ๆ ผลผลิตจากการปลูกมันสำปะหลังค่อนข้างดีพอสมควร หลายปีผ่านไป ทำให้ผลผลิตน้อยลง ราคาก็ต่ำลง เพราะผู้คนหันมาปลูกมันมากขึ้น ดินก็เสื่อมลง ทำให้ต้องไถก่อนก่อนที่จะปลูก และเมื่อปลูกเสร็จจะต้องคูแลอย่างดี คือ ต้องทางหัญญา และใส่ปุ๋ย ซึ่งชาวบ้านได้รับการแนะนำสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ว่า ถ้าอย่างได้ผลผลิตมากขึ้นจะต้องใส่ปุ๋ยเคมี จึงจำเป็นที่จะต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงขึ้นอีก แล้วอีกทางหนึ่งชาวบ้านต้องรับทำนาให้เสร็จเพื่อที่จะได้เงินไปทางหัญญาให้ต้นมันสำปะหลัง เพราะถ้าไม่ถางจะทำให้ต้นมันไม่โต จะได้หัวมันเล็ก และจะต้องใส่ปุ๋ย เพื่อที่จะได้ผลผลิตมากขึ้น เป็นสาเหตุที่ต้องรับเรื่องนี้เองจึงทำให้ชาวบ้านต้องจ้างแรงงานเพื่อที่จะใช้งานหั่งสองทางดำเนินไปได้โดยดี และทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นค่ารถ ค่าอาหาร ที่จะต้องเลี้ยงคนงาน ค่าปุ๋ย และประกอบกับราคามันตกต่ำ เพราะไม่มีการประกันราคา ทำให้ชาวบ้านหลายคนต้องยืมทุนจากนายทุนในหมู่บ้านเพื่อมาลงทุนต่อซึ่งต้องจ่ายดอกเบี้ยให้กับนายทุนในอัตราที่สูงคือร้อยละ รนาท บางครอบครัวต้องขายข้าวเชี่ยว (ข้าวที่ยังไม่เก็บเกี่ยวมากผล) ให้กับนายทุนในอัตราที่ถูกคือถ้าราคาข้าวเปลือกถั่งละ 30 บาท จะต้องขายให้นายทุน ในราคา ถังละ 15 บาท เพื่อที่จะนำเงินไปจ้างแรงงาน และเป็นค่าใช้จ่ายในการเก็บเกี่ยวผลผลิต ซึ่งเมื่อหักจากค่าใช้จ่ายแล้วทำให้บางปีไม่เหลือเงินกำไรจากการขายผลผลิตเลย และบางครอบครัวยังต้องเป็นหนี้สินต่อไปเพื่อราคาผลผลิตตกต่ำ จึงส่งผลให้ชาวบ้านหลายครอบครัวมีหนี้สินรุนแรง เพราะจะต้องรับทำทุกอย่างพร้อม ๆ กัน

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2534 มีชาวบ้านที่เคยไปทำมาหากินที่บ้านใหม่พัฒนาได้กลับมาน้ำบ้านพร้อมกับรถไอน้ำเดินตามส่งผลให้การทำงานในช่วงนั้นทำได้เร็วขึ้นกว่าการทำงานในรูปแบบเดิมทำให้ชาวบ้านต้องหันมาเลียนแบบโดยการจ้างไอน้ำในช่วงน้ำมัน อยู่ที่ลิตรละ 7 บาทจึงทำให้ค่าใช้จ่ายในการไอน้ำยังไม่แพงเท่าไหร่ จึงทำให้ชาวบ้านเริ่มขายความเพื่อนำเงินไปซื้อรถไถ บางครอบครัวได้นำ ที่ดินไปจำนองให้กับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ เพื่อนำเงินมาซื้อรถไถ เพื่อที่จะได้นำมาไอน้ำเพื่อปลูกข้าว และໄร่เพื่อปลูกมันสำปะหลัง แล้วชาวบ้านยังได้นำไม้มาต่อเป็นเรือนรถ เพื่อเป็นที่โดยสารและใส่เครื่องของสัมภาระ และอุปกรณ์ อะไหล่ ของรถไถ แล้ว

ชาวบ้านยังใช้รถไถเป็นพาหนะ เพื่อเดินทางไปทำไร่บ่นเขา เพราะต้องทำให้ไร่และทำนาใน
ขณะเดียวกัน

ต่อมาเมื่อปี 2540 ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทำให้ราคាពลัตต่ำราคาน้ำมันแพงขึ้นชาวบ้านได้รับผลกระทบ มากทำให้ค่าใช้จ่ายในการผลิตสูงมากขึ้น แต่ราคាពลัตตกต่ำ ส่งผลกระทบให้ชาวบ้านที่กู้ยืมเงินจากแหล่งเงินทุน ได้รับความเดือดร้อนมากขึ้น เพราะในหนี้รอบปีจะต้องนำเงินจากการขายผลผลิตไปผ่อนชำระหนี้ให้กับแหล่งเงินทุน ทำให้ชาวบ้านต้องหันไปกู้เงินทุนจากนายทุนในหมู่บ้านเพื่อนำไปชำระให้กับธนาคารและต้องรับภาระดอกเบี้ยอีกด้วย ชาวบ้านจึงมีหนี้สินเพิ่มมากขึ้น

7. การศึกษา

7.1 การศึกษาในระบบ

สมัยก่อนผู้เช่าผู้แก่เล่าไว้ว่าการศึกษาเล่าเรียนในสมัยนั้นเด็ก ๆ ที่มีอายุถึงเกณฑ์ คือ อายุ 7 ปี แล้วจะเข้าไปเรียนที่โรงเรียนกุดปลาค้าว บางคนก็อายุ 10 ปีถึงจะได้เข้าเรียน ป. 1 เพราะต้องอยู่ช่วยพ่อ แม่ เลี้ยงน้อง ในสมัยนั้นเลือกผ้าที่นุ่งไปโรงเรียน เด็กผู้หญิงจะใส่ผ้าถุง และเลือกเด็กผู้ชายจะใส่ กางเกงหัวรูด เสื้อ ซึ่งจะมีแค่เพียงคนละ 1 ชุด เลือกผ้าเหล่านี้เป็นฝิมือของผู้ปกครอง ซึ่งได้มามากจากการ ทอ มือและตัดเย็บด้วยมือแล้วนำไปเย็บตามสีตามธรรมชาติ เลือกผ้าด้วยคุณ นำไปเย็บหน้าี้ตาม ส่วน อุปกรณ์การเรียนนั้น จะมีกระดาษคนละแผ่นซึ่งใช้ถ่านหินเขียน ซึ่งรับช่วงต่อจากรุ่นพี่ที่เรียนจบแล้ว จนจบ ป. 4 จากนั้นเด็กผู้ชายที่ต้องการໄفرีญจะต้องนwashเป็นสามเณรเพื่อศึกษาเล่าเรียนต่อใน ระดับต่อไปการศึกษาเล่าเรียนในวัดจะเป็นการเรียน นักธรรม แต่ถ้าผู้ใดที่มีฐานะ ทางบ้านค่อนข้างดี จะต้องเดินทางไปเรียนที่โรงเรียนในจังหวัด ซึ่งจะต้องเดินเท้าไปขึ้นรถโดยสารที่ บ้านสีแยก (อำเภอ สมเด็จ)

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2520 มีการจัดตั้งโรงพยาบาลประจำเขตเชียงใหม่ คือโรงพยาบาลเชียงใหม่ ที่ตั้งอยู่ในเขตเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ประเทศไทย

เมื่อปี พ.ศ. 2541 มีน โยบายจัดตั้ง โรงเรียนมัธยมเกิดขึ้นอีกแห่งหนึ่งคือ โรงเรียนกาญจนากิเมอก วิทยาลัยการสื่อสาร

และเมื่อปี พ.ศ. 2543 มี นโยบายจัดตั้งวิทยาลัยเทคนิคเท่านั้น ซึ่งเปิดการเรียนการสอนในระดับอาชีวศึกษา ขึ้นในท้องถิ่นใกล้เคียงกับบ้านกดปลาท้าว

ในปัจจุบัน เด็กก่อนวัยเรียน จะมีโรงเรียนหลายแห่ง ในเขตอำเภอเชียงใหม่ที่ผู้ปกครองได้ส่งบุตรหลานไปเรียน คือ โรงเรียนกุดปลาคำวาราย្យ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษามหาราชินี ซึ่งอยู่ในความดูแลของเทศบาลตำบลกุดสิน โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเล่าเรียน และมีผู้ปกครองหลายท่านที่ส่งบุตรหลานไปเรียนโรงเรียนเอกชนที่ต้องจ่ายค่าบำรุงการศึกษา ค่าอปกรณ์การเรียน และต้องจ่ายค่ารถ ค่าอาหาร คือ โรงเรียนเชียงวิทยา ตำบลกุดสินคื้มเมือง อำเภอ

เชียง จังหวัดกาฬสินธุ์ โรงเรียนอนุบาลสมฤทธิ์ ตำบลลูกดลิมคุ้มใหม่ อําเภอเชียง จังหวัดกาฬสินธุ์ และ โรงเรียนเซนต์โยเซฟ ตำบลบัวขาว อําเภอกุยบุราษฎ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

ประถมศึกษา เด็ก ๆ ส่วนใหญ่จะไปเรียนที่โรงเรียนกุดปลาค้าวราษฎร์บำรุง และส่วนหนึ่งจะไปเรียนที่โรงเรียนเขาวงวิทยา

มัธยมศึกษา เด็กนักเรียนที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาแล้วจะเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น ที่โรงเรียนกุดปลาค้าวรายภูร์บำรุง ซึ่งเป็นโรงเรียนในระดับประถมได้ขยายโอกาสถึง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งอยู่ในพื้นที่ ตำบลกุดปลาค้าว

โรงเรียนในชุมชน

ในส่วนที่จะต้องเดินทางไปเรียนที่รังเรียนเข้าวิทยาการ โดยรถจักรยานยนต์ส่วนตัว จะต้องจ่ายค่าน้ำมันรถเอง วันละ 20 บาท ค่าอาหารอย่างน้อยวันละ 20 บาท ค่าบำรุงต่าง ๆ รวมทั้งค่าใช้จ่ายในด้านของอุปกรณ์เสริมการเรียนและหนังสือ ต้องเสียค่าใช้จ่ายรวม ๆ แล้ว เทอมละประมาณ 4 — 5 พันบาท และค่าชุดนักเรียนและชุดที่ใส่ตามระเบียบที่ทางโรงเรียนกำหนดขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรตามนโยบายของรัฐบาลมีหลากหลาย เช่น มัธยมต้น มีชุดนักเรียน เสื้อเหลือง ชุดยุวกาชาด ชุดลูกเสือ ชุดเนตรนารี ชุดกีฬา แต่ละชุดราคามิ่งต่ำกว่า 200 บาท ส่วนรองเท้ากีต้องมีประจำชุดต่าง ๆ เมื่อนอกนักเรียน หนึ่งคนจะต้องมีรองเท้าสำหรับไปโรงเรียน อายุต่ำกว่า 3 คู่ ถุงเท้ากีต้องให้เข้ากับชุดที่ใส่เมื่อนอก

โรงเรียนกาญจนากิจวิทยาลัย เป็นโรงเรียนมัธยม ซึ่ง เป็นโรงเรียนที่มีระเบียบแตกต่างจากโรงเรียนมัธยมอื่น คือผู้ปกครองจะต้องจ่ายค่าบำรุงการศึกษาแรกเข้าและต้องจ่ายค่าชุดพิธีการ และค่าอาหารกลางวันที่ทางโรงเรียนได้จัดสรรให้แรกเข้าเป็นจำนวนเงิน นับหนึ่น

อาชีวศึกษา หลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพ และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ส่วนใหญ่ จะเรียนที่ วิทยาลัยเทคนิคเท่านั้น และมีบางส่วนที่ไปศึกษาที่วิทยาลัยเทคนิคพาสินธ์ และวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งส่วนใหญ่จะถูกเงินเพื่อการศึกษามาใช้จ่ายในการศึกษาและบางส่วนมาจากการผู้ปกครอง เพราะจะต้องใช้จ่ายมากขึ้น

มหาวิทยาลัย ในระดับปริญญาตรี จะเดินทางไปศึกษาหลายแห่ง ทั้งในจังหวัดเอง และต่างจังหวัด

7.2 การศึกษานอกระบบ

ผู้เฒ่าผู้แก่เล่าว่า สมัยก่อนเมื่อเรียนจบชั้น ป. 4 แล้ว เด็กผู้หญิงส่วนมากจะไม่ได้เรียนต่อจึงต้องออกมารถยนต์ห้องและช่วยพ่อแม่ทำงาน และได้เรียนรู้การครองเรียน การทอดผ้า การทำอาหารซึ่งได้รับการสืบทอดและถ่ายทอดจากแม่ เพื่อที่จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต ในยามที่ได้ออกเรือนไปแล้ว ส่วนเด็กผู้ชายที่ไม่ได้ต้องการบวชเรียนจะต้องมาช่วยพ่อแม่ทำงาน และจะได้เรียนรู้การทำนา การเลี้ยงวัว ควาย และเรียนรู้วิธีการหาอยู่ หากินตั้งแต่การทำอุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ และการซ้อมแซม และสร้างบ้านเรือน การเรียนรู้ในสมัยนั้นเกิดจากความจำเป็นในการดำรงชีพเพื่อให้อยู่รอดและอีกนัยหนึ่งคือเป็นการเรียนรู้เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาและอาชีพที่บรรพบุรุษเคยทำ เช่น พ่อแม่ เคยทำนา ลูก ๆ ก็จะทำนา พ่อแม่เคยค้าขาย ลูก ๆ ก็จะรับช่วงกิจการ พ่อแม่เคยเป็นหมอมสมุนไพร ลูก ๆ ก็จะได้รับการสืบทอดต่อไป

ปัจจุบันการเรียนรู้ภูมิปัญญาเหมือนในสมัยก่อนจะเรียนรู้เฉพาะผู้ที่ต้องใช้ชีวิตอยู่แบบดั้งเดิมแต่มีการปรับเปลี่ยนจากการเรียนรู้จากผู้ปกครองเป็นการเรียนรู้จากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน อำเภอเทรา ให้โอกาสผู้ที่สนใจศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ถึงระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ

และการฝึกอบรมหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น เช่น การเย็บผ้า ตัดแต่งผ้า ทำปุ๋ยหมัก เลี้ยงจี้หรีด การทำอาหาร การทำขนม และอื่น ๆ อีกมากมายเพื่อเป็นการประกอบอาชีพหารรายได้ให้กับครอบครัว

8. สาธารณสุข

ในอดีตการรักษาอาการเจ็บไข้ได้ปวยส่วนมากจะรักษาโดยการไปหาหมอมสมุนไพรชาวบ้านเรียกว่า "หมອะไม" โดยการใช้รากไม้หลายชนิด พุดกันว่า ไข้ไฟอยู่จะต้องใช้ตัวยาถึง 225 ชนิดในการรักษาคือ ฝน(ธู)กับพินละลายนำแล้วใส่ไว้ในน้ำเต้าดินนำไป ละลายนำกินที่บ้านอีกต่อหนึ่ง และเมื่อยามที่ประสบอุบัติเหตุ กระดูกหักจะมีหมอมรักษากระดูกโดยใช้คาด และใช้น้ำมันคากาให้กิน และใช้ทابริเวณแพลง อาการจะหายดีขึ้นเรื่อย ๆ การเจ็บไข้ได้ปวยที่ไม่ทราบสาเหตุ

ชาวบ้านจะใช้วิธีการไปหาเหยา หนอธรรม และหนอเทียน เพื่อหาสาเหตุ และแนวทางแก้ไขต่อไป ส่วนผู้ที่จะคลอดลูกจะมีหมอดำแย่ ช่วยเหลือในเรื่องของการคลอดลูกให้ปลอดภัย

มีผู้ถ้าร่วาตตอนสมัยเด็ก ๆ เคยไปหาหมอดื้สุขศalaบ้านหนองผือ(สถานีอนามัย) แต่ชาวบ้านไม่ค่อยนิยมไป เพราะตั้งอยู่ห่างไกลเพราต้องเดินด้วยเท้าเปล่ากว่าจะไปถึงหมอกัน ไข้ก็เกือบจะเยี้ยแล้ว

ในปัจจุบันการรักษาเหมือนแต่ก่อนยังเหลืออยู่บ้างแต่ไม่ค่อยมีชาวบ้านนิยมมากนัก เพราะเห็นผลช้าและโรคในปัจจุบันมีหลากหลายโรค จึงต้องพึ่งทางโรงพยาบาล เขาวงซึ่งตั้งอยู่ห่างจากบ้านกุดปลาคำว่าประมาณ 1 กิโลเมตร และมีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ช่วยสอดส่องดูแลห้องสุขภาพ และสิ่งแวดล้อมภายในหมู่บ้านอีกทางหนึ่งด้วย

สวัสดิการสุขภาพ คนในชุมชนทุกคนมีสิทธิในการรับการดูแลรักษาพยาบาลตามสิทธิที่รัฐบาลกำหนด โดยมีบัตรประกันสุขภาพประชาชน โดยไม่ต้องเสียเงินค่ารักษาพยาบาล และในส่วนของผู้ที่รับราชการและเครื่องัญญาติ ลูกจ้างประจำ จะได้รับสิทธิในการรักษาพยาบาลตามสิทธิใหม่อีกัน

9. วัฒนธรรมและประเพณี

9.1 วัฒนธรรมและประเพณีที่ดำรงรักษาไว้ คือ

ในสมัยก่อนชาวบ้านกุดปลาคำที่พิธีกรรมตามประเพณี อีต 12 คง 14 และที่เห็นแตกต่างจากหมู่บ้านอื่นในพื้นที่อำเภอเชียงใหม่เมื่อถึงบุญเดือน 9 บุญเข้าประจำดับประจำน ชาวบ้านกุดปลาคำจะมีการเตรียมอาหารหวานเพื่อไปทำบุญ และหลังจากเสร็จพิธีกรรมทางพุทธศาสนาแล้ว ชาวบ้านนำโดยผู้นำหมู่บ้านจะไปอาโม่ตามคือจะไปอา莫่ไม่ไ่่ไปประจำเพื่อนำมาทำไม้กวาดลานวัด จะเดินทางไปอา莫่โภ(เป็นภูเขาลูกหนึ่งที่มีไม้ไ่่ไปประจำอยู่เป็นจำนวนมาก) ถือเป็นประเพณีสืบทอดกันมานาน

ในช่วงวันออกพรรษาชาวบ้านกุดปลาคำจะมีประเพณีการห่องสารภัญ ในสมัยก่อน ชาวบ้านจะมีการจัดประมวลห่องสารภัญและมีการประมวลร้องเพลงภายในหมู่บ้านเป็นการส่งเสริมให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมและกล้าแสดงออกในหมู่บ้านเองและแบ่งขันตามสถานที่ต่าง ๆ

9.2 วัฒนธรรมและประเพณีที่เปลี่ยนแปลงไป

ในอดีตพิธีกรรมในงานศพ จะมีคนในชุมชนต่างให้ความช่วยเหลือกัน สมัยก่อนไม่มีไฟฟ้า เมื่อมีคนตาย ญาติพี่น้องจะพาคนร้องไห้เลียงดังเพื่อเป็นสัญญาณให้เพื่อนบ้านใกล้เคียงรู้ว่าเกิดการสูญเสียครั้งใหญ่ ชาวบ้านใกล้เคียงจึงได้พาคนมาช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ คือจะตัดไม้ไผ่มาผ่าซีกแล้วมัดเรียงติดกันแล้วนำผ้าขาวรองจึงนำเศษพื้นวางไว้บนไม้มัดติดไม้ใช้ผ้าขาวคลุมไว้ เสร็จจากการประกอบพิธีทางศาสนาแล้วจึงนำเศษไปเผาในป้าชาโดยใช้กองฟอน คือใช้ฟืนจำนวนมากเพื่อเผาให้

มอดไหน์ ในการช่วยงานศพนั้นจะไม่มีการต้อนรับแขก ทุกคนที่มาช่วยงานจะช่วยเหลือกัน และในการจัดงานอื่น ๆ ก็เช่นกันชาวบ้านจะมาช่วยเหลือกันจนกว่างานนั้น ๆ จะเสร็จสิ้น

ในปัจจุบันในการจัดงานศพจะต้องเสียค่าใช้จ่ายมากมาย คือจะต้อง ซื้อโลงศพซึ่งมีราคาค่อนข้างแพง มีเครื่องไฟเปิดเพลิงบรรเลงแสดงถึงความโศกเศร้าแทนเสียงร้องไห้ มีการต้อนรับแขกที่มาช่วยงานด้วยอาหารการกินอย่างดี และมีเครื่องดื่มต่าง ๆ และต้องมีปัจจัยใส่ซองให้แด่พระภิกษุที่มาทำพิธีในแต่ละครั้ง และมีค่าใช้จ่ายในเรื่องของการตั้งกองบุญเชื่อกันว่าผู้ที่ล่วงลับไปแล้วจะได้รับผลบุญที่เป็นวัตถุที่ต้องวางไว้ด้วยตัวเอง และการจัดงานศพจะมีการแจกของ เชิญให้มาร่วมงานศพซึ่งรวมแล้วในแต่ละครั้งจะต้องเสียค่าใช้จ่ายไม่น้อยกว่า 3-4 หมื่นบาท ทำให้บางครอบครัวที่ไม่มีเงินเก็บออม จะต้องกู้ยืมมา จึงเป็นการสร้างหนี้ให้กับครอบครัวอีกทางหนึ่ง

ส่วนผู้ที่มาช่วยงานถ้าเป็นงานศพของบุคคลที่นับหน้าถือตาในสังคมจะมีการวางแผนหรือเป็นการแสดงความเสียใจซึ่งมีราคาค่อนข้างแพง

ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของหน่วยงานภาครัฐ

10. ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและกลุ่มชุมชน

10.1 ระบบเครือญาติ

สมัยก่อนชาวบ้านกุดปลาคำจะมีความสัมพันธ์กันอย่างพื้นเมืองมีความรักใคร่ เอื้อเฟื้อเพื่อเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น การทำงานจะเป็นการทำงานตามวิถี คือเมื่อถึงฤดูฝนชาวบ้านจะเริ่มเตรียมอุปกรณ์เพื่อที่จะทำงานต่อไป คือ ฝ่ายชายจะต้องเตรียมเสียงนา ชาวบ้านจะออกไปสำรวจตรวจตราดูว่าเดียงนายังคงแข็งแรงดีหรือเกิดชำรุด ถ้าหากเกิดชำรุดทรุดโทรมมาก ๆ จะต้องขออีดหลวง(การ

ขอแรงเพื่อให้ช่วยทำงานโดยไม่มีค่าตอบแทน) เตรียมไว้ เครื่องใช้ คือจะต้องทำข้าวเพื่อที่จะเก็บไว้กินในช่วงทำงาน การทำข้าวจะต้องทำล่วงช่วยเหลือกัน เพื่อที่จะได้ข้าวสารมากขึ้นและใช้เวลาห้องลง

ส่วนฝ่ายหญิงจะต้องเตรียมข้าวของ การทำงานจะต้องทำล่วงช่วยเหลือกัน

11. ระเบียบ กฏเกณฑ์ของชุมชน

การปกครองในอดีตจะนับถือผู้ที่อาวุโสกว่า ผู้ที่เป็นผู้นำทางพิธีกรรมทางศาสนาและผู้ที่รู้มากกว่า ผู้นำในสมัยก่อนมักจะเป็นผู้ที่มีความสามารถอย่างด้านคือ เป็นผู้นำทางด้านการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เป็นผู้ที่ปฏิบัติดนอยู่ในศิลไนธรรม เพราะทำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธา

ในกรณีเกิดข้อพิพาทขัดแย้งกันระหว่างผัวเมีย จะให้ฟ้องค่ามแอลามเป็นผู้สั่งสอนให้เกิดความสงบแต่โดยดี ส่วนในกรณีอื่น ๆ จะให้ให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ให้ความเป็นธรรมแก่คู่กรณี

ปัจจุบันผู้นำทางชุมชนชาติ ที่ได้รับการสืบทอดกิจปัจจุบันจะมีเฉพาะด้าน คือ หนอธรรม หนอะไม่ หนอจ้า หนอน้ำมัน และมีการปกครองในรูปของการเลือกตั้งฝ่ายปกครองภายใต้กฎหมายหนูบ้าน คือการเลือกผู้ใหญ่บ้าน ฝ่ายพัฒนามีสมาชิกเทศบาลตำบล ซึ่งแบ่งเขตดูแลเมืองน้ำที่สอดส่องดูแลปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน และประสานงานระหว่างชุมชน กับเทศบาล

ในปัจจุบันมีการตั้งกฎ กติกา ของหนูบ้าน ไว้เป็นลายลักษณ์อักษรซึ่งเป็นกฎ กติกา ประชากม ที่จะดำเนินการเกี่ยวกับข้อกับยาเสพติด เมื่อปี พ.ศ. 2547 ดังนี้

1. จะไม่ได้รับสวัสดิการและความช่วยเหลือใด ๆ จากทางราชการ
2. ห้ามเข้ม ของใช้ส่วนรวมของวัด หนูบ้าน และตำบล
3. ไม่มีสิทธิรับบัตรสังเคราะห์
4. ไม่มีสิทธิรับบัตร 30 บาท
5. ตัดเงินยังชีพ
6. จำกัดประมาณใช้น้ำ
7. ตัดไฟฟ้า

8. ผู้ใหญ่บ้านไม่ประกันตัวญาติ แม้จะเป็นความผิดฐานอื่นซึ่งครอบครัวนั้นมีพฤติกรรมเกี่ยวกับยาเสพติด

9. ผู้ใหญ่บ้าน ไม่รับรองการทำบัตรประชาชน
10. งดให้ความช่วยเหลือด้านสงเคราะห์เมื่อประสบภัย
11. หากบุคคลใดหรือคนในครอบครัวเกี่ยวข้องหรือมีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ให้คณะกรรมการคุ้ม แจ้ง บุคคลนั้นหรือ ครอบครัวนั้น หยุดพฤติกรรมดังกล่าวและห้ามให้ถือเป็นเหตุฟ้องร้องหมื่นประมาทหรือคุ้มหมื่น
12. หากบุคคลใด หรือ คนใดในครอบครัว เกี่ยวข้องหรือมีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ซึ่งคณะกรรมการคุ้มได้แจ้งให้ หยุดพฤติกรรมตามข้อ 11 แล้ว แต่ ไม่ยอมหยุดให้คณะกรรมการคุ้มแจ้งผู้ใหญ่หรือประธานกรรมการชุมชนเสนอให้บุคคลนั้นหรือครอบครัวนั้น พ้นจากภารกิจ

สังเคราะห์ ประจำหมู่บ้าน สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน หากเป็นกรณีมีหนี้ผูกพันกองทุน ผู้ที่บุคคลนั้น หรือครอบครัวนั้นส่งใช้คืนภายใน สองเดือน นับแต่วันที่พ้นจากการเป็นสมาชิก หรือหากครอบครัว นั้นได้รับสติ๊กเกอร์ บ้านนี้ไม่มียาเสพติด แล้วให้คณะกรรมการคุ้มประسانกับชุดปฏิบัติการแก้ไข ปัญหายาเสพติด อำเภอเขาวงตอนสติ๊กเกอร์ นั้นคืนอีกเขาวงทันที

2.11 การจัดการความขัดแย้งความพิเศษ บทลงโทษ และการปรับเปลี่ยนตามยุคสมัย

ในปัจจุบันการจัดการเรื่องความขัดแย้งจะให้ผู้ที่อาวุโส และผู้นำเป็นผู้ไกล เกลี่ย แต่เมื่อ จำนวนน้อยมากที่จะเป็นผลสำเร็จ ส่วนใหญ่จะอาศัยกฎหมายบ้านเมืองตัดสิน

บทที่ 3
สถานการณ์ภาวะหนี้สินที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน

จากการศึกษาข้อมูลด้านรายรับ รายจ่าย หนี้สินและทรัพย์สินในชุมชน โดยการสัมภาษณ์รายครัวเรือนชุมชนกุศลป่าถ้าว หมู่ที่ 1 จำนวน 90 ครัวเรือน ได้ข้อมูลในภาพรวมของชุมชนดังนี้

1. ข้อมูลด้านอาชีพและรายได้ชุมชน

ประเภทรายรับ	บาท/ปี	รวม	หมายเหตุ
1.ขายผลผลิตจากการทำนา ทำไร่ ทำสวน เช่น ข้าว พืชผัก ผลไม้ ต้นไม้	1,099,700		
2.ขายสัตว์เลี้ยง เช่น หมู วัว ควาย เป็ด ไก่ กุ้ง ปลา หอย สุนัข และผลผลิตจากสัตว์เลี้ยง เช่น ไข่ มูลสัตว์ ซาก สัตว์	224,950		
3.ขายผลิตภัณฑ์จากการหัตถกรรม หรืองานฝีมือต่าง ๆ	472,910		
4. การค้าขายสินค้าที่ซื้อมา รวมทั้งการขายอาหาร	1,792,500		
5. การขายพืชหรือสัตว์ที่หาได้จากแหล่งธรรมชาติ เช่น ผัก ปลา เห็ด หน่อไม้ สมุนไพร พืชพันธุ์ไม้ แมลง สัตว์เลี้ยงคลาน รวมทั้งการเก็บขยะขาย	156,810		
6. รับจ้างทำงานเป็นรายวัน/ รายสัปดาห์ หรือรับจ้างทำงานเป็นรายชั่วโมง	1,348,265		
7. เงินเดือน บำเหน็จ บำนาญ โบนัส เบี้ยเลี้ยง ค่าคอมมิชชั่น	726,200		
8. เงินสงเคราะห์และสวัสดิการต่าง ๆ เช่น เบี้ยยังชีพ ผู้สูงอายุ คนพิการ คนยากจน ผู้ป่วยเอดส์ ภัยธรรมชาติ ภารกิจพาณิชย์	96,700		
9. รายได้จากการขาย หรือเช่า ที่ดิน บ้าน รถ ไอ เครื่องมือ ยานพาหนะต่าง ๆ	150,800		
10.รายรับจากการเบี้ยเงินถ้วน คอกเบี้ยธนาคาร พันธบัตร รัฐบาล เงินปันผลจากหุ้นและการลงทุน เงินปันผลจากประกันชีวิต	171,985		
11.รายได้จากการเลี้ยงโชค เช่น ถูกล็อตเตอรี่	498,100		

12.เงินที่ได้รับจากการกู้ยืม ขออีนม	4,513,940			
13.เงินที่ลูกหนาน ญาติพี่น้อง ที่อาศัยอยู่ที่อื่นส่งมาให้	891,600			
14. เงินที่ผู้อื่นช่วยงานต่าง ๆ เช่น งานแต่งงานคพ และงานอื่น ๆ จำนวนเงินที่ได้รับจากสินสอดทองหมั้น (ตีค่าเป็นเงินโดยประมาณ)	512,430			
15. เงินหรือ ลาภลอยที่มีคนนำมาให้เป็นกรณีพิเศษ	59,900			
รวมทั้งสิ้น			12,716,790	

จากตาราง รายได้ของชุมชนอันดับหนึ่งมาจากการกู้ยืม อันดับสองมาจากการค้าขาย อันดับสามรายได้จากการรับจำทั่วไป และอันดับสี่รายได้จากการขายผลผลิตทางการเกษตร รวมรายได้ของชุมชนจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 13 ล้านบาทต่อปี ซึ่งรายได้ดังกล่าวรวมถึงการกู้หนี้ยืมสินจากทั้งในและนอกระบบ ซึ่งไม่สัมพันธ์กับการประกอบอาชีพทำการเกษตรของคนในชุมชน ซึ่งประกอบอาชีพทำนา ทำไร่คิดเป็นร้อยละ 90 ของครัวเรือนทั้งหมด

2. ข้อมูลค่าใช้จ่ายในชุมชน

ประเภทรายจ่าย	บาท/ปี	รวม	จำนวนครัวเรือน/ปี
หมวดที่ 1 :ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ			
1.1 ค่าใช้จ่ายแรงงาน	577,300		
1.2 ค่าปัจจัยการผลิต เช่า/ซื้อวัสดุอุปกรณ์ ในการประกอบอาชีพ เช่น เช่าหรือซื้อรถไถ เครื่องปั่นไฟ รถเกียร์ขาว สร้างโรงเรือนเพาะปลูกหรือเลี้ยงสัตว์ ค่าเมล็ดพันธุ์พืช ค่าอาหารสัตว์	1,351,800		
1.3 ค่าโดยสาร รถ เรือ รถไฟ เครื่องบิน	243,680		
1.4 ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงที่ใช้ในพาหนะเดินทาง และการประกอบอาชีพ	980,770		
1.5 ค่าปุ๋ยชีวภาพ หรือปุ๋ยอินทรีย์ เช่น ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ปุ๋ย พืชสด ปุ๋ยจุลินทรีย์	29,960		
1.6 ค่าปุ๋ยเคมี เช่น ปุ๋ยฟูรี่ แอมโนเนียชัลเฟต หิน ฟอสฟेट บด ปุ๋ยไนโตรเจน ปุ๋ยฟอสฟอรัส ปุ๋ยไประಡาสเซียน ออร์โนน	321,530		
1.7 ยาฆ่าแมลง ยาปราบศัตรูพืช	80		

1.8 ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ในการประกอบอาชีพ		130,200		
1.9 เงินสด เงินดาวต์ หรือ เงินผ่อน เพื่อซื้อยานพาหนะ		1,134,420		
รวมหมวดที่ 1			4,769,740	
ประเภทรายจ่าย				
หมวดที่ 2 อาหาร				
2.1 เนื้อสัตว์ ข้าวสาร ผัก ผลไม้ ไข่ เครื่องปรุง อาหาร เช่น น้ำปลา น้ำตาล น้ำส้มสายชู ซีอิ๊ว พริกไทย น้ำมันพืช คนอร์ พงชูรส		2,122,096		
2.2 อาหารสำเร็จที่ซื้อจากร้าน เช่น ข้าวผัด ก๋วยเตี๋ยว กับข้าว ถุง ขนมหวาน ไอศกรีม		665,970		
2.3 นำดื่มสะอาด เช่นน้ำแร่ น้ำ โพลาริส		29,560		
2.4 นำอัดลม ชา กาแฟ เครื่องดื่มเกลือแร่ เช่น สปอนเซอร์		159,850		
2.5 นมทุกชนิด โอลัตติล ไมโล โกโก้ นำผลไม้		192,068		
2.6 ขนมขบเคี้ยว ขนมกรุบกรอบ ลูกอม		168,430		
2.7 ค่าขนมที่ให้เด็กไปโรงเรียนรายวัน หรือรายเดือน		525,045		
2.8 อาหารสำเร็จรูป เช่น นาม่ายำ ปลากระป่อง อาหาร หรือผลไม้กระป่อง		124,769		
2.9 เครื่องดื่มชูกำลัง เช่น ลิโพ กระทิงแดง เอ็นร้อย		72,710		
2.10 เห็ด้า เปียร์ ยาดอง ไวน์ กระแซ่สาโท		237,515		
2.11 ค่าเชื้อเพลิงในการทุ่งตื้น เช่น แก๊ส ถ่าน พื้น		96,425		
รวมหมวดที่ 2			4,394,438	
หมวดที่ 3 : ยา-สุขภาพอนามัย				
3.1 ยาแก้ปวด		25,592		
3.2 ยารักษาโรคอื่น ๆ		49,330		
3.3 ยาหรืออุปกรณ์การคุณกำหนด		12,535		
3.4 ค่ารักษาพยาบาลทั้งที่สถานีอนามัย โรงพยาบาล และ คลินิก		125,360		
3.5 ยาสูบ บุหรี่ รวมทั้งกระดาษหรือใบคงพันยาสูบ		131,928		
3.6 จ่ายเบี้ยประกันชีวิต เบี้ยประกันสุขภาพ และเบี้ย		110,117		

ประกันภัย			
รวมหมวดที่ 3			454,862
หมวดที่ 4 : เสื้อผ้า เครื่องนุ่งหุ่น และ เครื่องประดับ			
4.1 เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และเครื่องนอน		151,350	
4.2 ค่าใช้จ่ายในการเสริมสวย เช่น ตัดผม ดัดผม ข้อมูล เครื่องสำอาง ครีมบำรุงผิว		151,858	
รวมหมวดที่ 4			303,208
หมวดที่ 5 : ที่อยู่อาศัย			
5.1 เงินสด เงินดาวส์ หรือเงินผ่อน เพื่อซื้อ เช่าที่ดิน สิ่งก่อสร้างอื่น		495,600	
5.3 เงินสด เงินดาวส์ และเงินผ่อน เพื่อซื้อหรือซ่อม เครื่องใช้ในบ้าน		196,720	
5.4 ของใช้ประจำวัน เช่น สมุด ยาสีฟัน อื่น ๆ		361,848	
5.5 ค่าหนังสือพิมพ์ หนังสือ นิตยสาร		11,800	
5.6 ค่าภายนอกต่าง ๆ เช่น ภายนอกบ้านท้องที่ ที่ดิน ป้าย ร้านค้า และภายนอกเรือน		150,505	
รวมหมวดที่ 5			2,061,543
หมวดที่ 6: ค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุนและงานสังคม			
6.1 ฝากธนาคาร ซื้อพันธบัตร ฝากสหกรณ์ออมทรัพย์ ออก เงินกู้		300,500	
6.2 จ่ายดอกเบี้ยและผ่อนใช้หนี้เงินกู้ เงินยืม เล่นแชร์		331,600	
6.3 เงินทํานาย หรือเงินบริจาค		166,260	
6.4 เงินช่วยเหลือ หรือเงินใส่ซอง เช่น ช่วยเงินแต่งงานคพ งานบวช		230,950	
6.5 ค่าใช้จ่ายในการจัดงานแต่งงาน รวมสินสอดทองหมั้น งานคพ บวชนาค ขึ้นบ้านใหม่ งานวันเกิด		451,200	
6.6 จ่ายเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ เช่น ค่าตั๋วดูหนัง ดนตรี ลิเก และการแสดงอื่น ๆ		77,000	
6.7 เงินเดือน หรือเงินที่ส่งไปช่วยเหลือญาติในครอบครัวที่ อยู่ที่อื่น		91,300	

6.8 เงินที่เสียไปโดยไม่เต็มใจ เช่น ทำเงินหาย ลูกลักษณ์ไมย ลูกปรับ		83,300		
6.9 เงินที่จ่ายเพื่อการเสี่ยงโชค เช่น ซื้อหวย		759,450		
6.10 เงินที่จ่ายมาปันกิจสังเคราะห์		266,200		
รวมหมวดที่ 6			2,757,760	
หมวดที่ 7: ค่าใช้จ่ายในการศึกษาและอื่น ๆ ของลูก และ หลาน				
7.1 ค่าเทอม ค่าเรียนพิเศษ ค่ากิจกรรมพิเศษ		31,900		
7.2 ค่าอุปกรณ์การเรียน เช่น เครื่องเขียน สมุด หนังสือเรียน กระ เป้า		238,242		
7.3 ค่าชุดนักเรียน ชุดพละ ชุดลูกเสือ เนตรนารี ยุวภาวด		33,000		
7.4 ค่าโทรศัพท์ มือถือ/บัตรเติมเงิน		292,700		
7.5 ค่าไฟฟ้า น้ำประปา		391,706		
รวมหมวดที่ 7			1,327,548	
รวมหมวดที่ 1 ถึง 7			16,069,099	

จากตาราง ค่าใช้จ่ายในการพรวมของชุมชนต่อปี ประมาณ 16 ล้านบาท ค่าใช้จ่ายอันดับหนึ่งมาจากการเกษตร เป็นค่าปัจจัยการผลิตที่ซื้อจากตลาดภายนอก พากเครื่องจักร เครื่องยนต์ ยานพาหนะ ค่าปุ๋ยเคมี เป็นต้น เครื่องมือ เครื่องใช้ทางการเกษตรเหล่านี้ ขับเคลื่อนโดยใช้น้ำมัน จึงเป็นภาระค่าใช้จ่ายที่ไม่มีวันสิ้นสุด รายจ่ายอันดับสอง เป็นค่าอาหาร เครื่องดื่มและค่าแก๊สหุงต้มที่ใช้ในการประกอบอาหาร

3. ข้อมูลแหล่งกู้ยืมของครอบครัว

แหล่งกู้ยืม	จำนวน เงินกู้	หนี้ คงเหลือ	อัตรา ดอกเบี้ย	การผ่อน ชำระ	สาเหตุ/ปัจจัยที่ทำ ให้ต้องกู้
1. ในระบบ					
1) ธ.ก.ส.		2,504,900			-ปรับที่ทำกิน -ซื้อรถไถ [*] -การศึกษาบุตร -ซื้อที่ทำกิน
2) สหกรณ์					
3) ธนาคารอื่น ๆ					
4) กองทุน/กลุ่ม					
4.1) กองทุนหมู่บ้านและล้าน		2,000,000			-ค่าใช้จ่ายใน ครอบครัว -สิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณะ -รวมอเดอร์ไซด์ -โภรศพที่มีอ้อดีอ
4.2) กลุ่มออมทรัพย์					
4.3) กลุ่มอื่น ๆ ระบุ					
กลุ่มเตาไฟ		30,000			- ลงทุนประกอบ อาชีพ -ค่าใช้จ่ายใน ครอบครัว
กลุ่มทอผ้า		30,000			-ลงทุนประกอบ อาชีพ -ค่าใช้จ่ายใน ครอบครัว
.....					
รวมหนี้ในระบบ(1)		4,564,900			
แหล่งกู้ยืม	จำนวน เงินกู้	หนี้ คงเหลือ	อัตรา ดอกเบี้ย	การผ่อน ชำระ	สาเหตุ/ปัจจัยที่ทำ ให้ต้องกู้

2. นอกระบบ					
1)นายทุน		100,000			
2)ร้านค้า		13,920			
3)เพื่อนบ้าน					
4)ญาติ		60,000			
5)อื่น ๆ					
.....					
.....					
.....					
รวมหนี้นอกระบบ(2)		173,920			
รวมทั้งสิ้น (1) + (2)		6,304,320			

4. ข้อมูลทรัพย์สินของครอบครัว

ประเภท	หน่วย	จำนวน	มูลค่า (บาท)
1.รถยนต์	คัน	5	1,500,000
2. จักรยานยนต์	คัน	90	2,700,000
3.จักรยาน	คัน	42	46,200
4.รถไดเดินตาม	คัน	41	2,050,000
5.รถไดใหญ่	คัน	-	
6. ตู้เย็น	เครื่อง	48	240,000
7. ทีวี	เครื่อง	102	510,000
8. พัดลม	เครื่อง	195	97,500
9. เครื่องซักผ้า อัตโนมัติ	เครื่อง	62	93,000
10.เครื่องเสียง	ชุด	8	40,000
11.โทรศัพท์บ้าน	เครื่อง	16	12,800
12.โทรศัพท์มือถือ	เครื่อง	152	152,000
13. บ้านพร้อมที่ดิน	ไร่	10	800,000
14. ที่ทำการกิน	ไร่	70	28,569,950
รวมทั้งสิ้น			36,811,450

จากข้อมูลที่ได้สำรวจแล้วนำมาจัดหมวดหมู่ วิเคราะห์ จัดลำดับ เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายของชุมชน
ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดหนี้สิน พอสรุปได้ดังนี้

1. ค่าใช้จ่ายในหมวดสิ่นเปลือง ซึ่ง ประกอบไปด้วย

- บุหรี่	131,928	บาท
- บัตร เติมเงิน	292,700	บาท
- หาย การพนัน	759,450	บาท
- ขนมขบเคี้ยว	693,475	บาท
- เสริมสวย	151,858	บาท
- เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย	151,350	บาท
- เครื่องอำนวยความสะดวก	196,720	บาท
- พักผ่อนหย่อนใจ	77,000	บาท
- หาย/ลูกลักษณ์ไมย	83,300	บาท
- ค่าโดยสาร รถ เรือ เครื่องบิน	243,680	บาท
- ซื้อ ดาวน์ ยานพาหนะ	1,134,420	บาท
รวม	4,385,956	บาท

2. ค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภค ประกอบด้วย

- อาหาร	2,912,835	บาท
- ค่าน้ำเชื้อเพลิง	96,425	บาท
- ค่าไฟฟ้า ประปา	391,706	บาท
- น้ำดื่ม + นม	221,628	บาท
- สมุนยาสีฟัน	361,848	บาท
- สุขภาพร่างกาย(ซ่อม)	322,934	บาท
รวม	4,307,376	บาท

3. ค่าใช้จ่ายจากการเกษตร ประกอบด้วย

- ปุ๋ย	- ปุ๋ยเคมี	321,530	บาท
	- ปุ๋ยชีวภาพ	29,960	บาท
	- ยาปราบศัตรูพืช	80	บาท
- ค่าจ้างแรงงาน		577,300	บาท
- รถไถ ซื้อ		1,351,800	บาท
ซ่อม		130,200	บาท

-นำมัน	980,770	บาท
รวม	3,391,640	บาท

4. ที่อยู่อาศัย

- เช่า ซื้อ สร้าง บ้าน/ที่ดิน	495,600	บาท
-ซ่อมแซม ต่อเติม ปลูก บ้าน ที่ดิน	845,070	บาท
รวม	1,340,670	บาท

5. เพื่อสังคม

- ทำบุญ/ จัดงานบุญ	166,260	บาท
- ช่วยงานแต่ง/งานศพ	230,950	บาท
- ค่าจัดงาน	451,200	บาท
- ฝาปนกิจสงเคราะห์	266,200	บาท
-ช่วยเหลือญาติที่อยู่ที่อื่น	91,300	บาท
รวม	1,205,910	บาท

6. ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ

- เงินฝาก ดอกเบี้ย	632,100	บาท
-หนังสือพิมพ์	11,800	บาท
-ค่าภายใน	150,505	บาท
รวม	794,405	บาท

7. การศึกษา

-ค่าเทอม	31,900	บาท
-ค่าอุปกรณ์การเรียน	238,242	บาท
-ค่าชุดนักเรียน	33,000	บาท
รวม	303,142	บาท

จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นว่า ค่าใช้จ่ายที่มาอันดับหนึ่ง คือ ค่าใช้จ่ายจากการซื้อสิ่งของ สิ่นเปลืองและตอบสนองพฤติกรรมส่วนบุคคล ซึ่งเป็นค่านิยมที่ตามกระแสสังคมหรือวัฒนธรรมที่นำเข้ามาจากการนอกเป็นส่วนใหญ่ สิ่งพื้นเมืองเหล่านั้นเริ่มเข้ามาสู่ชุมชนโดยกระบวนการพัฒนา หรือความเจริญทางด้านต่าง ๆ ที่เข้ามาสู่ชุมชน ตั้งแต่เริ่มมีถนนทาง ไฟฟ้า น้ำประปา เป็นต้น

ผู้ปกครองหลายท่านที่มีการถือปฐบัติในชีวิตประจำวัน จนเกิดความเคยชิน และไม่รู้ตัวว่าเป็นการปลูกฝังค่านิยมที่ไม่เหมาะสมให้กับเด็ก ๆ ตั้งแต่แรกเกิด เช่นการซื้อของเล่นที่เห็นจากสื่อโฆษณาต่างๆ เกี่ยวกับ การกระตุนพัฒนาการตามวัย ซึ่ง สิ่งที่กระตุนพัฒนาการตามของเด็ก จะมีอยู่แล้วในครอบครัว จากการสัมผัส พูดคุย การได้เล่นสนุกสนานเพื่อน ๆ จากการหยอดกล้อง เหล่านี้ล้วนแล้วแต่จะเป็นคุณค่าและความผูกพันธุ์ที่ทำให้เด็ก ๆ ได้รับทั้งความรักความอบอุ่น พอดีก ๆ โต เมื่อถูกร้องให้เก็บอุ้มไปหาร้านขายขนม เอามนมเป็นตัวล่อให้เด็ก ๆ หายร้อง เป็นการสร้างค่านิยมการบริโภคขนมให้ตั้งแต่เด็ก ทำให้เด็ก ๆ เห็นขนมขบเคี้ยวเป็นปัจจัยสำคัญของการดำเนินชีวิต จึงมีผลต่อเนื่องมาเรื่อย ๆ จนถึงในระดับเข้าโรงเรียนจึงต้องมีค่าใช้จ่ายในเรื่องของค่าขนม เมื่อน้อย่างที่คุณครูวิไลวรรณได้กล่าวถึงสถานการณ์ในโรงเรียนปัจจุบันในเวทีนำเสนอข้อมูล ไว้ว่า “เป็นคุณครูมา 30 กว่าปี แล้ว สมัยก่อนเด็ก ๆ ในโรงเรียนส่วนใหญ่จะเป็นเด็กจน แต่สมัยนี้ไม่มีเด็กจน เพราะเด็ก ๆ ทุกคน มีเงินซื้อขนม อุปกรณ์ การเรียนก็มีเท่ากันหมด โรงเรียนกุดปลาคำว่าเป็นโรงเรียนขยายโอกาส มีเด็ก ๆ ที่เริ่ม จาก ป.6 มีรถจักรยานยนต์ขับขี่มาโรงเรียนหลายคน” มีผู้ปกครองท่านหนึ่งพูดขึ้นว่า “ถ้าหากได้ไม่เหมือนเพื่อนลูก ๆ ก็จะไม่ยอมไปโรงเรียน เพราะอ้างว่าอายเพื่อน จึงต้องหาภูมิใจ นาเพื่อซื้อหาสิ่งที่ลูกต้องการ ไม่ว่าจะเป็นเสื้อผ้า เครื่องแต่งกายต่าง ๆ รถจักรยานยนต์ที่ต้องใช้เป็นพาหนะในการเดินทางไปโรงเรียน หรือโทรศัพท์มือถือที่ลูก ๆ บอกว่าต้องโทรศัพท์นัดเจอกับเพื่อน ๆ เพื่อให้ไม่ต้องเสียเวลาการอุ่นมาทำงานส่งอาจารย์”

พบว่า มีจำนวนครัวเรือนที่มีภาระหนี้สินรวม 77 ครัวเรือน มีหนี้สินรวม 6,304,320 บาท ซึ่งเฉลี่ยครัวเรือนละ 81,874 บาท และครัวเรือนที่ไม่มีหนี้ 13 ครัวเรือน ครัวเรือนที่ไม่มีหนี้ส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวที่มีเฉพาะคนแก่อาศัยอยู่และต้องได้รับการเลี้ยงดูจากบุตรหลาน ในกรณี ป้าเดือนเป็นหนึ่งในครอบครัวที่ไม่มีหนี้ ได้เล่าให้ฟังด้วยหน้าตาเยิ่มแย้มว่า “ที่ไม่มีหนี้ เพราะกลัวว่าจะไม่มีปัญญาใช้คืนเขา ไม่มีที่นา ต้องรับจ้างเลี้ยงวัวอยู่บ่นภูเขา ค่าแรงที่ได้จากการรับจ้างเลี้ยงวัวคือข้าวเปลือก กึ่งไกวkin ในแต่ละปี ทางของป่ามากิน มากินบ้างพอยู่ได้ แต่ก่อนป้าเดือนจะไปรับจ้างทำไร่ทำนา แต่ในปัจจุบัน อายุมากขึ้นประกอบกับ สุขภาพไม่ค่อยดี จึงไม่ได้ไปรับจ้างงานแล้ว ค่าใช้จ่ายในบ้านส่วนใหญ่จะเป็น สิ่งที่ทำขึ้นเอง ไม่ได้ เช่น เกลือ น้ำปลา ผงซักผ้า หยุกยา แต่ก็ไม่ได้ซื้อบอยพระอยู่กันตามลำพังสามีภรรยา ไม่ได้ลำากอะไร อยู่เหมือนเคยอยู่ ลูกเต้าขาไก่มีครอบครัวไปหมวดแล้ว แยกไปอยู่กินกันเอง”

ในกรณีพี่เคนได้เล่าให้ฟังว่า ตัวเองมีหนี้เพร算是นำเงินที่กู้ยืมมาไปใช้จ่ายอย่างอื่น คือ กู้เงินจาก ธกส. มาซื้อวัว เมื่อเลี้ยงวัวจนได้ลูกวัวอุ่นเครื่องอยู่ ลูกเต้าขาไก่มีครอบครัวไปหมวดแล้ว แยกไปอยู่กินกันเอง

บทที่ 4

สารทุ ปัจจัยหรือเงื่อนไขที่ทำให้เกิดหนี้ของชุมชน

ชาวบ้านกุดปลาค้าวเป็นชุมชนชาวผู้ไท มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย อยู่แบบพื้นเมือง มีความเอื้อเพื่อเพื่อแผ่ คนหาภูมิคนได้ง่าย มีความเชื่อ การนับถือพญานาคถือผู้เผ่าผู้แก่ และสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่ถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษของชนเผ่าผู้ไท ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะของชนเผ่า คือ ภาษาพูด การแต่งกาย ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีเกี่ยวกับการตาย บ้านกุดปลาค้าวเป็นชุมชนที่ได้รับกระแสความเริบุญจากภาครัฐ ตั้งแต่รัฐปี พ.ศ. 2508 มีการสร้างถนน ร.พ.ช. ทำให้ชุมชน มีการติดต่อสื่อสารกับชุมชนอื่นได้สะดวกมากขึ้น จึงมีการรับเอาวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนอื่นเข้ามา ประกอบกับคนในชุมชนได้ออกไปทำงาน เรียนหนังสือต่อ และได้แต่งงานกับคนต่างถิ่น ทำให้คนในชุมชนเองเกิดความหลากหลายในเรื่องของแนวคิดและการดำเนินชีวิต จากการติดต่อสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ ระหว่างคนในชุมชนและนอกชุมชนดังกล่าว จึงทำให้กระแสวัฒนธรรม และบริโภคนิยมเข้ามาสู่ชุมชนอย่างรวดเร็วแบบตั้งตัวไม่ติด มีการปรับตัวให้เป็นชุมชนเมือง จึงมีค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไป ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น วิถีการผลิต การอุปโภค บริโภค เปลี่ยนอย่างเห็นได้ชัด และเกิดปัญหาหนี้สินตามมา จากการสืบคันที่มาที่ไปหนี้สินในแต่ละช่วงยุคสมัยของชุมชน สามารถแบ่งออกเป็น 3 ช่วงยุคสมัยดังนี้

4.1 ชุมชนในอดีต

ชุมชนกุดปลาค้าว ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชน จนถึงปี พ.ศ. 2518 ชุมชนกุดปลาค้าวเป็นชุมชนชาวผู้ไทที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในแหล่งพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ ชาวผู้ไทมีภูมิปัญญาทำการเกษตร ทำไร่ ทำนา ทำสวน และเลี้ยงสัตว์เป็นหลัก มีความสัมพันธ์อันดีต่อธรรมชาติ คนในชุมชน มีความเชื่อในอathers ชอบช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในยุคหนึ่งมีการแลกเปลี่ยนสิ่งของมีความเชื่อในอathers ต่อ ก่อตั้งชุมชน โดยการเดินทางด้วยเท้า ผู้ที่มีฐานะดีหรือข้าราชการ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ตำรวจ ก็จะมีม้าเพื่อเดินทางไปตรวจราชการ การขนย้ายสิ่งของที่มีจำนวนมากหรือหนักก็จะใช้โคเที่ยมเกวียน การทำงานที่ต้องคนจำนวนมากจะมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ที่ชาวบ้านเรียกว่า “การอึดอะวน” (การอึดอะวน หมายถึง การลงแขกช่วยเหลือการทำงานที่ต้องใช้คนจำนวนมาก เช่น การยกเสาสร้างบ้าน การขนข้าวขึ้นยุงฉาง เป็นต้น) การแบ่งปันสิ่งของมีตั้งแต่การแบ่งปันที่นาให้แก่เพื่อนบ้านหรือลูกหลาน สิ่งที่เพื่อนบ้านหรือลูกหลานตอบแทน คือ ความกตัญญูรักภูมิ จนมีคำกล่าวว่า “แต่เก่าก่อน เอาหมกปลาไปแลกนาจะได้” หมายถึง ผู้ผู้แก่ที่มีพื้นที่ทำนากว้างขวาง มีความเมตตา กับลูกหลานที่มีอาหารการกินหรือสิ่งของอื่นไปเยี่ยมเยือนอย่างสม่ำเสมอ จึงแบ่งปันพื้นที่ทำนาให้แก่ลูกหลานคนนั้น การทำงานใช้แรงงานคนและสัตว์เป็นหลัก การทำอยู่ทำกินจึงทำเฉพาะพ่ออยู่พอกินเท่านั้น และพึ่งพาอาศัยธรรมชาติเป็นหลัก การทำงานทำตามที่ลุ่มโภคแม่น้ำ ลำคลอง และแม่น้ำฟน ในปีที่ฝนตกต้องตามฤดูกาล ข้าวปลาจะอุดมสมบูรณ์

ปีที่ฝนแล้งอาจจะทำให้บางครอกรวบครัวข้าวไม่พอกิน จึงต้องมีการยืมจากญาติพี่น้องคนอื่น ชาวบ้านบอกว่า ข้าวไม่พอกิน เพราะฝนแล้ง อุปกรณ์ การเกษตร เช่น เครื่องสูบน้ำไม่มีและไม่ได้ใส่ปุ๋ยเคมีซึ่งปัจจุบันชาวบ้านเชื่อว่า การใช้ปุ๋ยเคมีเป็นการเพิ่มผลผลิตให้ได้มากขึ้น การใช้ปุ๋ยคอกอย่างเดียวไม่สามารถเพิ่มผลผลิตได้ การใช้คืนข้าว ก็ต่อเมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตในปีถัดไป โดยไม่คิดดอกเบี้ยครอบครัวที่มีข้าวเหลือจากการบริโภคก็เก็บไว้เพื่อญาติพี่น้องที่มาเยี่ยมเยือน หรือนำไปขายในปริมาณที่ไม่มากนัก ให้กับพ่อค้าซึ่งเป็นผู้ที่มีฐานะดีที่สุดในชุมชน และราคาขายถังละประมาณ 5 - 15 บาท พ่อค้าจะปล่อยกู้ข้าวที่ซื้อเอาไว้แก่ชาวบ้านที่ข้าวไม่พอกิน ต้องกู้จากพ่อค้าอีก 2-3 เดือน ก่อนเก็บเกี่ยว กำหนดชำระคืนเมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตในฤดูกาลปีถัดไป คิดดอกเบี้ยแพงมาก คือ กู้ข้าว 10 ถัง พ่อค้าจะต้องชำระคืน 15 ถัง ค่าใช้จ่ายในการผลิตไม่มีเลย ใช้แรงงานคนและสัตว์ ปุ๋ยใช้ปุ๋ยคอก ที่ได้จากการขันยำ วัว ควาย ไก่ปูกไว้ที่นา เมื่อถึงฤดูกาลการทำนา สำหรับผู้ที่มีที่นาติดเชิงเขาไม่ต้องใช้ปุ๋ยใด ๆ เลย เพราะ ตลอดช่วงฤดูฝน น้ำฝนจะไหลจากบนเขาลงสู่ที่ราบ ทำให้ได้รับความอุดมสมบูรณ์จากการชะล้างซากอินทรีย์บนภูเขาลงมาสู่ที่นา ในยุคหนึ่งชุมชนยังพึ่งตนเองได้ การใช้จ่ายเงินมีน้อยมาก ความเริ่มจากภายนอกยังเข้ามายังชุมชนมากนัก เริ่มนีการตัดถนนลูกรังเข้ามาสู่ชุมชนในราวปีพ.ศ.2508 แต่ยังไม่มีกระแสไฟฟ้าใช้ ค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้เงินคือ การซื้อน้ำมันก๊าดหรือถ่านหิน เพื่อใช้จุดตะเกียงส่องสว่างในเวลากลางคืน ยังไม่มีการกู้ยืมเงินเพื่อมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน

พอสรุปได้ว่าในยุคเริ่มก่อตั้งชุมชน ทรัพยากรมีความอุดมสมบูรณ์ ชุมชนมีการซ่วยเหลือซึ่งกันและกัน อยู่กันแบบพื้นเมือง มีการแลกเปลี่ยนสิ่งของ มีการใช้จ่ายเงินในจำนวนที่น้อยมาก หนี้สินที่เกิดขึ้นซึ่งมีไม่มากนัก คือ การยืมข้าวเพื่อบริโภคในครอบครัวและใช้คืนในปีการผลิตถัดไป การยืมข้าวจากญาติจะไม่คิดดอกเบี้ย เป็นความอื้ออาทรแบบญาติพี่น้อง ส่วนการกู้จากพ่อค้าจะคิดดอกเบี้ยขึ้นอีกรึเปล่าตัวของตนทุน การกู้ยืมเงินยังไม่ปรากฏให้เห็นในชุมชน

4.2 ชุมชนในยุคปัจจุบัน

จากผลการวิจัยในบทที่สาม พบว่าราย ได้ของชุมชนอันดับหนึ่ง คือ ได้จากการกู้ยืมเงินทั้งในและนอกระบบ อันดับสอง คือ รายได้จากการค้าขาย และอันดับที่สาม คือ รายได้จากการรับจ้างทั่วไป รายได้อันดับที่สี่ เป็นรายได้จากการเกษตร ทำไร่ ทำนา ทำสวน ซึ่งเป็นอาชีพหลัก ด้านเดียวของชุมชน และขณะเดียวกัน ค่าใช้จ่ายที่มาอันดับที่หนึ่ง คือ การใช้จ่ายในเรื่องสิ่งของจำพวกของใช้สิ้นเปลือง ซึ่งได้แก่ เหล้า บุหรี่ อบายมุขต่าง ๆ เครื่องใช้เพื่ออำนวยความสะดวก เป็นต้น อันดับที่ ส่อง เป็นค่าใช้จ่ายในการอุปโภคและบริโภค อันดับที่ สาม ค่าใช้จ่ายเรื่องเกี่ยวกับการเกษตร จากผลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าชุมชนกุดปลาคำเป็นชุมชนที่มีค่านิยมที่แตกต่างจากชาวชนบททั่วไป เป็นค่านิยมที่เหมือนกับคนในเมือง เช่น การจดงานศพ หรืองานแต่งงาน ถือเอาหน้าตาเป็นสำคัญ ไม่ได้คำนึงถึงประเพณีของชนเผ่าผู้ไทยดั้งเดิม คือการทำให้ถูกอธิษฐาน การใช้จ่ายในงานจะใช้เท่าที่จำเป็น ไม่มีการจัดเลี้ยงอาหาร ขณะที่ศพยังอยู่ที่บ้านผู้ที่ไปร่วมงานจะนำ

ข้าวสารไปร่วมกินทาน (กินทาน หมายถึงการนำข้าวสารไปร่วมบริจากเพื่อไว้ทำกินในงานหรือการทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ตาย) เพราะในอดีตการตายถือเป็นเรื่องจำเป็นเร่งด่วนและไม่ให้มีการเตรียมการใด ๆ เกี่ยวกับงาน ข้าวสารจะไม่พอกิน เพราะต้องไม่ทัน การกินข้าวจะถือเป็นข้อละเอียด ผู้ไปร่วมงานจะไม่กินข้าวขณะที่ศพยังอยู่บนบ้าน ทุกคนในชุมชนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จะพักการทำงานทุกอย่างเพื่อมาช่วยงานศพ การรวมกลุ่มเพื่อตั้งเป็นกองทุนช่วยเหลือสงเคราะห์เมื่อคนในครอบครัวเสียชีวิต จึงไม่เพียงพอในการจัดงานศพในปัจจุบัน จึงเข้าทำนองที่ว่า “คนตาย ขายคน เป็น” การจัดงานศพในปัจจุบัน มีการจัดเลี้ยงอาหารการกิน ตลอดจนเครื่องดื่ม พากันน้ำยัดลมหรือเหล้า เทียบได้กับงานแต่งงาน มีการตั้งศพบำเพ็ญบุญ 2-3 วัน ช่วงนี้มีการเลี้ยงข้าวปลาอาหารเต็มที่ตลอดงาน ค่าใช้จ่ายก็เป็นเงตามตัว ห้างนักเพื่อจัดหน้าตาอย่างให้เท่ากับคนที่รำรวย ถ้าไม่ทำอย่างนี้ชาวบ้านเขาจะหาว่า ขี้ลี่ขี้เห็นiy เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ครอบครัวต้องเป็นหนี้เป็นสินเพิ่มขึ้น นับเป็นค่านิยมที่ทำให้เกิดความฟุ่มเฟือย ไม่ค่านิยม หรือ คงของผู้ไทยดั้งเดิม การจัดงานอื่น ๆ เช่น งานบุญ งานบวช งานแต่งงาน เป็นต้น เครื่องดื่มจะเป็นค่าใช้จ่ายที่มากกว่าค่าอาหารรวมค่าใช้จ่ายแต่ละงานคิดเป็นเงินห้าหมื่นถึงหนึ่งแสนบาท ถ้าเป็นงานแต่งค่าสินสอด ทองหมื่นอีกต่างหาก ผู้ที่มีฐานะดีในชุมชนก็จะจัดโต๊ะจีนเพื่อเลี้ยงแขก

นอกจากนี้ผู้ปกครองยังปลูกฝังค่านิยมหรือทัศนะเกี่ยวกับการทำน้ำว่า เป็นอาชีพที่ยากลำบาก อยากให้ลูกได้เรียนหนังสือในระดับที่สูงขึ้น และทำงานที่มีเงินเดือนเป็นรายได้ประจำ เช่น การรับราชการ เป็นลูกจ้างหน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น จึงทุ่มเททุกอย่างตั้งแต่ต้ามใจลูก การให้เงินลูกไปใช้จ่ายเหมือนกับคนอื่นที่โรงเรียน ซึ่งเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้ ไม่ให้ทำนาเป็นหน้าที่ของพ่อแม่ การเลี้ยงดูดังกล่าวจึงทำให้เด็ก ๆ ทำอะไรไม่เป็น อยากทำอะไรก็ใช้เงินทำพ่อ แม่จึงต้องดื่นวนหาเงินเพื่อมาให้ลูก ได้ใช้จ่าย เป็นการปลูกฝังค่านิยมที่ผิด ทั้ง ๆ ที่หลักสูตรของโรงเรียนบอกมีการเรียนรู้เรื่อง การช่วยเหลือพ่อ แม่ ทำงานบ้าน การเรียนภูมิปัญญาท่องถิ่น เช่นการทำการเกษตร งานหัตถกรรมต่าง ๆ เมื่อชุมชนใช้เงินนำหน้าจึงต้องพึ่งพามากขึ้น พึ่งตนเองได้น้อยลง จึงมีอบายมุนเข้ามามาก่อน หวังรวยทางลัด เชื่อความฝันลง ๆ แล้ว ถ้าเปลี่ยนเงินเพื่อเลี้ยงโชคทุกวัน วิถีการทำไร่ ทำนา ทำสวนก็ต้องซื้อปัจจัยการผลิตจากพ่อค้า โดยการกู้ยืมเงินมาซื้อ ทั้งเครื่องจักร เครื่องยนต์และปุ๋ยหรือสารเคมีอื่น ๆ เพื่อเพิ่มผลผลิต มีการจ้างแรงงาน ตั้งแต่เริ่มการผลิตจนเก็บเกี่ยว เมื่อร่วมค่าใช้จ่ายแล้วเหลือกำไรน้อยมาก หรือได้กำไรตรงที่มีข้าวไว้กินในครอบครัวตลอดทั้งปี ที่เหลือขายมาใช้หนี้และลงทุนในปีถัดไป การกู้ยืมซึ่งเป็นรายได้อันดับต้น ๆ ของชุมชน ช่วงที่มี รถส. ในระยะแรก ๆ มีการกู้มาแล้วผ่อนส่งเป็นรายปี ในที่สุดก็หมดหนี้ จึงจะกู้ยืมใหม่ ปัจจุบันมีการกู้ยืมเพื่อมาหมุนหนี้มากกว่า เช่น เดิมเป็นหนี้ รถส. อยู่แล้ว พอมีกองทุนเงินถ้าเข้ามาเก็บยืมกองทุนไปใช้หนี้ รถส. พอดีเมื่อเวลาชำระเงินกู้ของกองทุนฯ ก็ยืมจากนายทุนมาชำระแล้วกู้ยืมกองทุนคืนไปส่งนายทุน พอดีถูกกล่าวชาระหนี้ รถส. ก็ยืมนายทุนชาระหนี้แล้วกู้ รถส. คืนมาส่งนายทุน ปรากฏว่าหนี้ยังคงเท่าเดิม การชำระหนี้แต่ละปีเป็นการชำระเฉพาะดอกเบี้ยเท่านั้น

จึงไม่สามารถไปทำอะไรได้อีก นอกจากพยายามไปทำงานต่างถิ่น ซึ่งมีหลายครอบครัว ที่ไร่นา ลูกหลวงให้ ผู้เฒ่าผู้แก่ดูแล ด้วยวัยที่แตกต่าง จึงทำให้ปู่ย่า ตา ยาย ตามลูกหลวงไม่ทัน วัยรุ่นจึงก่อปัญหาทางสังคม เช่น ยกพวกติกัน ดื่มเหล้าอ่อน懦 ปัญหายาเสพติด เป็นต้น

พอสรุปได้ว่า ชุมชนกุดปลาค้าวainปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลง ทั้งฐานทรัพยากร ฐานการผลิต ตลอดจนวิถีการทำไร่ ทำนา ทำสวน จากเดิมเป็นชาวนาเปลี่ยนเป็นผู้จัดการ ไร่นา วงจรการผลิตพิ่งพาภายนอกเกือบทั้งหมด การอุปโภคบริโภคพิ่งพาตลาด กระแสบริโภคนิยมลูกชิ้มวันเข้าไปในวิถีการดำรงชีพอย่างต่อเนื่อง จนลืมวิถีดั้งเดิมอย่างลื้นเชิง ประเพณีวัฒนธรรมอันดึงงานของชุมชนจัดขึ้นเพื่อโอดอวดหน้าตาของเจ้าภาพ ค่าใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยจึงเกิดขึ้นเป็นเงาตามตัว วิถีชีวิตเปลี่ยนจากภาคการเกษตรเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม ที่ไร่นา ที่ครอบครัว ไปทำงานต่างถิ่นเพื่อหาเงินมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน

4.3 ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง

ชุมชนกุดปลาค้าวเป็นชุมชนที่มีถนนสายหลัก (ทางหลวงลาดยาง ก่อสร้างตั้งแต่สมัยนายกรัฐมนตรี พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ราชปี 2518) มาจากอำเภอกรุงนราษณ์ ตัดผ่านกลางหมู่บ้าน เชื่อมต่ออำเภอราษฎร์ฯ และอำเภอคงหลาง สามารถเดินทางไปจังหวัดมุกดาหารและสกลนครได้ จึงทำให้คนในชุมชนสามารถติดต่อกับชุมชนอื่นได้อย่างสะดวกสบาย กระแสไฟฟ้าและกระแสสวัตถุนิยมเข้ามาในชุมชน อย่างไม่รู้ตัว สามารถรับรู้ข่าวสาร และรับอิทธิพลความเปลี่ยนแปลงจากภายนอกได้อย่างรวดเร็ว ชุมชนได้รับเอาความเจริญทางด้านต่าง ๆ เข้ามาสู่ชุมชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม ความทันสมัยทำให้ชุมชนต้องคืนรุนเพื่อหาเงินมาเล็กกับความสะดวกสบายเป็นหลักสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการไปทำงานในเมือง การไปเรียนหนังสือที่อื่น บุคคลเหล่านี้ได้นำเอาระบบทั่วโลกของคนเมืองมาใช้ในชนบท โดยไม่คิดถึงฐานรายได้ของตนเอง ซึ่งอยู่ท่าเดิมหรือเย่กว่าเดิมด้วยซ้ำไป เพราะพึ่งปัจจัยการผลิตจากภายนอก มีการใช้เครื่องจักรเครื่องยนต์ปุ๋ยเคมี ค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว เมื่อรายจ่ายมากขึ้นแต่รายได้เท่าเดิมจึงทำให้เกิดปัญหาหนี้ขึ้น ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพ แสดงถึงสาเหตุของหนี้สินชุมชน

จากแผนภาพแสดงให้เห็นถึง ที่มาที่ไปของปัญหาหนี้สินของชุมชนกุดปลาคำว่า ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ในยุคเริ่มก่อตั้งชุมชน การทำมาหากินเป็นแบบเพื่อยังชีพ ทำไร่ ทำนา ทำสวน เลี้ยงควาย เลี้ยงวัว เพื่อไว้ใช้แรงงาน และเลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ ไว้เป็นอาหารแก่คนในครอบครัว ชาวบ้านมีวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย พึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอย่างอุดมสมบูรณ์ และพึ่งพาชั่งกันและกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน วิถีการผลิตเป็นการผลิตเพื่อยังชีพ ยังไม่มีหนี้เกิดขึ้นในชุมชน ต่อมานิยามในยุคกลางราปี พ.ศ.2518 ชุมชนมีการขยายตัว จำนวนประชากรเพิ่มขึ้น ชุมชนเริ่มมีถนนทางที่สามารถเดินทางได้สะดวกมากขึ้นประกอบกับเป็นช่วงที่รัฐบาลได้ส่งเสริมให้มีการปลูกพืชเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นการปลูกพืชเชิงเดียว เช่น การปลูกปอ ปลูกมัน ทำให้พื้นที่ป่าหัวไร่ป่ายนา และป่าบานเทือกเขาภูพาน ซึ่งเป็นป่าที่ชุมชนพึ่งพาอาศัยในเรื่องปัจจัยสี่ โดยเฉพาะการทำอ้อยหักกิน เก็บอาหารตามฤดูกาล ถูกทำลายมากขึ้น เพื่อขยายเป็นที่ทำการและปลูกพืชเศรษฐกิจ ในช่วงแรก ๆ ของการปลูกปอ ปลูกมัน เนื่องจากเป็นป่าที่เปิดใหม่ดินยังคงความอุดมสมบูรณ์อยู่มากชาวบ้านก็ยังลงทุนไม่มากนัก การเดินทางไปทำไร่ โดยเดินเท้าลัดขึ้นไปบนหลังเขา การทำไร่ใช้แรงงานในครอบครัวเป็นหลัก ถางป่า เผาเศษต้นไม้ใบหญ้า ใช้จอบเสียมด้ามเดียว ก็สามารถปลูกปอปลูกมันได้เลย ชุมชนเห็นว่า การทำไร่เป็นการเพิ่มรายได้แก่ครอบครัว จึงทำไร่อย่างต่อเนื่อง พอปลูกซ้ำ 2-3 ปี ทำให้ดินเสื่อมสภาพ จึงหันมาใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิต ต้องจ้างแรงงานในการดายหญ้าและเก็บผลผลิต

ในช่วงนี้มีการสร้างถนนลาดยางเปรนพัฒนาตัดผ่านเข็มสู่ห้องเขตที่ชาวบ้านทำไร่ มันสำปะหลัง การเดินทางไปไประจึงเปลี่ยนเป็นการจ้างรถโดยสารทุกวัน ก่อนลงมือปลูกในฤดูกาลใหม่ก็ต้องจ้างรถไประวันคืน ว่าพืชพากไม่พูม หญ้า ใหญ่น้อยก็เกิดขึ้นมากมาย ทำเองไม่ไหวต้องจ้างแรงงานเพิ่มค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นทุกวัน การทำไร่ในช่วงนี้มีการลงทุนเป็นจำนวนมากเนื่องจากคินเสื่อมสภาพแล้ว ชาวบ้านถูกยึดเงินจากนายทุนในหมู่บ้านเพื่อมาลงทุนในการทำงาน ทำไร่ ในรูปของเงินกู้และบุญเจง เกิดหนี้สินของครอบครัว มีการเดินทางไปติดต่อค้าขายผลผลิตกับพื้นที่อำเภออื่นมากขึ้น ความจริงด้านอื่น ๆ ที่เข้ามายังชุมชนอย่างรวดเร็ว เมื่อมีถนนหนทาง ไฟฟ้าเข้ามา ตามมาด้วยสาธารณูปโภคต่าง ๆ การนำค่านิยม และวัฒนธรรมของคนในเมืองกลับมาสู่บ้านนอกของผู้ที่ไปทำงานในเมืองใหญ่ เช่น การอยู่กรุงเทพฯ เครื่องแต่งกาย การจัดงานเลี้ยง งานประเพณีต่าง ๆ จนวิถีของชุมชนเปลี่ยนไปอย่างชาวบ้านไม่รู้ตัวและตามไม่ทัน หลังไปตามกรุงเทพฯ ด้วยสิ่งเชิง จากการสืบสานมาที่ไปของหนึ่งต่ออีกจนถึงปัจจุบัน ทำให้ความเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยอยู่ตลอดเวลา ทำให้เห็นสาเหตุ ปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ของชุมชน ซึ่งอยู่บนเงื่อนไขต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

4.3.1 ความเปลี่ยนแปลงด้านฐานทรัพยากรและฐานการผลิต

ในอดีตชุมชนกุดปลาค้าว มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีป่าไม้ ภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง เป็นแหล่งอาหาร หากินตามฤดูกาล การทำงาน ทำสวน ทำไร่ ใช้แรงงานคนในครอบครัวและใช้แรงงานสัตว์เป็นสำคัญ เป็นการทำเกษตรแบบเพื่อยังชีพ ชุมชนสามารถผลิตและพึ่งพาปัจจัยสู่ได้จากธรรมชาติ คนในชุมชนมีความอึดอัด ชอบช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น การเอื้อ'label' (การเอื้อ'label' หมายถึง การลงแขกเพื่อทำงานอย่างโดยย่างหนึ่งที่ต้องใช้แรงงานจำนวนมากให้สำเร็จ) บุคคลนำบ่อ ก่อศาลา การสร้างบ้าน การทำบุญ การขนข้าวเข็นเล้า เป็นต้น งานดังกล่าวเจ้าภาพมีการน้อมถ่อกันให้มาช่วยงาน แล้วตอบแทนด้วยการเลี้ยงข้าวปลาอาหาร หรืองานบางอย่างมีการเอาแสงในหมู่เครือญาติ (การเอาแสง หมายถึง การไปร่วมลงแขก ส่วนใหญ่ เป็นงานส่วนตัว เช่นดำเนิน เกี่ยวข้าว ด้ายหญ้าไว้มัน มีการตอบแสง โดยการไปทำงานคืนให้กับคนที่มาอาเจงไว้) การทำงาน ในสมัยก่อนไม่มีการเร่งรีบทำให้เสร็จ เพราะทำงานเสร็จก็ หายไปแล้วเปลี่ยนกัน สิ่งของอื่นที่ตนเองผลิตไม่ได้ กับคนบ้านใกล้เรือนเคียง เช่นบ้านกุดปลาค้าวมีภูมิปัญญาการปั้นไห้เก็บน้ำ ปั้นครก ก็สามารถนำไปแลกข้าวกับชุมชนอื่นได้ หรือนำข้าวไปแลกกับเกลือจากต่างถิ่น ภัยในเครือญาติก็มีการแบ่งปันสิ่งของที่หาได้ จำนวนมาก เช่น ล่าสัตว์พากหมูป่าได้ ก็จะมีการแบ่งปันกัน ไม่มีการค้าขาย หรือขายกีรคานูกันมาก เมื่อชุมชนมีการขยายตัวจำนวนมากมากขึ้น พื้นที่การทำนาต้องขยายเพิ่ม เกษตรดำเนลเข้ามาส่งเสริมการทำงานโดยการใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้น เริ่มน้ำการขายผลผลิต ประกอบกับนโยบายส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจเข้ามายังชุมชน ทำให้ชุมชนต้องขยายพื้นที่ทำการ มีการบุกรุกทางป่าหัวไร่ป่าอย่างหนัก สืบต่อ มีการขึ้นบุกรุกทางป่าเพื่อทำไร่มันสำปะหลังบนที่อุดมด้วยป่า ไม่สามารถรักษาภูมิปัญญาทางชุมชนต่อไปได้ ทำให้ชุมชนต้องอพยพไปอยู่ที่อื่นๆ จำนวนมาก

อุดมสมบูรณ์อยู่มาก การปลูกมันสำปะหลังจะเป็นลักษณะการทำไร่เลื่อนลอย คือ มีการบุกรุกทางป่า ใหม่เพิ่มขึ้นทุกปี ในระยะแรกพื้นที่ปลูก ไม่มากนักจึงใช้แรงงานในครอบครัวและคนยังอุดมสมบูรณ์จึงไม่ต้องไถพรวนดินหรือใช้ปุ๋ย จ้างเฉพาะรถบรรทุกขนผลผลิตไปขายเท่านั้น การลงทุนจึงต่ำ สิ้นปีก็ได้กำไร นับเป็นการสร้างรายได้แก่ครอบครัวมากพอสมควร พอทำไร่มันได้ 2-3 ปี ก็ไม่มีพื้นที่ขยายอีก ต้องทำพื้นที่เดิม ดินบริเวณนั้นก็เริ่มเสื่อมสภาพ ประกอบกับความต้องการที่อยากระเพิ่มผลผลิต จึงต้องมีการใช้ปุ๋ยเคมี และพื้นที่ปลูกมันซ้ำหลายปีทำให้เกิดวัชพืชขึ้นมากมาย จึงต้องมีการข้า้งแรงงานเพื่อดาษหัญชา จ้างรถไถพรวนดินก่อนปลูก จ้างแรงงานเพื่อขุดถอนมัน และจ้างรถเพื่อขย้ายผลผลิตไปขายที่อำเภอหรือจังหวัดอื่น พอกลืนปีการผลิตก็นำเงินที่ขายผลผลิตไปใช้หนี้ เงินที่กู้มารากนายทุนเพื่อมาเป็นทุนค่าจ้างแรงงาน ค่าปุ๋ย ซึ่งคิดเป็นอัตราดอกเบี้ยที่สูงมาก เมื่อถึงฤดูกาลผลิตใหม่ก็ต้องกู้เพื่อมาลงทุนอีกและกู้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เพราะราคาค่าจ้างจ้างแรงงานและปัจจัยการผลิตสูงขึ้น ในขณะที่ราคาขายผลผลิตไม่ขยับราคากันเลย หรือสูงขึ้นเล็กน้อย เป็นวงจรหมุนเวียนอยู่กับหนี้อย่างนี้ทุกปีการผลิต ต่อมาในปี พ.ศ.2534 ชุมชนเริ่มสมัครเป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หรือช.ก.ส. เพราะเห็นว่าเป็นธนาคารของรัฐ อัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าการกู้มารากนายทุน มีการjamining ที่ เพื่อซื้อรถไถนาเดินตาม มาใช้ในการทำไร่ทำนา วัสดุภัยก็แบ่งขายไปบางส่วน ส่วนที่เหลือก็เลี้ยงไว้เพื่อขายให้หนี้ในปีถัดไป ผลผลิตที่ขายก็นำมาใช้หนี้ หักหนี้ก่อและหนี้ที่ก่อใหม่เรื่อย ๆ ในราวปี พ.ศ.2545 รัฐบาลมีการส่งเสริมการทำสวนยางในภาคอีสาน จึงมีเกษตรกรบางรายที่ทำไร่มันสำปะหลัง เปลี่ยนไปเป็นการปลูกยางพาราแทน ซึ่งลงทุนมากพอสมควร แต่ยังไม่เก็บเกี่ยวผลผลิต เมื่อทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย มีการใช้เครื่องจักรเครื่องยนต์ และสารเคมี เกิดสารตกค้างทำลายสิ่งมีชีวิตอื่น ทำลายความหลากหลายทางชีวภาพ ปลาในน้ำตายไม่ทราบสาเหตุ การหาอยู่หางินของคนในชุมชนก็ลำบากมากขึ้น หากห้วยวันก็ไม่พอกินบางครัวเรือนที่รู้จักปลูกหรือเลี้ยง เพิ่มตามที่นาหรือรอบ ๆ บริเวณบ้าน ก็สามารถนำมายได้ ส่วนใหญ่เป็นหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลความเจริญออกไป ชาวบ้านกุดปลาคำ มีการอพยพไปทำงานต่างถิ่น และได้นำอาชีวัตันธรรมการอยู่การกินจากเมืองใหญ่เข้ามายังชุมชน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมแบบสะ-debug สาย และรวดเร็ว จึงหันไปพึ่งตลาด ซึ่งเป็นอาหารสำเร็จรูปหรือกึ่งสำเร็จรูป ประเภทอาหารเป็นพากแป้งและน้ำตาล คุณค่าทางอาหารไม่ครบถ้วน อาหารพื้นบ้านซึ่งหาได้ยากเมื่อถึงตลาดก็ทำให้มีราคาแพง เมื่อความเจริญเข้ามา กระแสสวัตถุนิยม การสร้างบ้านเรือนใช้อิฐหินปูน แทนการใช้ไม้จากป่า บางครอบครัวละทิ้งการทำไร่ ทำนา ไปทำงานต่างถิ่น หรือบางครอบครัวจำนำองที่นาเพื่อไปลงทุนประกอบอาชีพอื่น เช่น รับเหมา ก่อสร้าง ค้าขาย เป็นการลงทุนการประกอบอาชีพที่ไม่ใช่วิถีของตนเอง วัสดุอุปกรณ์ต้องซื้อจากที่อื่น มีการรับเหมา ก่อสร้างทั้งของหน่วยงานราชการและเอกชน เป็นการรับจ้างหาเงินเพื่อมาใช้หนี้และซื้ออยู่ซื้อกิน บางรายที่กล้าลงทุนมากก็ได้กำไรมาก บางรายบริหารจัดการไม่เป็นก้าวขาดทุน จนต้องเป็นหนี้เพิ่ม

พอสรุปได้ว่าฐานทรัพยากรและฐานการผลิตของชุมชน ซึ่งในอดีตเป็นแหล่งพึ่งพาเรื่องปัจจัยสืบท่องชุมชน ถูกทำลายลงเมื่อมีการขยายพื้นที่ทำการและสถานป่าเพื่อปลูกพืชเชิงเดียว ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ หาอยู่ยากินไม่ได้ต้องหันไปเพิ่งตลาดแทน การช่วยเหลือซึ่งกันและกันไม่มีอีกแล้ว เพราะทุกคนต้องแบ่งบ้านกันหาเงินทองมาใช้จ่ายในครอบครัว หากซื้อเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่ทันสมัย ในขณะที่ฐานการผลิตยังคงเป็นการทำไร่ ทำนา ที่มีการลงทุนมาก ทำนาแบบนายทุน รายได้น้อยแต่ใช้จ่ายเกินตัว โดยเฉพาะค่านิยมเรื่องการอยู่รกรากกินและใช้จ่ายในสิ่งที่ฟุ่มเฟือย เมื่อฐานทรัพยากรเปลี่ยน วิถีชีวิตคนในชุมชนเปลี่ยนไปตามยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จนปรับตัวไม่ทัน จึงทำให้เกิดวงจรหนี้สินอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

4.3.2 ความเปลี่ยนแปลงด้านการอุปโภคและบริโภค

ชุมชนกุดปลาคำว่าเป็นชุมชนที่ได้เปลี่ยนแปลงวิถีจากความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย เป็นชุมชนที่วิ่งตามกระแส วัดคุณิยม และบริโภคนิยม มีการทำมาหากินที่คืนรนหาเงินเพื่อมาใช้จ่ายซึ่งส่วนของที่จำเป็นในชีวิตประจำวันและสิ่งของฟุ่มเฟือยต่าง ๆ จะเห็นได้จากการอพยพแรงงานเข้าไปทำงานในเมืองทั้งครอบครัว หรือบางครอบครัวทั้งลูกหลานให้คุณตา คุณยายเลี้ยง ส่งเงินค่าใช้จ่ายมาให้ทุกเดือน จากการสำรวจปรากฏว่ามีครอบครัวที่ตั้งบ้านเอาไว้ร่วงเปลา ไม่มีผู้อยู่อาศัยเลยถึง 14 ครอบครัว นาน ๆ จะกลับมาเยี่ยมบ้านครั้งหนึ่ง ชุมชนกุดปลาคำว่าจึงเป็นชุมชนที่มีค่านิยมเหมือนกับคนในเมืองที่มีฐานะดี คือ จะมีบ้านหลังใหญ่ มีรถยนต์ขับ มีสิ่งของฟุ่มเฟือย พวกรุ่งเสียง โทรทัศน์ พัดลม โทรศัพท์ เป็นต้น ถ้าครอบครัวอื่นมี ตนเองก็อยากมีบ้าน เรียกว่าเห่อตามกัน ไม่ให้น้อยหน้าคนอื่น ถ้ารายได้จากการขายผลผลิตไม่พอซื้อสิ่งของก็จะไปกู้ยืมมาซื้อ หรือซื้อแบบผ่อนล่วง ลูกหลานเห็นว่าคนอื่นมี ก็อยากได้ให้เหมือนกับคนอื่น การหุงอาหารในครอบครัวแบบจะไม่มี เพราะส่วนใหญ่ซื้ออาหารสำเร็จรูปหรือกึ่งสำเร็จรูปจากร้านค้าภายในหมู่บ้าน การปลูกพืชผักสวนครัวก็เพื่อความสวยงาม เพราะไม่ได้ประกอบอาหารเอง จะกินส้มตำต้องวิ่งไปซื้อที่ร้านค้า ตอนเช้าก่อนไปโรงเรียนเด็ก ๆ ก็จะซื้อข้าวกล่องกินและกลางวันก็กินที่ร้านค้าของโรงเรียนกลับบ้านก็ไปเที่ยวเล่นตามร้านอินเตอร์เน็ต หรือชวนกันไปเที่ยว เด็กเล็กก็ดูทีวีที่บ้าน ไม่ช่วยพ่อแม่ทำงาน บางครอบครัว พ่อ แม่เล่นการพนันกินเหล้า มีการทะเลาะวิวาทเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีสำหรับเด็ก ๆ การสร้างความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวได้หดหายไป พ่อ แม่อ้างว่ามีภารกิจต้องออกไปทำงานหาเงิน ไม่มีเวลาหาอยู่ยากิน หรือหาข้าวปลาอาหารให้ครอบครัว หรืออีกมุมมองหนึ่งก็คิดว่าจะไปหาให้ยากลำบากทำไม่ ซึ่งจากตลาดง่ายกว่า คนที่หาอาหารพื้นบ้านตามท้องไร่ท้องนา ก็นำมายาให้ คนที่ขายปลูกพืชผัก เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ได้ขาย มีรายได้ค่อนข้างสูงครอบครัว คนที่เป็นหนี้ก็คือ คนที่ไม่ค่อยใช้แรงงาน ทำอะไรก็จ้าง และซื้อทุกอย่าง ทั้ง ๆ ที่ทำเองได้ แต่ต้องใช้เวลานาน สื่อต่าง ๆ ที่เข้ามาสู่ครอบครัวก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ค่านิยมในการอุปโภคบริโภคเปลี่ยนไป เด็ก ๆ นักจะเลียนแบบสื่อ พ่อ แม่ ขาดการถ่ายทอดหรือฝึกวิธีชาวบ้านให้ลูก ๆ ไม่เห็นคุณค่าของดีที่มีอยู่ในท้องถิ่น

4.3.3 ความเปลี่ยนแปลงด้านประเพณี วัฒนธรรมและค่านิยม

ผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนกุดปลาค้าว ได้เล่าถึงประเพณีวัฒนธรรมในอดีตว่า เมื่อมีการตายเกิดขึ้น ในหมู่บ้าน จะช่วยเหลือกันโดยทั้งหมู่บ้านพักการทำงาน ถือเป็นข้อคุณลักษณะพื้นเมืองที่ทำให้ทุกครอบครัวมาช่วยงาน และนำสิ่งของที่มีอยู่ไปช่วยงาน เช่น ไก่ ข้าวสาร ผัก ต่าง ๆ เท่าที่มีหรือหาได้ในชุมชน คนในชุมชนจะมีผู้นำด้านต่างๆ ผู้ที่ทำพิธีกรรมทางพุทธศาสนา การจัดหารวัสดุ อุปกรณ์ในการทำโลงศพ การหาฟืนก่อกองฟอน เพื่อเตรียมไว้เผาศพ และในงานศพจะไม่มีการเลี้ยงเหล้า หรืออาหารก็เลี้ยงเท่าที่มี จะเป็นงานที่มีแต่ความโศกเศร้า และเห็นอกเห็นใจผู้เป็นเจ้าภาพ แต่ในปัจจุบันนี้การจัดงานศพจะเป็นแบบการจัดงานตามความนิยม คือบางรายเจ้าภาพจะจ้างแม่ครัวพ่อครัวมาเพื่อทำอาหารเลี้ยงแขก และจ้างแรงงานในการล้างถ้วยล้างจาน และบางรายจะจัดเลี้ยงแบบโต๊ะจีนตามสมัยนิยมเพื่อให้สมกับฐานะ บางรายต้องไปถือศีรษะเงินมาเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดงาน งานแต่งในอดีตเป็นการจัดงานตามจารีตประเพณีของบรรพบุรุษ คือการทำผู้เฒ่าผู้แก่มาทابามสู่ขอสินสอดทองหมั่นก็ไม่มากเท่าที่ mana ได้ ค่าสินสอดเป็นเงินตั้งแต่ 4 บาทขึ้นไป คุณตาสอนเล่าว่า “คุณตาแต่งเมีย ค่าสินสอด 100 บาท ถือว่าเยอะมาก เพราะคุณตาเป็นครู จึงมีเงินแต่งเมียมากหน่อย” ค่าสินสอดขึ้นอยู่กับญาติผู้ใหญ่ของหัวสองฝ่ายจะตกลงกัน การแต่งงานจะแต่งงานกับคนในชุมชนเดียวกัน หรือชุมชนใกล้เคียง ทุกคู่แต่งงานมีการหาพ่อค้าแม่ค้า เพื่อให้เป็นพ่อเป็นแม่ของคู่แต่งงาน มีหน้าที่สั่งสอนอบรมในเรื่องของการครองเรือน การจัดงานแต่งมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยผู้เฒ่าผู้แก่จะช่วยกันจัดหาสิ่งที่จำเป็นต้องใช้ในพิธีกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมให้พร้อม ส่วนคนวัยกลางจะช่วยกันเข้าครัวทำอาหาร หนุ่ม ๆ สาว ๆ คอยต้อนรับแขก อาหารเครื่องดื่มให้บริการแขก และช่วยกันล้างถ้วยล้างจาน เป็นการเปิดโอกาสให้หนุ่มสาวได้มีโอกาสทำความรู้จักกัน เพื่อที่จะหมายปองเป็นคู่ครองต่อไป ปัจจุบันการแต่งงานจะต้องใช้จ่ายมากขึ้น หลายเท่าตัว เริ่มที่ค่าสินสอด ทองหมั่น ห้าหมื่นบาทขึ้นไป การจัดเลี้ยงอีก ห้าหมื่นถึงหนึ่งแสนบาท มีการจัดเลี้ยงอาหารเครื่องดื่ม พร้อมคนตีกบังใหญ่โต ตามสมัยนิยม โอ้อวดความมีหน้า มีตา การแจกก้าดเชิญช่วยงานทำเป็นแบบธุรกิจ เชิญผู้ที่มีหน้ามีตาทางสังคมมาร่วมงาน ความสัมพันธ์ระหว่างญาติพี่น้องจึงค่อย ๆ เหินห่างออกไป

การทำบุญประเพณีต่าง ๆ ของชุมชน ในอดีตมีการทำบุญตักบาตร พังเทศาพังธรรม มหาสงค์บังนั้น อาจจะมีการละเล่นตามเทศกาล เช่น รำวงชาวบ้าน การร้องสรรภัญญา การเตรียมหรือจัดหาข้าวของก็ช่วยกัน การจัดทำอาหารก็เตรียมช่วยกันทุกครอบครัวหามาร่วมกัน เป็นอาหารพื้นบ้านตามฤดูกาล มีการไปแผลบุญกับพื้นบ้านใต้ฝายเหนือ เป็นโอกาสให้ญาติพี่น้องได้มาร่วมเยี่ยมเยือนกัน ข้าวปลาอาหารามาได้เท่าที่มี จากชาวบ้านที่เป็นแม่օอค้า (แม่օอค้า หมายถึง ผู้ที่อาสาเป็นผู้จัดหาข้าวปลาอาหารถวายแด่พระภิกษุของวัดทุกวัน) ไม่มีเครื่องดื่มมีน้ำมายaley ส่วนการทำบุญในปัจจุบัน คณะกรรมการต้องเตรียมข้าวปลา อาหารพร้อมเครื่องดื่มไว้ต้อนรับแขกที่เชิญมาร่วมงาน เช่น การทำบุญประจำปี แห่เทียนเข้าพรรษา บุญกฐิน งานรื่นเริงต่าง ๆ จัดให้มี

มหารสพคนจันกันใหญ่โต เมื่อมีการคืบคั่นจนมีนา ก็จะเกิดปัญหาทะเลขิวราท และได้ยินบ่อยครั้ง ว่า มีการตีกัน ผ่ารันฟันแทงกัน อยู่หน้าเวทหมอดำ บาดเจ็บ การจัดงานบุญที่เป็นประเพณีส่วนบุคคล เช่น งานบวช งานทำบุญอุทิศส่วนกุศล มีการจัดยิ่งใหญ่เทียบได้กับงานแต่งงาน

พอสรุปได้ว่า ความเปลี่ยนแปลงวิถีวัฒนธรรมหรือค่านิยมในการจัดงานต่าง ๆ ของคนใน ชุมชน เป็นการจัดงานที่ฟุ่มเฟือยใช้จ่ายกินกำลังที่ครอบครัวามาได้ จึงเกิดภาระหนี้สินตามมา ทั้งนี้ เพราะเป็นค่านิยมที่ถือปฏิบัติตามคนอื่น ไม่เชื่อฟังคำสอนที่โบราณบอกสอนเอาไว้ว่า “ช้างซึ่ง อายุรักษ์ตามช้าง” ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง การจัดงานทั้งงานรื่นเริง และงานโศกเศร้า มีการจัดเลี้ยง ที่ยิ่งใหญ่เท่า ๆ กัน จนแยกไม่ออก

ค่านิยมการส่งลูกเรียนหนังสือในระดับที่สูงขึ้น การส่งลูกเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาหรือ อุดมศึกษา เป็นค่านิยมที่เกิดขึ้นเนื่องจากชุมชนมีทัศนคติว่า คนที่ไม่มีความรู้หรือมีความรู้น้อยจะได้ ประกอบอาชีพทางการเกษตร ทำงาน ทำไร่ เป็นอาชีพที่ต้องต้องตากแดดทำงานหนัก ไม่มีหน้า มีตาในสังคม จึงอยากให้ลูกหลานได้เรียนหนังสือสูงขึ้นจนมาแล้ว จะได้เป็นเจ้าคน นายคน เป็น เกียรติแก่วงศ์ตระกูล (เจ้าคน นายคน หมายถึง การประกอบอาชีพรับราชการ มีเงินเดือนตลอดจน กว่าจะเกณฑ์อายุราชการ) ในราว 30 ปีก่อน เด็กที่เรียนจบมัธยมปลายหรือจบอนุปริญญาที่สามารถ สอบเป็นครูประชาราษฎร หรือเป็นแม่บ้าน รับราชการได้ ชาวบ้านนิยมส่งลูกชายไปเรียนหนังสือต่อ การเรียนไม่ได้ลงทุนมากเหมือนในปัจจุบัน ครอบครัวที่ส่งลูกเรียนเป็นครอบครัวที่มีฐานะดี มีที่นา หลายสิบไร่ มีวัว ควาย สัตว์เลี้ยงมากพอสมควร มีการแบ่งขายที่นาเพื่อส่งลูกเรียน แต่ยังเหลือไว้ ทำการ ด้วยค่านิยมหรือความคาดหวังที่จะให้ลูกได้รับราชการจึงเป็นค่านิยมที่อยู่ในความคิดของ ชาวบ้านมาตลอด พ่อ แม่ส่วนใหญ่จึงให้ลูก ๆ มีหน้าที่เรียนหนังสืออย่างเดียว ไม่ต้องช่วยทำงาน บ้านหรืองานอาชีพที่ครอบครัวทำอยู่ อย่างให้ลูก ๆ มีความเป็นอยู่ที่สุขสนาย อยากรีบเรียนสูง ๆ กีส่ง ให้เรียน เมื่อเข้าเรียนตามสถานศึกษาเหล่านั้น ต้องปฏิบัติตามระเบียบของสถานศึกษา มีการซื้อ อุปกรณ์ เครื่องมือ การแต่งกาย เป็นต้น เด็กเหล่านี้เมื่อครบเพื่อนกีต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคมใน เมือง ตามไส้เดือดที่ทันสมัย กินอาหารแบบสำเร็จรูปหรือกึ่งสำเร็จรูป ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย การเรียนระดับอุดมศึกษาต้องไปเรียนต่างจังหวัดหรือเรียนที่กรุงเทพมหานคร ค่าใช้จ่ายก็จะเพิ่มขึ้น ด้วยฐานะของทางบ้านยากจนการเรียนก็ต้องกู้ยืมกองทุนเพื่อการศึกษา พ่อแม่ก็ส่งเสริมลูกให้ได้ เรียน แม่จะกู้หนี้ยืมสินเพิ่มก็ยอม เมื่อเรียนจบแล้วต้องดืนรนทางงานทำ โดยการตระเวนสอบเพื่อรับ ราชการ ถ้าเรียนเก่งก็ได้ทำงานเร็วขึ้น ส่วนผู้ที่เรียนปานกลางต้องใช้จ่ายเงินอีกก้อนหนึ่งเพื่อให้ได้ ตำแหน่งหน้าที่การทำงาน ดังคำพูดของหัวหน้าที่มีวิจัย คุณจิตสมาน วารีบันธ์ พูดในที่ประชุมว่า (การประชุมเวทีสรุปข้อมูลงานวิจัยในชุดโครงการชาติพันธุ์ผู้ไทย วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2551 ณ ห้อง ฝ่ายคำ โรงพยาบาลสงเคราะห์ อำเภอสงเคราะห์ จังหวัดกาฬสินธุ์) “การศึกษาทำให้เกิดหนี้ เพราะว่า ต้องใช้ ค่าใช้จ่ายตั้งแต่เริ่มเรียนหนังสือระดับอนุบาล จนจบปริญญาตรี การเข้าทำงานรับราชการต้องจ่ายเงิน

เพื่อให้ได้เข้าทำงาน ซึ่งจะแสดงถึงส่วนที่ต้องจ่ายสองแสน สอบซีลามก็จ่ายสามแสน เป็นการลงทุนที่มากพอสมควร

เพื่อความมีหน้ามีตาและเป็นเกียรติแก่วงศ์ตระกูล” ปัจจุบันเด็ก ๆ ที่เรียนจบมาแล้วยังไม่มีงานทำก็มีมากมาย งานที่เป็นตำแหน่งทางราชการก็มีน้อยมาก หรือแทนจะไม่มี รับสมัครสอบที่ไหนก็จะมีคนสมัครเยอะมาก หรือเด็กบางคนงานที่ไม่ชอบก็จะไม่ทำ คนที่ต้องหาเงินใช้หนี้จากการเรียนหังสือของลูก คือ พ่อ แม่ จึงต้องพยายามไปทำงานต่างถิ่นเพื่อหาเงิน ทึ่งไร่นา ลูกหลานให้ตา ยาย เป็นคนเลี้ยง การเข้าไปทำงานในเมืองค่าใช้จ่ายต่าง ๆ มากกว่าอยู่ในชนบท รายได้จึงเหลือไว้ใช้หนี้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ทั้งนี้ เพราะชุมชนมีแนวคิด ที่หลงกระแสร์ตุนิยมมากกินไป ไม่รู้ไม่เข้าใจการใช้ทรัพยากรที่มืออยู่ให้เกิดประโยชน์ ไม่เห็นคุณค่า ตีราคานองเองต่างกันกินไป

พอสรุปได้ว่าการส่งลูกเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นนี้ เป็นค่านิยมที่มีมาตั้งแต่ดั้งเดิม อย่างให้ลูกหลานได้รับราชการ ลูกหลานเหล่านี้เข้าไปอยู่ในเมืองก็ค่านิยมที่เลียนแบบความทันสมัยของคนในเมือง ทำให้มีค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือยตามมา ค่าเทอมหรือค่าบำรุงการศึกษาเป็นเพียงหนึ่งในสิ่งค่าใช้จ่ายทั้งหมด นอนนั้นก็เป็นค่าใช้จ่ายเรื่องสิ่งของฟุ่มเฟือย

4.3.4 ความเปลี่ยนแปลงจากภาวะทางการเมือง การปกครอง

ในปี พ.ศ.2518 มีเหตุการณ์ทางการเมืองที่สำคัญเกิดขึ้นคือ ความขัดแย้งทางด้านความคิดเห็นที่ไม่ตรงกันระหว่างประชาชนกับรัฐบาล จึงมี “พระราชบรมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย” เกิดขึ้น ชาวบ้านบางส่วนได้เข้าร่วมขบวนการนี้ด้วย มีการชักชวนให้ชาวบ้านเข้าร่วมอบรมสัมมนาเพื่อปลูกอุดมการณ์บนเทือกเขาภูพาน ที่อยู่ห่างจากหมู่บ้านออกไปประมาณ 3-4 กิโลเมตร ซึ่งเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของชาวบ้าน เช่น การหาของป่า ล่าสัตว์ เก็บผักหักพื้นเป็นชีวิตประจำวันในยุคหนึ่ง นั่นคือ การต่อสู้โภคภารต์และประทักษิณระหว่างชาวบ้านที่เป็นฝ่ายแคร์ร่วม กับค่ายทหารต่าง ๆ ในพื้นที่อยู่บ่อยครั้ง ชาวบ้านออกหาอยู่ห่างกันในเวลาค่ำคืนไม่ได้หรือแม้แต่ออกไปนอนค้างคืนที่นา ก็ไม่ได้ ส่งผลให้ชาวบ้านเหมือนลูกจำกดเขตทำมาหากิน การขึ้นไปทำไร่นาหลังเขาก็ยังมีไม่มากนัก เพราะความกลัวและหวาดลุก เหตุการณ์นี้ใช้เวลาหลายปีกว่าจะสงบ ชาวบ้านจึงจำเป็นต้องซื้ออยู่ตั้งแต่ก่อนจากตลาดที่มีพ่อค้าแม่ค้าเริ่มน้ำขายภายในหมู่บ้าน และเริ่มมีคนในชุมชนบางส่วนเข้าไปทำงานตามเมืองใหญ่ ๆ เพื่อหารายได้ทดแทนการไปทำไร่นา พร้อมกับนำกระแสความทันสมัยค่านิยม ประเพณีวัฒนธรรมของต่างถิ่น เข้ามาสู่ชุมชน นับว่าเป็นจุดเปลี่ยนของชุมชนอย่างกะทันหัน ต่อมารัฐบาลผลักดัน ติ่มสุกานนท์ มีนโยบายให้เกิดสันติสุขแก่ราษฎรที่หลงผิดเหล่านี้ เรียกว่า “ผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย” มีการอนุญาตให้ประกอบอาชีพ ทำสวน ทำไร่ บนเทือกเขาภูพาน ในพื้นที่ที่มีการบุกรุกเป็นที่ทำกินมาก่อนก็มีการออกเอกสารสิทธิ์ให้ เมื่อเหตุการณ์สงบลงชาวบ้านจึงสามารถอพยพไปทำไร่ ทำนา หาอยู่ห่างกันได้ตามปกติ ยุคสมัยเปลี่ยนไป ความทันสมัยเข้ามา การปกครองของชุมชนเป็นการปกครองแบบสุขากิบາลและเทศบาลตามการขยายตัวของชุมชน และความเจริญของพื้นที่ ทำให้รัฐวิธิของชาวบ้านกุดปลาคำว่าเปลี่ยนเข่นกัน

พอสรุปได้ว่า ภาวะที่ไม่ปกติทางการเมืองที่เกิดขึ้นในพื้นที่ทำให้ชุมชนมีการแบ่งแยกออกเป็นสองฝ่าย คือชาวบ้านที่เป็นแนวร่วมของผู้มีความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับรัฐบาล ก็เข้าไปใช้ชีวิตอยู่ในป่า อีกฝ่ายเป็นชาวบ้านที่อยู่ในหมู่บ้านกึ่งเกรงกลัวเหตุการณ์สูรบนึง ไม่กล้าออกໄไปหาอยู่ท่ากิน วิถีชีวิตการทำไร่ทำนา ก็ดำเนินมามากขึ้น จนทำให้มีชาวบ้านบางส่วนอพยพเข้าไปอยู่ที่อื่นเป็นเวลานานหลายปี พอกลับมาอยู่ในชุมชนก็นำความเปลี่ยนแปลงเข้ามาสู่ชุมชน ทั้งด้านวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรม และค่านิยมที่เปลี่ยนไปตามกระแสบริโภคนิยมอย่างเต็มตัว

4.3.5 โครงสร้างและนโยบายของภาครัฐ

ผลจากการวิจัยพบว่า แหล่งเงินกู้ของคนในชุมชนส่วนใหญ่มาจากโครงสร้างการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของภาครัฐ สังเกตได้จากจัดตั้งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อให้เกษตรกรเข้าถึงแหล่งทุนได้มากที่สุด ทำให้ชุมชนสามารถกู้ยืมเงินได้ง่ายขึ้น มีการกู้ยืมเงินโดยนำที่ดินไป擔保 แล้วนำเงินมาลงทุนประกอบอาชีพต่าง ๆ ที่สามารถสร้างรายได้แก่ครอบครัว หรือกู้ยืมเพื่อซื้อเครื่องจักร ที่ทันสมัยมาใช้ในการทำการเกษตร ในราศีปี 2544 รัฐบาลได้สนับสนุนกองทุนหมู่บ้าน เพื่อเป็นกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการประกอบอาชีพ เป้าหมายของกองทุนเพื่อให้ชุมชนมีกองทุนหมุนเวียนภายในชุมชน สามารถมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ทุกขั้นตอนตั้งแต่เริ่มทำประชามติจัดตั้งกองทุน แต่มีสามารถนำเงินมาใช้ในการดำเนินการ ใช้จ่ายในเรื่องสิ่งของสิ่งปลีก冗物 ดังข้อมูลค่าใช้จ่ายของชุมชนในบทที่สาม เรื่องการใช้จ่ายสิ่งของสิ่งปลีก冗物เป็นอันดับหนึ่ง ประมาณ สี่ล้านกว่าบาทต่อปี และอันดับสองคือค่าใช้จ่ายเรื่องการอุปโภคและบริโภค อันดับสามเป็นค่าใช้จ่ายภาคการเกษตรซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนในชุมชน อีกน้อยหนึ่ง คือ นโยบายการทำการเกษตรอินทรีย์ มีการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ ในนาข้าวหรือการทำการเพาะปลูกพืชผักอื่น ๆ นโยบายนี้ได้รับการตอบรับจากชุมชนด้วยดี เพราะในช่วงนี้ราคาข้าวมันแพง ทำให้สินค้าอื่น ๆ แพงขึ้นด้วย ประกอบกับการใช้ปุ๋ยเคมี ที่ใช้เป็นเวลานานทำให้ดินแข็ง เสื่อมสภาพ ต้องเพิ่มปริมาณการใช้ปุ๋ยมากขึ้น จึงหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพที่ใช้วัตถุคุณที่มีอยู่ในท้องถิ่น ภายในดำเนินกิจกรรมปลูกผักชุมชนก็ได้รับสนับสนุนงบประมาณในการจัดตั้งโรงเรือนและจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ ที่เป็นเครื่องจักร เครื่องมือ ในการผลิตปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ด จัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง มีการฝึกอบรมทำปุ๋ยชีวภาพแก่เกษตรกรที่รวมกลุ่มกันมาทำปุ๋ย ศูนย์เรียนรู้แห่งนี้ยังมีการทำปุ๋ยอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

สรุปได้ว่า นโยบายโครงสร้างการพัฒนาของภาครัฐ ในการสนับสนุนเงินกองทุน เพื่อให้ชุมชนมีการสร้างอาชีพสร้างรายได้ ถ้าชุมชนยังมีการใช้จ่ายสิ่งของที่สิ่งปลีก冗物 มีค่านิยมตามกระแสสวัตถุนิยมแล้ว ก็อาจทำให้เกิดภาระการเป็นหนี้แก่ครอบครัวและชุมชน ได้ กระแสการพัฒนาในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงน่าจะเป็นเรื่องที่มีการส่งเสริมควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของชุมชนต่อไป

บทที่ 5

รูปแบบและกระบวนการจัดการปัญหาหนี้สินของชุมชน

5.1 รูปแบบและกระบวนการจัดการปัญหาหนี้สินของชุมชน

ชุมชนกุดปลาค้าว มีการเปลี่ยนแปลงตามกระแสตุนนิยม หรือบริโภคนิยมเรื่วามาก เป็นชุมชนที่มีลักษณะชนบทกึ่งเมือง มีการปรับเปลี่ยนวิถีตามกระแสตอบสนองความไม่พร้อมทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ตลอดจนการเมือง การปกครอง ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้ชาวบ้านปรับตัวไม่ทัน การก่อเกิดหนี้สินเริ่มแรกมาจากภัยเงินหรือปัจจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตในการทำไร่ทำนา หรือชาวบ้านเรียกว่าการทำขายข้าวເขาว (ขายข้าวເขาว หมายถึง การภัยเงินมาลงทุนทำนา แล้วใช้คืนเมื่อเก็บเกี่ยวข้าว ราคาผลผลิตจะต่ำกว่าราคายาจิว เช่น ข้าวถังละ 80 บาท ราคายาข้าวເขาวจะอยู่ที่ 50 บาท ถ้าคิดรวมอัตราดอกเบี้ยสูงมาก) ถึงจะถูกเอาขาดเออบริษัท ชาวบ้านก็ยอม เพราะต้องนำมูลทุนในการทำนา การชำระหนี้จะชำระเมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิต ในรายที่มีการภัยเงินมากเกินจำนวนผลผลิตที่จะเป็นหนี้ต่อ ในปีการผลิตต่อไป ในกรณีภัยเงินจะคิดเป็นปัจจัย 1 กระสอบต่อข้าว 10-15 ถัง เมื่อเก็บเกี่ยวข้าว นายทุนที่ให้ภัยจะตามเก็บข้าวถึงยุ่งฉางของลูกหนี้ มีลูกหนี้บางรายจ่ายหนี้ทั้งหมด ข้าวที่เก็บเกี่ยวได้ก็หมดพอดี ต้องภัยข้าวคนอื่นไว้กิน เกิดปัญหาหนี้สินตามมา หนี้สินแบบนี้ส่วนใหญ่เกิดกับครอบครัวที่มีที่นาไม่มาก ลักษณะดินเป็นดินทราย ผลผลิตต่อไร่ต่ำ ต้องใช้ปัจจัยในปริมาณที่มากกว่านาที่อยู่บริเวณใกล้เชิงเขา มีการจ้างทำนาทุกขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มทำนา การไถนา การปักดำ ตลอดจนการเก็บเกี่ยว ถ้าครอบครัวที่มีที่นากว้าง เป็นนาตีนภู (นาตีนภูหมายถึง ที่นาที่อยู่เลขเชิงเขาภูพาน น้ำเซาะความอุดมสมบูรณ์มาจากการเขา) ผลผลิตต่อไร่สูง ปริมาณการใช้ปัจจัยมาก การปักดำง่าย ใช้แรงงานในครอบครัวหรือจ้างแรงงานบ้าง จะทำนาเสร็จทีหลังเพื่อนบ้านคนอื่น ๆ ค่าใช้จ่ายก็จะไม่มากนัก ระหว่าง พ.ศ. 2534 ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ชาวบ้านรู้จักการทำงานที่ดินบ้าน หรือที่นาเพื่อซื้อรถไถนา พร้อมกับเงินสมทบที่ได้จากการขายสัตว์เลี้ยง การภัยเงินเป็นการภัยเงินในระยะ 1-10 ปี ชำระคืนเป็นวงคุย ๆ พร้อมดอกเบี้ยปีละ 1 ครั้ง เงินที่นำมาชำระหนี้ได้มาจาก การขายผลผลิตหรือขายสัตว์สิ่งของที่มีอยู่ในครอบครัว เมื่อครบกำหนดก็จะชำระหนี้หมด บางรายมีการภัยเงินเพื่อนำมาซื้อที่ดินทำกิน โดยการนำที่ดินที่ซื้อเข้าทำงานกับ ธ.ก.ส. มีการชำระหนี้ตามที่กำหนดก็จะได้ที่ทำกินเป็นของตนเอง ดังกรณีของผู้ช่วยฯ ทนิตย์ หนึ่ง ในที่มีวิจัย บอกว่า “ที่ทำกินที่พ่อแม่ให้มาไม่มาก ถ้าไม่ภัยเงิน คงกู้ไม่ได้ที่ดินทำกินไว้ให้ลูก” มีเกษตรกรบางรายที่ภัยหนี้จนเกินตัว หรือนำไปใช้พิเศษตุนประสงค์ การชำระหนี้คืน อาจต้องแบ่งขายที่ดินของตนเอง หรือภัยเงินจากนายทุนมาใช้หนี้อีกทีหนึ่ง วนเวียนอยู่กับการใช้หนี้ทั้งปี มีหลายครอบครัวที่ต้องอพยพไปทำงานต่างถิ่นเพื่อมาฝ่อนชำระหนี้

และจากเวทีการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับชุมชน ชุมชนเห็นร่วมกันว่า การแก้ไขปัญหารือร่องหนี้สิน อยู่กับภาวะความจำเป็นของครอบครัว เช่น ครอบครัวที่มีลูกเรียนหนังสือ ก็ต้องใช้ค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก คงจะใช้หนี้ให้หมดไปในช่วงนี้ไม่ได้ ค่าเล่าเรียนหรือค่าเทอม ไม่แพงเท่าไหร่ แต่

ค่าใช้จ่าย อื่น ๆ เช่น ค่าเช่าหอพัก ค่าน้ำค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ เครื่องแต่งตัว ค่าอาหาร จะมากกว่า บางราย ที่ไปศึกษาต่อที่อื่นในระดับอุดมศึกษา รายจ่ายก็จะเพิ่มขึ้น อาจจะมีการถ่ายเงินกองทุนเพื่อการศึกษา ของรัฐบาล เพราะพ่อแม่ไม่มีทุนส่งเสียอย่างเพียงพอ ในครอบครัวที่หมดภาระที่ต้องส่งเสียลูกหลาน เล่าเรียนก็จะพยายามลดการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย เช่น การลดค่าใช้จ่ายการซื้อหัวใจ ค่าเหล้าหรือบุหรี่ แล้ว นำเงินเหล่านั้นไปเก็บสะสมเป็นเงินออม มีบางครอบครัวก็เห็นด้วยจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับ ครอบครัวที่ไม่มีหนี้ มีการลดรายจ่ายโดยการหันมาปลูกพืชผักสวนครัว เท่าที่ทำได้ เพราะยังมีเนื้อที่ บริเวณบ้านไว้ปลูกอยู่บ้าง ประกอบกับทางราชการมีการ ส่งเสริมโครงการเกี่ยวกับการลดค่าใช้จ่ายใน ครอบครัว การปลูกพืชผักสวนครัวแบบกระถางยางรถอนต์ การเลี้ยงปลา นอกจากนี้มีการทำปุ๋ย ินทรีย์ชีวภาพ โดยการรวมกลุ่มฝึกอบรมเชิงปฏิบัติ ได้รับความสนใจจากชุมชนมาก เพราะเป็นการลด ต้นทุนการซื้อปุ๋ยและเห็นตัวอย่างเกษตรกรที่ทำการก่อนแล้วประสบผลสำเร็จ เมื่อร่วบรวมข้อมูลจาก การศึกษาการจัดการปัญหาหนี้สินของชุมชนแล้ว จึงสามารถแยกการจัดการหนี้ได้ดังนี้

ในกรณี 13 ครอบครัวที่ไม่เป็นหนี้ สาเหตุที่ไม่เป็นหนี้ เนื่องจากเป็นครอบครัว ที่อยู่ลำพัง 2 คน ไม่มีภาระที่ต้องรับผิดชอบ ลูก หลาน และครอบครัวผู้สูงอายุ ที่ต้องได้รับการเลี้ยงดูจากลูกหลาน เป็นแบบอย่างให้กับครอบครัวอื่นได้ยาก เพราะครอบครัวในชุมชนส่วนใหญ่เป็นครอบครัวใหญ่ที่มี ภาระในการรับผิดชอบ ที่ต้องแสวงหาในเรื่องของความสะดวกสบาย อย่างไรก็ตามยังมีครอบครัวที่เป็น กรณีตัวอย่างด้านการดำเนินชีวิต ดังกรณีของป้าเดือน สิงห์บรรณ ดังนี้

ป้าเดือนในปัจจุบันอายุ 63 ปี อาศัยอยู่กับสามี 2 คน ซึ่งสามีของป้าเดือนมีอาชีพรับจ้างเลี้ยงวัว อยู่บนหลังเขา ในระหว่างที่คุณลุงเลี้ยงวัวอยู่นั้น คุณลุงจะหาอาหารจากป่าที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เพื่อ นำมาเป็นอาหารการกินในครอบครัว หากหาได้จำนวนมากคุณป้าเดือนจะแบ่งขายนำเข้าค่าใช้จ่ายและ เก็บออมไว้ รายได้อีกส่วนหนึ่งได้จากการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และจากลูกหลานส่วนมาให้ ค่าใช้จ่ายใน ครอบครัว จะเป็นค่าใช้จ่ายในเรื่องค่าน้ำ ค่าไฟ เกลือ น้ำปลา เป็นต้น ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายด้านอุปโภค บริโภคเท่านั้น ครอบครัวของป้าเดือนก็มีวิถีชีวิตเหมือนกับคนอื่น ๆ ในชุมชน การไปช่วยงานบุญ ประเพณีป้าเดือนจะช่วยเท่าที่ mana ได้ คือราوات 10 - 20 บาท ในเวลาเจ็บป่วย คุณลุง คุณป้าจะมีบตร ประกันสุขภาพ (บัตรทอง) ซึ่งไม่ได้เสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล จะเสียเฉพาะค่าเดินทาง ครัวละ ประมาณ 20 บาท จากวิถีการดำเนินชีวิตจะเห็นได้ว่า คุณลุงคุณป้าไม่ซื้อหัวใจ ไม่เล่นการพนัน ไม่ดื่ม สุรา เมื่อเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายของคนในชุมชนส่วนใหญ่จะเห็นได้ว่าเป็นรายจ่ายในหมวดสิ่นเปลือง เช่น ค่าใช้จ่ายสุรา บุหรี่ หัวใจ (ดังข้อมูลในบทที่ 3) เป็นต้น จะเห็นได้ว่า การดำรงชีวิตเช่นนี้ทำให้ป้า เดือน ไม่ก่อให้เกิดหนี้ อย่างคำพูดของป้าเดือนได้พูดไว้ว่า “ที่ไม่มีหนี้เพราะกลัวว่าจะไม่มีปัญญาหาใช้ คืนเขา ไม่มีที่นา ต้องรับจ้างเลี้ยงวัวอยู่บนภูเขา ค่าแรงที่ได้จากการรับจ้างเลี้ยงวัวคือข้าวเปลือกเก็บไว้ กินในแต่ละปี หากของป้ามากิน มากายบ้างพอยู่ได้ แต่ก่อนป้าเดือนจะไปรับจ้างทำไร่ทำนา แต่ใน ปัจจุบัน อายุมากขึ้นประกอบกับ สุขภาพไม่ค่อยดี จึงไม่ได้ไปรับจ้างนาแล้ว ค่าใช้จ่ายในบ้านส่วน ใหญ่จะเป็น สิ่งที่ทำขึ้นเองไม่ได้ เช่น เกลือ น้ำปลา ผงซักผ้า หยอกยา แต่ก็ไม่ได้ซื้อบ่ออยพะอยอยู่กันตาม

คำพังสามีภรรยา ไม่ได้ลำบากอะไร อญี่เห็นคนเคยอยู่ ลูกเต้าขาเก็มครอบครัวไปหมดแล้ว แยกไปอยู่กิน กันเอง” (จากการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ ในวันที่ 28 มิถุนายน 2550)

อย่างไรก็ตามจากสาเหตุของปัญหาหนึ่งสินเป็นปัญหาที่ทุกระดับจำเป็นที่จะต้องหาทางแก้ไข เพราะสาเหตุเกิดจากหลายระดับ เช่นระดับปัจจัย ระดับครอบครัว และระดับชุมชน ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้น จำเป็นจะต้องหาทางแก้ไข โดยรูปแบบของการจัดการ คือ

5.2 การจัดการหนี้ในระดับบุคคล

จากการวิจัย ในบทที่สาม พบร่วมกันว่า ค่าใช้จ่ายที่มาอันดับหนึ่ง เป็นเรื่องค่าใช้จ่ายที่เป็น พฤติกรรมส่วนบุคคล เกี่ยวกับการซื้อของใช้สิ้นเปลือง พวกรเหล่า บุหรี่ การพนัน ขนมขบเคี้ยว เป็นต้น เหล่านี้ล้วนเป็นพฤติกรรมส่วนบุคคล การปรับเปลี่ยนนิสัยของตัวบุคคลจึงเป็นจุดเริ่มต้นหนึ่งของ การแก้ปัญหา การจัดกระบวนการวิจัยในชุมชน ทำให้หลายคนทราบว่าตนเองต้องปรับเปลี่ยนตัวเอง เช่น การลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นลง และพยายามผลิตในสิ่งที่ตนเองสามารถผลิตเองได้ ซึ่งเมื่อทำความเข้าใจถึงราก柢จิง ๆ แล้วเป็นเรื่องที่สามารถ ทำได้จ่าย ๆ ขึ้นอยู่กับว่าจะเริ่มนับหนึ่ง เมื่อไหร่ ดัง คำพูดของคุณสมคิด ไชยบุตร หนึ่งในทีมวิจัย (เวทีแลกเปลี่ยนแนวคิดการทำงานวิจัย วันที่ 17 มกราคม 2551 ณ ศาลาหนองโสน บ้านกุดปลาค้าว) บอกว่า “เมื่อได้มาร่วมทีมวิจัยหนึ่ง จากการลงพื้นที่ การเก็บข้อมูล ตลอดจนการศึกษาดูงานจึงทำให้มีโอกาสพบทวนตนเอง และพบว่าการใช้จ่าย บางส่วนของตนเองเกิดจากความเคยชิน เป็นการใช้จ่ายเรื่องที่ฟุ่มเฟือย เมื่อคิดเป็นจำนวนเงินในรอบปี แล้วเป็นจำนวนมาก เช่น ชอบซื้อของสะสม พวกรของใช้ในครัวเรือนที่มีราคาแพง เก็บไว้ในตู้โชว์ ไม่ได้นำออกมาใช้ประโยชน์ หรือนำออกมาใช้ ปีละครั้ง ซื้อเสื้อผ้าใหม่ ๆ ทั้งที่ของเดิมมีอยู่เต็มตู้ หรือใส่ยังไม่หมด การลดปัญหาการใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่จำเป็น ก็เป็นเรื่องหนึ่งที่สามารถลดรายจ่ายลงได้ เป็นจำนวนมากหรืออาจจะเป็นการออมเงินเพื่อมาแก้ปัญหานี้สินด้วยซ้ำ การซื้อสิ่งของด้วยระบบเงิน เชื่อ เป็นการก่อหนี้ตัวใหม่ การแก้ไขปัญหาการใช้จ่ายจึงต้องเริ่มที่ตัวเอง เพราะตนเองเป็นแม่บ้าน ดูแลเรื่องการใช้จ่ายด้านต่าง ๆ ของครอบครัวอยู่แล้ว ปัจจุบันเมื่อจะใช้จ่ายก็จะคิดบนพื้นฐานความ เป็นอยู่ของตนเองว่า ซื้ออะไรอะไร สิ่งนี้จำเป็นขนาดไหน ถ้าไม่มีสิ่งนั้นแล้วจะเป็นอย่างไร ซึ่ง แตกต่างจากก่อนทำวิจัยมาก” การปรับตัวเรื่องการใช้จ่ายในระดับปัจจัยบุคคลนับเป็นเรื่องที่สำคัญมาก โดยเฉพาะแม่บ้านซึ่งเป็นผู้ที่บริหารจัดการเรื่องต่าง ๆ ภายในบ้าน รวมถึงการปลูกฝังค่านิยมเรื่องวิถี การดำเนินชีวิตของลูกหลานด้วย คนในชุมชนที่ร่วมกระบวนการและทีมวิจัยเอง ทุกคนมีการ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ที่สามารถทำได้ก่อนที่จะคิดแก้ปัญหาของชุมชน

สรุปได้ว่า การจัดการปัญหานี้สิน ในระดับปัจจัยบุคคลนั้น ไม่ใช่เฉพาะการเพิ่มรายได้ เท่านั้น การจัดการอยู่ที่การปรับเปลี่ยนแนวคิดและพฤติกรรมส่วนบุคคลมากกว่า โดยเฉพาะลดการใช้

จ่ายที่ฟุ่มเฟือยลง สร้างคุณค่าของสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่น โดยเริ่มนี่ที่แม่น้ำน่านหรือหัวหนองน้ำครอบครัวปัจจุบันเป็นแบบอย่างที่ดี จึงขยายแก่ครอบครัวและชุมชนต่อไป

5.3 การจัดการหนี้สินในระดับครอบครัว

จากการศึกษาสถานการณ์ปัญหาหนี้สินของชุมชนกุศลภาคค้าว พบว่า ครอบครัวที่สำรวจจำนวน 90 ครอบครัว มีหนี้ จำนวน 77 ครัวเรือน ครอบครัวที่ไม่เป็นหนี้ 13 ครอบครัว โดยเฉลี่ยแล้วหนี้สินของครอบครัว ๆ ละแปดหมื่นกว่าบาท รายรับอันดับหนึ่งของชุมชนมาจากการกู้ยืม และนำมาใช้จ่ายร่อง ของใช้สิ้นเปลือง การอุปโภคและบริโภค การประกอบอาชีพตามลำดับ ในกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันทำให้ชุมชนเห็นว่า ควรจะหาแนวทางในการจัดการปัญหาหนี้สิน โดยการทบทวนตนเองและแลกเปลี่ยนแนวคิดเกี่ยวกับวิถีความเป็นอยู่ของครอบครัวที่ไม่มีหนี้หรือครอบครัวที่สามารถบริหารจัดการร่องหนี้ของครอบครัวได้ มีเกษตรกรบางรายหันมาลงทุนประกอบอาชีพในการรับเหมา ก่อสร้างและค้าขาย โดยการจำนำองที่นามเป็นทุน การลงทุนโดยขาดการวางแผนที่รัดกุม หรือขาดทักษะในการบริหารจัดการจึงทำให้ขาดทุน ไม่มีเงินที่จะมาผ่อนชำระหนี้ ต้องกู้ยืมจากนายทุน นอกระบบเพื่อมาชำระหนี้ที่กู้ยืมมาก่อน อย่างกรณีของหัวหน้าโครงการ คุณจิตสมาน วารีขันธ์ เล่า ว่า “เดิมครอบครัวมีการกู้ยืมเงิน โดยจำนำองที่นา เพื่อลงทุนรับเหมา ก่อสร้าง ลงทุนซื้อวัสดุอุปกรณ์ใน การก่อสร้าง จ้างแรงงานในพื้นบ้าน รับเหมางาน ก่อสร้าง ทั้งของหน่วยงานราชการ และเอกชนทั่ว ๆ ไป แรก ๆ มีการรับงานเท่าที่ห้างร้านของตนเองทำได้ จึงเกิดรายได้พอที่จะนำมาใช้จ่ายในครอบครัว ต่อมาก็ด้วยความอยากร้ายได้เพิ่มมากขึ้น จึงขยายการรับงานให้มากขึ้น ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ก็เพิ่มขึ้น การบริหารจัดการไม่เป็นระบบ ยุ่งเหยิงกันไปหมด ทำให้ร้านทำงานส่งตามสัญญาไม่ทัน จึงถูกปรับเป็น จำนวนเงินหลายแสนบาท ทำให้เกิดปัญหาตามมา กามาย ไม่ว่าจะเป็นค่าวัสดุ ก่อสร้างที่ยังจ่ายไม่ครบ เงินค่าแรงลูกน้องที่มาช่วยทำงาน รวมทั้งค่าใช้จ่ายประจำวันภายในครอบครัว และเงินก้อนสุดท้ายที่ทำให้เขาเป็นหนี้เพิ่มขึ้น คือเข้าหันเข้ามาสมัครเป็นนักการเมืองท้องถิ่น สมาชิกสภาเทศบาล ซึ่ง นักการเมืองปัจจุบันต้องมีลักษณะเป็นเจ้าบุญทุ่ม ไม่มีคำว่าจน ลงสนามแล้วต้องชนะ เขารู้ว่าในโลกนี้ ไม่มีอะไรได้มาฟรี ๆ การได้มามาซึ่งตำแหน่งและหน้าตาในสังคม ต้องมีการลงทุน ทุกวันนี้เขามีเงิน นักการเมืองท้องถิ่น กิจการรับเหมา ก่อสร้าง ต้องหยุดชะงัก เพราะขาดเงินทุนหมุนเวียน มีภาระหนี้สิน ประมาณหนึ่งล้านบาท จากการหันมาทบทวนตัวเอง ประกอบกับได้ทำวิจัยปัญหาหนี้สินของชุมชน ทำความเข้าใจกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ศึกษาดูงานเกี่ยวกับ เศรษฐกิจพอเพียง เนื่องด้วยการแก้ไขปัญหาลำพังคนเดียวคงแก้ไม่ได้ เนื่องจากสามีเรียนรู้ร่อง เศรษฐกิจพอเพียงไปพร้อมกัน สามีเชื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากการเป็นช่างรับเหมา ก่อสร้าง ดีมเหล้า เก็บอบทุกวัน กลับมาอยู่กับครอบครัว ทำให้เข้าใจชีวิตและแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมมากขึ้น เขายัง พยายมรณ์ครอบครัวออกไปอยู่ที่นา ใช้วิถีชีวิตแบบเรียบง่าย ทำนาเก็บไว้บริโภคในครอบครัว ช่วยเหลือ ญาติพี่น้องในเรื่องการทำนาและเรื่องอื่น ๆ สามีไปร่วมทำป้ายกับกลุ่มของชุมชนกุศลภาคค้าวผลิตป้าย

อินทรีย์ชีวภาพ เพื่อนำมาใช้ในการทำงานของตนเองและขายให้แก่ชาวบ้านคนอื่นที่ไม่ได้เข้าร่วมเนื่องจากปืนปุ่ยเคมีราคาแพงจึงทำให้ปุ่ยอินทรีย์ขายได้มากพอสมควร เหอรู้จักลดค่าใช้จ่ายโดยการปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงหมู เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ ปลูกไม้ผล เนอพยาภานไม่ก่อหนี้เพิ่มและพยาภานชำระบน้ำที่มีอยู่ท่าที่ทำได้ และเห็นด้วยว่าตรวจสอบจะทดลองทำงานประสานผลสำเร็จแล้วค่อยขยายหรือให้คนอื่น ๆ ในชุมชนได้เรียนรู้ต่อไป กลุ่มที่มีหนี้สินบางส่วนก็เห็นด้วยกับวิถีครอบครัวที่ไม่เป็นหนี้ครอบครัวเหล่านี้ส่วนใหญ่จะมีวิถีชีวิตแบบเรียนรู้ ไม่ต้องการปลูกพืชผักสวนครัว ผลไม้พื้นบ้าน ภายในครัวเรือน พื้นของบ้านใกล้เรือนเคียงก็มาเก็บไปปิ้งได้ ลดค่าใช้จ่ายในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ได้ และมีการออมเงินบ้างเล็กน้อย ทั้งเป็นลักษณะกลุ่มและส่วนตัว คือนำเงินไปฝากธนาคารของเดือนละ 20-500 บาท อย่างมุ่งทุกชนิดไม่เกี่ยวข้อง เครื่องใช้ไม้สอยที่เป็นของใช้ภายในครัวเรือนก็มีเท่าที่จำเป็น บ้านไม่ขนาดไม่ใหญ่โต เช่น อุปกรณ์การทำอาหาร เกษตร รถจักรยานยนต์ ของใช้ที่ฟุ่มเฟือยประเภทเครื่องอำนวยความสะดวก ไม่ค่อยมี แต่ชุมชนก้มองพวกราชวิถีเป็น “คนดี” (คนดี หมายถึง คนที่ไม่ค่อยใช้จ่ายเงิน หาอยู่หากินแบบพื้นบ้าน) ซึ่งทุกคนในชุมชนเห็นครอบครัวเหล่านี้ว่าเป็นครอบครัวที่โบราณไม่ทันสมัย และพวกราชวิถีไม่ถึงว่ารายจ่ายที่จะเล็กน้อย เมื่อคิดเป็นรายปีแล้วก็มากพอสมควร การทำนา ครอบครัวที่ไม่เป็นหนี้จะทำนาแบบค่อยเป็นค่อยไป ใช้แรงงานในครอบครัวหรือญาติพี่น้อง หมุนเวียนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อาหารการกินก็จัดให้เท่าที่สามารถได้ ไม่ฟุ่มเฟือยจนเหลือເຟ່ອ หวานาส่วนใหญ่ของหมู่บ้านต้องจ้างทุกขั้นตอนการทำนา ถ้าหากลูกจ้างภายนอกหมู่บ้านไม่ได้ก็ต้องไปหางานที่หมู่บ้านอื่น ซึ่งต้องเพิ่มค่าใช้จ่ายและค่าจ้างก็แพง อ้างว่า ต้องไปทำไร่ ครอบครัวที่ไม่ทำไร่ก็ว่างงานอยู่เฉย ๆ มีการคิดหาเงินแบบง่าย ๆ คือ การพึ่งดวง เพื่อดวงดิอาจะรวยทางลัด มีโอกาสได้ลืมตาอ้าปาก กับคนอื่นเข้าบ้าง แต่แล้วเมื่อคิดค่าใช้จ่ายต่อปีก็มากพอสมควร หลังจากได้รับรู้ข้อมูลและร่วมงานวิจัย ความคิดเห็นในเวทีได้แบ่งออกเป็นสองฝ่ายคือ ฝ่ายที่บอกว่าสามารถลดค่าใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยลงได้ เช่น ลดการใช้จ่ายเรื่องเหล้า บุหรี่ การพนันต่าง ๆ ส่วนอีกฝ่ายที่สองบอกว่า ไม่สามารถลดค่าใช้จ่ายได้เนื่องจากลูกยังเรียนหนังสือ ต้องใช้จ่ายทุกเรื่องที่เกี่ยวกับการเรียน ความเป็นอยู่ โดยเฉพาะระดับมัธยม และอุดมศึกษา ค่าใช้จ่ายในการไปเรียนหนังสือรวมถึงการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยด้วย เช่น ค่าใช้จ่ายเรื่องการซื้อยี่หร่า ซื้อกิน ค่าบัตรเติมเงิน เป็นต้น นับเป็นช่วงที่ใช้จ่ายเงินโดยไม่คิดໄຕร์ต่อง เพราะถูกปลูกฝังมาจากครอบครัวว่า ลูกอย่างได้อะไรต้องหาให้เท่า ๆ กับเด็กคนอื่นเขา ไม่ว่าฐานะจะร่ำรวยหรือยากจน กลัวลูกจะน้อยหน้าคนอื่น หรือต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนที่กำหนดไว้ ดังคำพูดของคุณครูวิไลวรรณ (จากการพูดคุยกับครูวิไลวรรณ วันที่ 25 พฤษภาคม 2551) ครูโรงเรียนกุดปลาคำว่ารายภูร์บารุง ซึ่งเป็นโรงเรียนของตำบลกุดปลาคำว่าสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 พูดว่า ปัจจุบันไม่สามารถแยกออกได้เลย ว่าเป็นเด็ก ๆ คนไหนเป็นลูกของครอบครัวที่มีฐานะดีหรือมาจากครอบครัวที่ยากจน ทุกคนที่เรียนที่นี่เท่าเทียมกันหมด ไม่ว่าจะเป็น เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย อุปกรณ์การเรียน เงินค่าอาหารและค่าขนมประจำวันที่พ่อ แม่ให้แก่ลูก ๆ ไปโรงเรียน

สรุปได้ว่า การจัดการเรื่องหนี้สินในระดับครอบครัว อยู่ที่การจัดการเรื่องรายจ่ายภายในครอบครัว ครอบครัวที่ไม่มีหนี้หรือมีหนี้สินน้อยเป็นครอบครัวขนาดเล็ก อายุมากแล้ว อยู่แบบพึ่งตนเอง หาอยู่หากินตามธรรมชาติ พอยาในสิ่งที่ตนมี ไม่กู้ยืมเพรากลัวจะหาเงินมาใช้ดีนั้นไม่ได้ ส่วนครอบครัวที่มีหนี้การดำเนินชีวิตขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางสังคม มีค่านิยมทำตามคนอื่นมากกว่าการสร้างความมั่นใจภายใต้ครอบครัว

5.3 การจัดการหนี้สินในระดับชุมชน

จากการศึกษา ชาวบุคคล้าคำว่าเคยมีการจัดตั้งกลุ่มนี้ขึ้นมาเพื่อที่จะสนับสนุนความต้องการของชุมชน ซึ่งมีการจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ ขึ้นหลาย ๆ กลุ่ม คือ

1. กลุ่มเต่าไห เป็นกลุ่มที่ต่อยอดภูมิปัญญาและสนับสนุนทรัพยากรที่มีอยู่คือดินในละแวกนี้ เป็นดินที่มีความเหมาะสมในการนำมาใช้ประโยชน์ เช่นการทำเครื่องปั้นดินเผาและมีภูมิปัญญาในเรื่องนี้ จึงมีการปั้นเครื่องปั้นดินเผาที่มีชื่อเสียงโด่งดังมาก อีกทั้งยังมี การรวมกลุ่มเพื่อปั้นเครื่องปั้นดินเผา พากครก ชาม ไห หรือวัสดุอื่น ๆ ที่ใช้ภายในครัวเรือน มีการทำเพื่อนำไปขาย หรือแลกเปลี่ยนสิ่งของจากชุมชน อื่นที่อยู่บริเวณใกล้เคียง เช่นการทำครก หรือตุ่มใส่น้ำไปแลกข้าว ต่อมากลุ่มได้รับเงินสนับสนุนจากทางการจำนวนหนึ่ง ในตอนแรก การดำเนินงานของกลุ่มนั้นว่าอยู่ในระดับดี ต่อมาผู้ร่วมกลุ่มเห็นว่าการทำงานปั้นเครื่องปั้นดินเผาเป็นงานที่ทำได้ช้า ใช้เวลาทำงาน ประกอบกับไม่มีการบริหารจัดการด้านการตลาด ทำให้ผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มทำออกมานมีจำนวนมาก สมาชิกกลุ่มนี้รายได้ไม่แน่นอน ขณะเดียวกันสมาชิกกลุ่มต้องแยกไปประกอบอาชีพหลักคือการทำนา อีกทั้งพื้นที่ใช้ประกอบกิจกรรมเปยกแฉะ จึงทำให้เป็นปัญหาต่อการทำงาน จำกปัญหาที่เกิดขึ้นทำให้กลุ่มต้องหยุดการทำงาน จนเห็นได้ว่า สิ่งที่ทำให้เกิดความล้มเหลว คือ

2. กลุ่มปูย

เห็นว่าจึงทำให้การรวมกลุ่ม และในปัจจุบันการจัดตั้งกลุ่ม ภายใต้ชื่อ ภัยในชุมชน ส่วนใหญ่เป็นการจัดตั้งขึ้นเพื่อรับเงินงบประมาณจากภาครัฐ และผู้ที่สมัครเป็นสมาชิกส่วนใหญ่ไม่ค่อยเข้าใจเป้าหมายที่แท้จริงของกลุ่ม เข้าใจว่าวัตถุประสงค์เพื่อการกู้ยืมเงิน บางส่วนก็เพื่อประกอบกิจกรรมส่งเสริมอาชีพร่วมกัน กระบวนการทำงานแบบกลุ่มไม่ชัดเจน หรือมีส่วนร่วมเฉพาะคณะกรรมการ สมาชิกไม่มีเวลาที่เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ชุมชนขาดวิทยากรผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ ผู้นำที่เป็นทางการที่มีแนวคิดในเรื่องการพัฒนาเป็นเรื่องรองรับงบประมาณจากภาครัฐหรือจากภายนอกชุมชน ไม่มีแนวคิดในการค้นหาภูมิปัญญาที่มีอยู่แล้ว นำมาพัฒนาหรือพัฒนาให้ดีขึ้น ทำให้กลุ่มไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร พ่อนร่วมงานไม่อุดหนุนงบประมาณมาให้ก็เลิกทำ หรือไม่ก็ยังดำเนินการเฉพาะกรรมการและกลุ่มผู้นำเงินกองทุนบางส่วนก็นำไปให้สมาชิกกู้ยืม ไม่ได้ติดตามประเมินผลว่าไปประกอบกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มหรือไม่ แต่ส่วนใหญ่ก็นำไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น การให้สูกหลาม เป็นค่าใช้จ่ายในการไปโรงเรียน จากการร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล รายรับ รายจ่าย รวมทั้งหนี้สินของชุมชนแล้ว คนในชุมชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า เราสามารถแก้ไขปัญหานี้ได้ ถ้าเราหยุดก่อ

หนึ่งสินเพิ่มขึ้นอีก และพยายามลดค่าใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยก่อไป ปัจจุบันราคากู้ที่ใช้ในการทำงานและทำไวร์สูงขึ้นมาก จากปีที่แล้วเป็น 2 เท่า เพื่อระบายนำ้มันสูงขึ้น ประกอบกับกระแสการผลิตปุ๋ยชีวภาพภายในอุตสาหกรรม มีมากขึ้นเกือบทุกหน้าที่ให้กันในชุมชนสนใจที่จะผลิตปุ๋ยใช้เอง วัตถุดิน เช่น พอกนูดลสัตว์ แกลบผักมีอยู่มากหลายในห้องถัง จึงมีการรวมกลุ่มกันไปฝึกทำปุ๋ยชีวภาพที่ศูนย์เรียนรู้เกษตรพอเพียงของตำบลกุดปลาคราด จากการพูดคุยเกษตรกร ในหมู่บ้านที่มีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์มาเมื่อปีที่แล้วมาปรากฏว่าสามารถลดต้นทุนลงได้มาก อัตราการใช้ปุ๋ยเคมีลดลงเหลือ 1 ใน 5 ของปุ๋ยเคมีที่ใช้ในนาข้าวทั้งหมด คือ จากเดิมใช้ปุ๋ยเคมี 10 กระสอบต่อที่นา 25 ไร่ ปัจจุบันหันมาใช้ปุ๋ยชีวภาพเพิ่มขึ้น 30 กระสอบ ปุ๋ยเคมียังคงใช้อยู่ 2 กระสอบ ประกอบชาวบ้านหลายครอบครัวยังคงเลี้ยงวัวเลี้ยงควายอยู่ ดังนั้นวัตถุดินที่นำมาทำปุ๋ยจึงหาได้ในชุมชน แรงงานที่ทำก็รวมกลุ่มกันทำกลุ่มละ 5-10 คน ผลิตได้จำนวนมากจนเหลือที่จะใช้ในนาของตนเองก็ขายเป็นรายได้เสริม

สรุปได้ว่า การจัดการเรื่องปัญหานี้สินของชุมชน ยังเป็นการมีการจัดการโดยการลดค่าใช้จ่ายเรื่องเกี่ยวกับปัจจัยการผลิตที่นำเข้าจากตลาดซึ่งมีราคาแพงตามระบบกลไกของตลาดโลก ชาวบ้านจึงรวมกลุ่มกันผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ ที่ทำจากวัสดุที่มีอยู่ในชุมชน

4. นโยบายของภาครัฐที่เกี่ยวกับการจัดการปัญหานี้สิน

ในปี พ.ศ. 2535 ชาวบ้านที่นี่เริ่มน้อมัครเป็นสมาชิก ธ.ก.ส. (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร) มีสิทธิ์กู้ยืมเงิน เพื่อนำมาซื้อปัจจัยการผลิต ในการทำไวร์ ทำนา ช่วงแรก ๆ จำนำองที่นา ขายวัว ควาย สมทบชื้อรถไถนาเดินตาม เพราะเห็นว่าไถนาได้เร็วกว่าใช้ควาย ต่อมาให้สมาชิกกู้เพื่อซื้อที่ดิน กู้เพื่อเป็นทุนประกอบอาชีพอื่น ๆ การกู้เพื่อต่อเติมหรือสร้างบ้าน กู้ยืมเพื่อส่งลูกเรียนต่อระดับประถมฯ การกู้ยืมเป็นลักษณะการจำนำองที่ดิน แล้วผ่อนชำระเป็นวงวด ทุกปี ถ้าสมาชิกเป็นสมาชิกแล้วต้องกู้ยืมเงินตามสิทธิ์ที่หน่วยงานจัดให้ ถ้าภายในสองปีขึ้นไปไม่กู้ยืมเงินจาก ธ.ก.ส. เขาจะจะให้ออกจากเป็นสมาชิก หรือกู้ยืมแล้วไม่สามารถชำระหนี้ได้ ตามที่กำหนด ทางหน่วยงานก็จะประกาศขายทรัพย์สินที่ลูกค้าได้จำนำองเอาไว้ ปัจจุบัน ธ.ก.ส. มีการให้บริการที่เทียบเท่ากับธนาคารพาณิชย์อื่น ๆ มีการปล่อยกู้เพื่อซื้อรถจักรยานยนต์และรถยนต์

ซึ่งเป็นสิ่งที่นักอนุรักษ์จากการส่งเสริมการทำเกษตร และยังมีนโยบายของรัฐอีกอย่างหนึ่งที่ส่งเสริมการเป็นหนี้แก่ชุมชน คือ ในปี พ.ศ. 2544 รัฐบาลที่นำโดย พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นนโยบายประชาชนนิยม หาเสียงก่อนการเลือกตั้ง มีโครงการต่าง ๆ ลงมาสู่หมู่บ้านมากขึ้น เพื่อให้ชุมชนมีความเจริญด้านโครงสร้างพื้นฐาน สนับสนุนเงินกองทุนในการประกอบอาชีพ สนับสนุนเป็นกองทุนหมุนเวียน คือ กองทุนหมู่บ้าน ๆ ละ หนึ่งล้านบาท เมื่อหมู่บ้านมีความพร้อมในการบริหารจัดการจึงให้กู้ยืมจากธนาคาร ธ.ก.ส. มาบริหารจัดการเองอีกหนึ่งล้านบาท รวมเป็น 2 ล้านบาทและกองทุนที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีก รวมเงินหมุนเวียนที่มีอยู่ในหมู่บ้านทั้งสิ้นประมาณ สองล้านบาทมีนาที เป็นสถาเดตุหนึ่งในการเพิ่มภาระหนี้สินแก่ชุมชน เพราะว่า บางครอบครัวมีหนี้ไม่นัก แต่เมื่อสมัครเป็นสมาชิกกองทุนมีสิทธิ์กู้ต่องกู้ไว้ก่อน เพื่อไม่ให้เสียเปรียบสมาชิกคนอื่น กู้แล้วนำไปฝากไว้กับ

ธนาคาร ซึ่งได้ดอกเบี้ยน้อยกว่าที่ต้องจ่ายให้กับกองทุน สำหรับครอบครัวที่มีหนี้กับที่อื่นก็จะยืมไปใช้หนี้ แต่ก็ไม่เพียงพอ เพราะมีหนี้เป็นจำนวนมาก ในขณะที่รายได้จากการขายผลผลิตทางการเกษตรมีน้อย จึงเกิดการหมุนหนี้ กู้ยืมจากที่หนึ่งไปใช้ที่หนึ่ง หาดокเบี้ยจ่ายให้แก่สถาบันการเงิน แล้วก็จะยืมไปชำระให้อีกที่หนึ่ง หมุนเปลี่ยนสลับกันไปเรื่อย ๆ เนื่องที่มาได้มีเฉพาะดอกเบี้ย เงินต้นยังเท่าเดิม ในขณะที่ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันเพิ่มขึ้นอย่างมาก many นโยบายของทุนให้กู้ยืมเพื่อการประกอบอาชีพก็เป็นการเพิ่มภาระหนี้สิน ให้ประชาชนมากขึ้น เพราะนอกจากกู้เพื่อนำไปใช้หนี้เดิมแล้วก็ยังมีกู้เพื่อนำไปซื้อ เครื่องอำนวยความสะดวกตามมาตรฐานสู่ครอบครัว มีจำนวนที่น้อยมากที่สุดเพื่อมาลงทุนประกอบอาชีพจริง ๆ ส่วนนโยบายอื่น ๆ ที่ส่งเสริมก็มีนโยบายที่เกี่ยวกับเรื่องลดรายจ่าย ส่งเสริมการทำเศรษฐกิจพอเพียง เช่น โครงการปลูกผักสวนครัวแบบกระถาง การเลี้ยงปลาในบ่อซึ่ม等等 โครงการเหล่านี้เป็นโครงการที่ส่งเสริมวัฒนธรรมการอรับของคนในชุมชน การเขียนโครงการของชุมชนเพื่อขอรับการสนับสนุนเป็นงบประมาณจากหน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐนั้น เป็นความต้องการที่เสนอผ่านเวทีประชุมหมู่บ้านชั่วคราว หรือมีเรื่องไขที่ทางการกำหนดไว้แล้ว โดยที่ชาวบ้านไม่ได้ค้นหาปัญหาที่แท้จริงของตน แล้วนำศักยภาพที่มีอยู่มาแก้ไขปัญหาเหล่านั้น การแก้ปัญหาน่าจะอยู่ที่กระบวนการปรับเปลี่ยนแนวคิด ทัศนคติหรือค่านิยม ชาวบ้านไม่เข้าใจแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแต่อย่างใดเลย ชาวบ้านเข้าใจว่าเป็นการให้ของรัฐตามหน้าที่ เมื่อหมดเงินโครงการก็หยุดทำ หรือ เงินเหล่านี้ถ้าผู้นำชุมชนบริหารจัดการไม่ทั่วถึงก็จะทำให้ชุมชนเกิดความแตกแยก ของพรีไคร ฯ ก็อย่างได้ โครงการเหล่านี้ ถือว่าเป็นการส่งเสริมตามกรอบแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ตั้งแต่ยุทธศาสตร์ของจังหวัดจนถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ชาวบ้านไม่ได้เรียนรู้จริงไม่เกิดแนวคิดการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับชุมชน ยังไงชาวบ้านก็คุ้นเคยกับการพึ่งพาและการอรับจากผู้อื่น ตามกระแสการพัฒนาของโลกมาแล้วเป็นเวลา กว่าห้าสิบปี การที่จะดึงคืนกลับมาเพื่อให้เห็นคุณค่าการพึ่งตนเองก็คงทำได้ยากมากขึ้น

พอสรุปได้ว่า นโยบายการพัฒนาของภาครัฐที่ผ่านมา เป็นการส่งเสริมให้ความเจริญเข้ามามากขึ้น แต่ทำลายทรัพยากร ทำลายความเชื่อมั่นในการพึ่งตนเองของชุมชนจนแทนจะหมดไปแล้ว เหลืออยู่น้อยมาก เปรียบได้กับครอบครัวที่ไม่เป็นหนี้ของชุมชนจำนวนมาก 13 ครอบครัวแล้วได้ประมาณร้อยละ 2 เท่านั้น การปรับแนวคิดของชุมชนน่าจะเป็นหนทางหนึ่งที่ช่วยแก้ปัญหาของชุมชนได้ในอนาคต

บทที่ 6

บทสรุป

6.1 ບົກສຽບ

บ้านกุดปลาค้าว หมู่ที่ 1 ตำบลกุดปลาค้าว อำเภอเขาวัง จังหวัดกาฬสินธุ์ มีประชากรจำนวน 406 คน เป็นชายจำนวน 194 คน หญิงจำนวน 212 คน ใน 105 ครัวเรือน ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนาและทำไร่ รายได้ส่วนใหญ่จึงมาจากการขายผลผลิตทางการเกษตรและการรับจ้าง มีรายได้เฉลี่ยต่อครอบครัวประมาณ 12,000 บาท นอกจากรายได้จากการค้าขาย สำนักงานท้องถิ่นเป็นผู้สนับสนุน

สังคมบ้านกุดปลาค้าวเป็นสังคมกึ่งเมืองชนบท มีระบบทางห่างจากตัวอำเภอเชียงประ澜 2 กิโลเมตร อดีตถือว่าเป็นหมู่บ้านที่เป็นแหล่งอาชีพของคนกุดปลาค้าวและคนในอำเภอเชียงประ澜 ที่เดียวอันเนื่องจากลักษณะของพื้นที่กุดปลาค้าว เป็นพื้นที่ร่วนคล้ายแอ่ง ดังนั้น才ที่ไหลมาจากการน้ำที่ไหลลงมาจากภูเขา จึงไหลรวมกัน และมีแร่ธาตุอาหารของดินและพืชต่างๆ มาด้วย จึงทำให้พื้นที่แถบนี้ทำการเกษตรได้ดี พืชพันธุ์ เคพะข้าวเก็ค่อนข้างมีคุณภาพ โดยเฉพาะดินซึ่งเป็นดินที่เหมาะสมต่อการทำเกษตร เครื่องใช้ในครัวเรือน 1 ใน 4 ของประเทศไทยที่ดินดีที่สุดเลยที่เดียว อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันสภาพดินได้เปลี่ยนแปลงไป ระบบการผลิตถูกใช้เทคโนโลยีทางการเกษตรมากขึ้น โดยเฉพาะปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลง ทำให้ช่วงหลังมาดินเสื่อมคุณภาพ ทำการผลิตได้น้อยลง ทำให้ผู้คนส่วนหนึ่งหันมารับประทาน กับเศรษฐกิจอำเภอเชียงประ澜 เดิม โตกังนั้นในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาทำให้ร้านค้าต่างๆ เกิดขึ้นมากนัก พร้อมทั้งหนุ่มสาวที่เคยอยู่พื้นที่ทำงานต่างจังหวัดกลับมายังบ้านและเปิดร้านค้ามากมาย เช่น ร้านซ่อมรถ ร้านคอมพิวเตอร์ เสริมสวย เป็นต้น ดังนั้นจึงมีผลต่อระบบหนี้สินของชุมชนเช่นกัน

สถานการณ์หนึ่งสินของกุดปลาค้าวันนี้ จากการเปลี่ยนจากรายรับ รายจ่าย และหนี้สินจะเห็นได้ว่า รายรับอันดับหนึ่งของชุมชนมาจากการกู้ยืม อันดับสอง ค้าขาย อันดับสามรับจ้าง และอันดับสี่ ผลผลิตทางการเกษตร สำหรับรายจ่าย อันดับหนึ่งมาจากการเกษตร อันดับสอง ค่าอาหาร อันดับสาม สวัสดิการทางสังคม เช่น งานแห่งงาน งานศพ เป็นต้น การเก็บรวบรวมสถานการณ์เศรษฐกิจของชุมชน ทำให้เห็นว่า รายจ่ายมากกว่ารายรับซึ่งเกิดจากการลงทุนและค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน แต่ถ้ารวมค่าใช้จ่ายสิ้นเปลืองจำพวก เหล้า บุหรี่ การพนัน ห่วย ขนม อื่นๆ ทำให้เห็นว่าค่าใช้จ่ายด้านนี้กลับมีจำนวนที่สูงพอและไม่ก่อให้เกิดรายได้ให้กับชุมชนได้ จึงทำให้ชุมชนเป็นหนี้สิน ซึ่งแหล่งที่ชุมชนกู้ยืมมากที่สุดคือ ธกส.(ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์) และกองทุนหนึ่งล้านบาท แต่มีข้อสังเกตว่า การกู้ยืม ธกส. มักจะอยู่ในรูปของการเกษตร ต่างจากการกู้ยืมกองทุนหนึ่งล้านบาท มักกู้เพื่อการจับจ่ายสิ่งของที่สิ้นเปลือง เช่น รถมอเตอร์ไซค์ โทรศัพท์มือถือ และอาหาร

สาเหตุของการเป็นหนี้สินนั้น สามารถดูได้จากชุมชนในอดีตเมื่อเปรียบเทียบกับสังคมในปัจจุบันจะเห็นได้ว่า ชุมชนในอดีตนั้นทรัพยากรมีความอุดมสมบูรณ์ ชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่กันแบบพื้นเมือง มีการแลกเปลี่ยนสิ่งของ มีการใช้จ่ายเงินในจำนวนที่น้อยมาก หนี้สินที่

เกิดขึ้นซึ่งมีไม่นานนัก คือการยึดข้าวเพื่อบริโภคในครอบครัวและใช้กินในปีการผลิตถัดไป การยึดข้าวจากญาติจะไม่คิดดอกเบี้ย เป็นความอึดออดแบบญาติพี่น้อง ส่วนการกู้จากพ่อค้าจะคิดดอกเบี้ยขึ้นอีกรึ่งเท่าตัวของต้นทุน การกู้ยืมเงินยังไม่ปรากฏให้เห็นในชุมชน แต่ในยุคปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลง ทั้งฐานทรัพยากร ฐานการผลิต ตลอดจนวิถีการทำไร่ ทำนา ทำสวน ภาคเดิมเป็นชาวนาเปลี่ยนเป็นผู้จัดการ ไร่นา วงจรการผลิตพื้งพากายนออกเกือบทั้งหมด การอุปโภคบริโภคพื้งพาตลาด กระแสบริโภคนิยมถูกซึ่งกันเข้าไปในวิถีการดำรงชีพอย่างต่อเนื่อง จนลืมวิถีดั้งเดิมอย่างลื้นเชิง ประเพณีวัฒนธรรมอันดึงดีงามของชุมชนจัดขึ้นเพื่ออิ幄หน้าตาของเจ้าภาพ ค่าใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยจึงเกิดขึ้นเป็นเงตามตัว วิถีชีวิตเปลี่ยนจากภาคการเกษตรเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม ที่ไร่นาที่ครอบครัว ไปทำงานต่างถิ่นเพื่อหาเงินมาใช้จ่ายในวิถีประจำวัน

ดังนั้นจึงทำให้เห็นเงื่อนไขที่ทำให้เป็นสาเหตุของการเกิดหนี้สินของกุดปลาค้าวค้อ ฐานการผลิตที่เปลี่ยนจากการผลิตพื้นยังชีพมาผลิตเพื่อจำหน่าย ฐานทรัพยากรที่ถูกทำลาย วิถีชีวิต การบริโภคที่เพิ่มมากขึ้นนอกเหนือจากปัจจัยสีพื้นฐาน และประเพณีวัฒนธรรม ค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย ซึ่งล้วนแล้วเกิดขึ้นจากปัจจัยภายนอกที่เข้ามาระบบทั้งหมดภายใน ที่พร้อมปรับเปลี่ยนและปรับตัวตามกระแสซึ่งอย่างทุกกลับคืนมาดังเดิมได้

จากสาเหตุของการเป็นหนี้ดังกล่าวจึงทำให้ทีมวิจัย ได้คิดค้นรูปแบบการจัดการปัญหานี้สินของชุมชน 3 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 การจัดการปัญหานี้สินระดับปัจจุบุคคล ไม่ใช่เฉพาะการเพิ่มรายได้เท่านั้น การจัดการอยู่ที่การปรับเปลี่ยนแนวคิดและพฤติกรรมส่วนบุคคลมากกว่า โดยเฉพาะลดการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยลง สร้างคุณค่าของสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่น โดยเริ่มที่แม่บ้านหรือหัวหน้าครอบครัวปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี จึงขยายแก่ครอบครัวและชุมชนต่อไป

รูปแบบที่ 2 การจัดการเรื่องหนี้สินระดับครอบครัว อยู่ที่การจัดการเรื่องรายจ่ายภายในครอบครัว ครอบครัวที่ไม่มีหนี้หรือมีหนี้สินน้อยเป็นครอบครัวขนาดเล็ก อายุมากแล้ว อยู่รูปแบบพื้นตนเอง หาอยู่ท่ากินตามธรรมชาติ พอใจในสิ่งที่ตนมี ไม่กู้ยืมเพรากลัวจะหาเงินมาใช้กินหนี้ไม่ได้ ส่วนครอบครัวที่มีหนี้การดำเนินชีวิตขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางสังคม มีค่านิยมทำตามคนอื่นมากกว่าการสร้างความมั่นใจภายในครอบครัว

รูปแบบที่ 3 การจัดการเรื่องปัญหานี้สินของชุมชน ยังเป็นการมีการจัดการโดยการลดค่าใช้จ่ายเรื่องเกี่ยวกับปัจจัยการผลิตที่นำเข้าจากตลาดซึ่งมีราคาแพงตามระบบกลไกของตลาดโลก ชาวบ้านจึงรวมกลุ่มกันผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ ที่ทำจากวัสดุที่มีอยู่ในชุมชน

ส่วนในระดับอื่นๆ ซึ่งเกี่ยวโยงกับสาเหตุของหนี้สินนี้ ประการหนึ่งเกิดจากระดับโครงสร้างทางสังคมของทั้งประเทศ อันเป็นเรื่องที่ต้องช่วยกันแก้ไขปัญหาและกำหนดแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งรัฐบาลอาจจะต้องทบทวนนโยบายที่ผ่านมา ประกอบกับให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมต่อการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่นกัน

อย่างไรก็ตาม รูปแบบที่ทีมวิจัยได้ค้นพบนี้ ยังไม่ได้มีการปฏิบัติการอย่างจริงจังโดยเฉพาะ ในระดับชุมชน แต่ได้มีการดำเนินการในระดับปัจจेकและครอบครัว ซึ่งเห็นได้ชัดว่า ผลของการ ดำเนินงานได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคของทีมวิจัยและครอบครัวให้มีความตระหนักมากขึ้น ต่อการใช้จ่ายที่ไม่เกิดตัว และได้มุ่งหวังครอบครัวที่ “ผลิตทุกอย่างเพื่อกิน กินทุกอย่างที่ผลิตเอง” อย่างนี้การลดปัญหาหนี้สินก็คงไม่ยากเกินไป สำหรับคนอื่นในชุมชนต่อไป

6.2 ข้อค้นพบที่สำคัญ

1. จำนวนหนี้สินที่ไม่สมดุลกับรายรับ และหนี้สินส่วนใหญ่เป็นหนี้ที่เกิดจากการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยเกินตัวของชุมชน
2. สาเหตุของการเกิดหนี้สินนั้น เมื่อค้นประวัติศาสตร์ชุมชนจะเห็นว่า หนี้สินเกิดจากการเลี่ยงเปลี่ยนของสังคม จากกระแสภายนอก ทั้งด้านการผลิต การบริโภค วัฒนธรรมประเพณี ที่ส่งผลให้ชุมชนเปลี่ยนแปลงจากสังคมพึ่งตนเอง เป็นสังคมที่พึ่งพาปัจจัยภายนอกมากกว่า ซึ่งมาในรูปแบบการตลาดนั่นเอง
3. รูปแบบของการจัดการหนี้สินมี 3 รูปแบบในระดับชุมชน ระดับปัจจेकที่คนในชุมชนสามารถทำได้ ระดับครอบครัว ที่การปรับเปลี่ยนฐานการผลิตเพื่อการพึ่งตนเอง และระดับชุมชน ที่การรวมกลุ่ม (อยู่ในขั้นดำเนินงาน)
4. การทำงานวิจัยอย่างมีส่วนร่วม ทำให้เห็นตนเองและชุมชนได้ชัดเจนมากขึ้น และทำงานอย่างเป็นระบบ เอาข้อมูลที่ได้คำนึงถึงการคิดค้นการแก้ไขปัญหาร่วมกัน

6.3 สิ่งที่ได้เรียนรู้

6.3.1 เรียนรู้การทำวิจัย

- ทราบข้อมูลจากงานวิจัย
- รู้จักเพื่อนร่วมงาน และเปลี่ยนความคิดเห็น
- รู้หลายอย่างและหูตาสว่างขึ้น
- ชุมชนรู้จักเกี่ยวกับโครงการวิจัย
- งานวิจัยนี้ดีต่อชุมชน
- รู้ขั้นตอนการทำงานวิจัย
- การวิเคราะห์ชุมชน, การวิเคราะห์ปัญหา
- รู้จัก ตั้งคำถาม อยากรู้อยากเห็น อยากรู้จัก-งานวิจัยคิดว่าจะทำได้แต่นักวิชาการชาวบ้านทำไม่ได้ แต่พอทำแล้วชาวบ้านสามารถทำได้
- หากำตอบ อยากร้าวสารเหตุของเรื่องที่เกิดขึ้น

6.3.2 เรียนรู้ชุมชน

- จากการทำงานได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับชุมชนและกับกลุ่มผู้ร่วมงานและได้เรียนรู้ว่าการทำงาน-ร่วมกันทำให้เกิดปัญหามากมายหลายอย่าง ทั้งการประสานงาน เรียนรู้ถึงการดำเนินชีวิตชีวิตและได้รู้จักอัตลักษณ์ของตัวเอง และชุมชน
- จากการจัดกระบวนการงานวิจัยทำให้รู้จักสิ่งที่ต้องศึกษาและยังชี้ให้กับตัวเองและครอบครัวได้ทางเลือกใหม่ได้แนวคิดเพื่อนำไปปรับใช้
- รู้จักมากขึ้น เพราะแต่ก่อนเคยได้ยินและไม่รู้ว่างานวิจัยทำอย่างไร หลังจากได้ศึกษาแล้วพบว่า---ปัญหานี้เป็นปัญหาใหญ่มากระดับประเทศและยากมากที่จะหาทางแก้ไขและหาทางป้องกันได้เพียงแต่ได้เรียนรู้รูปแบบของหนี้และสาเหตุมากสิ่งใด และสาเหตุที่พบว่าเป็นปัญหานี้สินมากที่สุดคือการศึกษาของบุตร เพราะถ้าครอบครัวได้สิ่งลูกเรียนในระดับปริญญาจะเป็นหนี้มาก เกือบทุกราย และอีกสาเหตุหนึ่งคือจากการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะชาวนาที่ต้องกู้เงินมาใช้เป็นการเกษตร และลงทุนซึ่งแทนจะไม่คุ้มเลยกับการลงทุน
- ได้เรียนรู้ความรุนแรงของปัญหานี้สินของชุมชนอยู่ในสภาพวิกฤต
- เรียนรู้การดำรงชีวิตของคนในชุมชนว่าชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรจากอดีตสู่ปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เช่น การหาอยู่หากินในอดีตเป็นเชื้ออยู่เชื้อกิน
- จากที่ทราบสาเหตุแล้วทำให้เห็นรูปแบบการลดหนี้และชุมชนสามารถจัดการหนี้สินของตนเองได้
- ได้รู้ถึงวิธีการขั้นตอนการทำงานวิจัยได้เข้าร่วมกับชุมชนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเป็นรูปธรรม
- รู้ต้นเอง รู้ชุมชน รู้ถึงการเปลี่ยนแปลงระหว่างอดีต-ปัจจุบัน

6.4 ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานวิจัย

1. ทีมวิจัยไม่มีประสบการณ์ในการทำงานวิจัย ทำให้ขาดทักษะในการทำงานวิจัย ในด้านต่างๆ เช่น การจัดกระบวนการในการจัดเวที การสังเกตการณ์ การจับประเด็น การจดบันทึก การจัดระบบข้อมูล การวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลและการนำข้อมูลมาเจียนรายงาน จึงทำให้การทำงานวิจัยลำบาก

2. คนในชุมชนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจว่างานวิจัยเข้ามาทำอะไร เพราะยังยึดติดกับความช่วยเหลือจากโครงการพัฒนาที่ผ่านมาทางภาครัฐ จึงทำให้คนในชุมชนหวังให้งานวิจัยช่วยแก้ปัญหา ชุมชนบางส่วนจึงไม่เกิดกระบวนการเรียนรู้และความตระหนักรู้ปัญหาที่เกิดขึ้น

6.5 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อชุมชน

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสถานการณ์ปัญหาหนึ่งในชุมชน ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกชุมชน ทำให้ชุมชนได้มีโอกาสพัฒนาสืบคันความเป็นมาในอดีต และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นที่เป็นสาเหตุของการเกิดปัญหา การทำวิจัยที่ต้องเนื่องเป็นวิธีการหนึ่งที่สร้างความตระหนักกับปัญหาที่เกิดขึ้นให้กับชุมชน และนำไปปรับใช้ในการดำเนินอยู่ให้ลดจากกระแสความเปลี่ยนแปลง และอยู่รอดด้วยความภาคภูมิใจในความเป็นตัวตนของชุมชนเอง

ข้อเสนอแนะต่อสำนักงานวิจัยห้องถิน

การวิจัยเพื่อการพัฒนาห้องถินเป็นการทำางานแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้ทบทวนค่าน้ำาสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหา และสามารถนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมและมองเห็นแนวทางในการลดความรุนแรงปัญหาระหว่างการทำงานวิจัยครั้งนี้ทำให้ชุมชนได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และสร้างความตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้น หากมีการทำงานวิจัยที่ต้องเนื่องจากทำให้ชุมชนได้เกิดสำนึกต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และเกิดสำนึกรักชุมชนห้องถินต่อไป

สำนักงานวิจัยห้องถิน ควรมีการจัดฝึกอบรมให้ความรู้ กับนักวิจัยหน้าใหม่ เป็นการฝึกทักษะ สร้างอุดมการณ์ และปรับเปลี่ยนแนวคิดต่องานพัฒนา และมีความมั่นใจในการทำงานวิจัยต่อไป

สัญญาเลขที่ PDG50E0011

โครงการวิจัย “ศึกษาสถานการณ์ปัญหาหนี้สินของชุมชนกุดปลาค้าว”

ชื่อหัวหน้าโครงการ นางจิตามาน วารีขันธ์

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อศึกษาระดับความรุนแรงของปัญหาหนี้สินในปัจจุบันของตำบลกุดปลาค้าวและผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อครอบครัวและต่อความเข้มแข็งของชุมชน
2. เพื่อค้นหาสาเหตุเงื่อนไขภายในชุมชนและภายนอกชุมชนที่สัมพันธ์กันและมีผลต่อการเกิดและเพิ่มพูนของหนี้สินของครอบครัวและชุมชน
3. เพื่อหารูปแบบและกระบวนการทั่วไปที่ใช้แก้ไขปัญหาหนี้สินครอบครัวและชุมชน
4. เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ชุมชนตระหนักรถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของชุมชน

รายละเอียดผลการดำเนินงานของโครงการตามแผนงานโดยสรุป

กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลการดำเนินงาน	หมายเหตุ
1.จัดเวทีนำเสนอข้อมูลและซึ่งแลกเปลี่ยนโครงการวิจัยให้ชุมชนทราบ	-ชุมชนเข้าใจ โครงการวิจัย -ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย	- ชุมชนไม่เข้าใจเรื่อง งานวิจัยหวังเพียงความ ช่วยเหลือเมื่อมีการ พัฒนาจากนโยบายของ รัฐบาล - ชุมชนให้ความร่วมมือ ในการจัดกิจกรรมเพรา มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม มากกว่า ร้อยละ 80 และ ทุกคนได้แสดงความ คิดเห็นตามประเด็นที่ กำหนดและได้แสดง ความคิดที่หลากหลาย	- ข้อมูลด้านหนี้สินสูง เก็บ 23 ครัวเรือน - เซี่ยงผู้เข้าร่วมเวลา 94 คน - ผู้เข้าร่วมเวลา 73 คน
2.สร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล	1. เพื่อหาข้อมูลตาม วัตถุประสงค์ของ โครงการ 2 เพื่อจัดเก็บข้อมูลด้าน ต่าง ๆ ของชุมชน	1. ได้แบบสอบถามที่ ครอบคลุมสถานการณ์ การเป็นหนี้ของชุมชน โดยลักษณะคำถามเป็น การสัมภาษณ์เจาะลึก 2. มีการสัมภาษณ์ข้อมูล เกี่ยวกับวิถีชีวิตของ	

		ชุมชน	
3.การเก็บข้อมูล	<p>1.ได้รับความร่วมมือจากชุมชนโดยการให้ข้อมูลจริงจากชุมชน</p> <p>2.ได้ทราบข้อมูลด้านต่างๆ ของชุมชน เช่น ประวัติศาสตร์ วีชีวิต</p> <p>3.ทราบสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาการของชุมชนจากอดีต ถึงปัจจุบัน</p>	<p>1.ชุมชนให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลและได้ข้อมูลที่หลากหลายจากชุมชน</p> <p>2.ทราบสถานการณ์ภาวะหนี้สินของชุมชนในปัจจุบัน</p>	<p>-จำนวนประชากร 104 คน ครัวเรือน -เก็บข้อมูลได้ 90 คน ครัวเรือน - ไปทำงานต่างถิ่น</p>
4.เวทีนำเสนอข้อมูลระดับกลุ่ม 2 เวที	<p>1.ชุมชนได้ตระหนักในปัญหาหนี้สินที่เกิดขึ้น</p> <p>2.ชุมชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ภาวะหนี้สินของแต่ละครัวเรือนในแต่ละคุ้ม</p>	<p>1.ชุมชนได้แสดงความคิดเห็นและมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับหนี้สินของชุมชนซึ่งมาจากการต่อรอง เช่น ด้านการประกอบอาชีพ การดำเนินชีวิตในปัจจุบัน</p> <p>2.ชุมชนมีส่วนร่วมในการค้นหาปัจจัยเงื่อนไขของการก่อเกิดและเพิ่มพูนของหนี้สินในชุมชน อันเกิดจากนโยบายของรัฐ เช่น กองทุนเงินล้าน ระบบการศึกษา การผลิตด้านการเกษตร</p>	<p>- ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ร้อยละ 80 เป็นกลุ่มผู้มีอายุ 60 ปีขึ้นไป</p>
5.จัดเวทีวิเคราะห์ข้อมูล	1.ทราบถึงปัจจัยและเงื่อนไข ของการก่อเกิด และเพิ่มพูนของหนี้ในชุมชน	ชุมชนได้ร่วมวิเคราะห์หาปัจจัยและเงื่อนไขของการก่อเกิดและเพิ่มพูนของหนี้	

6. จัดเวลาที่นำเสนอข้อมูล สู่ชุมชน	1. ชุมชนได้ตระหนักใน ปัญหาหนึ่งสินที่เกิดขึ้น 2. ชุมชนได้เลอกเปลี่ยน เรียนรู้เกี่ยวกับ สถานการณ์ภาวะหนึ่งสิน ในชุมชน 3. ชุมชนมีส่วนร่วมใน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รูปแบบในการแก้ไข ปัญหาหนึ่งสิน	1. ชุมชนได้ร่วม แลกเปลี่ยนวิธีการลด หนึ่งสินลง	1. ผู้ร่วมعواที่ร้อยละ 80 เป็นผู้ที่มีอายุมากกว่า 60 ปี

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ต่อ ศกว.

เนื่องจากนักวิจัยชาวบ้านไม่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการเขียนรายงานวิจัยถึงแม้ว่าทาง ศกว. พยายามที่จะตั้งประเด็นในการเขียนรายงาน แต่นักวิจัยเองไม่ทราบว่าจะเขียนอย่างไร จึงอยากให้ทาง ศกว. มีการจัดอบรมเกี่ยวกับเรื่องการเขียนรายงานวิจัย เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนักวิจัยมากขึ้น

ลงนาม.....

(หัวหน้าโครงการ)

วันที่.....

สรุปผลการดำเนินกิจกรรมและการสรุปบทเรียนต่าง ๆ จากกิจกรรมประกอบด้วยข้อมูลที่นำมาสรุปดังนี้

- ประชุมทีมเพื่อชี้แจงเกี่ยวกับโครงการวิจัย
- ประชุมทีมเพื่อวางแผนการดำเนินกิจกรรม และหารูปแบบการสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล
- ประชุมทีมเตรียมรูปแบบของการจัดเวลาเพื่อนำเสนอข้อมูลและชี้แจงเกี่ยวกับโครงการวิจัยให้ชุมชนทราบ

- จัดเวลาที่นำเสนอข้อมูลหนึ่งสัปดาห์ชี้แจงโครงการให้ชุมชนทราบ

- จัดเก็บข้อมูล
- รวบรวมข้อมูล
- ประชุมทีมเตรียมรูปแบบการจัดเวลาที่นำเสนอข้อมูล
- จัดเวลาที่นำเสนอข้อมูลในระดับกลุ่ม ครั้งที่ 1
- จัดเวลาที่นำเสนอข้อมูลในระดับกลุ่ม ครั้งที่ 2
- จัดเวลาวิเคราะห์ข้อมูล
- จัดเวลาที่นำเสนอข้อมูลสู่ชุมชน
- จัดเวลาที่นำเสนอข้อมูล ระดับชุมชน

1. กิจกรรม ประชุมทีมเพื่อชี้แจงเกี่ยวกับโครงการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

- เพื่อให้สมาชิกได้รับทราบเกี่ยวกับโครงการวิจัย
- เพื่อจัดบทบาทหน้าที่ในการรับผิดชอบในการดำเนินงานต่อไป

สถานที่

-จัดขึ้น ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลกุดปลาค้าว อำเภอ博文 จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อ วันที่ 21 พฤษภาคม 2550 เวลา 16.00- 19.00 น.

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นนักวิจัยในโครงการ ซึ่งประกอบด้วย

- ผู้นำชุมชน
 - นักการเมืองท้องถิ่น
 - นักศึกษาสาขาวิชาชีวิต ทั้งที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เป้าหมาย และชุมชนอื่น
- ซึ่งเข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น 7 คน

ขั้นตอนในการจัดกิจกรรม

- มีการนัดหมายล่วงหน้า กับทีมวิจัย
- จากการจัดกิจกรรม ในครั้งนี้ เป็นการแนะนำทีมวิจัยและรายละเอียดตัวโครงการ ในการทำวิจัย ให้กับสมาชิกทีมทราบเพื่อหาแนวทางในการปฏิบัติการ

เครื่องมือและวิธีการ

เป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนและชี้แจงตัวโครงการ โดยการแจกเอกสารตัวโครงการให้สมาชิกได้ศึกษา ไปด้วย

เนื้อหาในการจัดกิจกรรม

ประกอบด้วย

โครงการวิจัย ที่ได้รับทุนสนับสนุนจาก สกอ.

หาแนวทางในการปฏิบัติร่วมกัน

การจัดบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการ

บทสรุปภายใต้ข้อตกลงร่วม

จากการประชุมทีมได้ข้อสรุปในการแบ่งบทบาทหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ ดังนี้

- ผู้ประสานพื้นที่ นายไชยนคร นายทนิษฐ์ และนายศุกรศักดิ์
- เลขาฯ นางสินภารณ์ นายประไม และ นางทัศนี
- ผู้มีหน้าเบิกเงินในบัญชีโครงการ นางจิตสนา นายไชยนคร นายประไม
- เหรัญญิกโครงการ นางวิลลด และ นางทัศนี
- วิชาการ นายประไม นางทัศนี นางสินภารณ์
- ทีมปฏิบัติการ ทีมวิจัยทั้งหมดคือทีมปฏิบัติการ

- สมาชิกในทีมวิจัยยังไม่เข้าใจเรื่องของการทำวิจัยเพื่อห้องถิน ยังคิดว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับวิชาการ ซึ่งคนฐานรากไม่สามารถจับต้องได้

และได้เสนอให้ประธานทางพี่เลี้ยงให้มาร่วมกับโครงการวิจัยให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น

ปัญหาและอุปสรรค จากการดำเนินกิจกรรม

- สมาชิกทีมวิจัยมาร่วมประชุมไม่ครบ ทำให้การรับฟ้าสารและการหารือไม่ทั่วถึง
- สมาชิกในทีมไม่เคยมีประสบการณ์ในการทำงานวิจัยยังไม่สามารถที่จะลงมือปฏิบัติการได้

- สมาชิกในทีมไม่สามารถที่จะให้ความชัดเจนแก่เพื่อนร่วมทีมเกี่ยวกับการทำงานงานวิจัยได้

- สมาชิกในทีมมาจากความหลากหลายและยังไม่คุ้นเคยยังไม่แน่ใจที่แยกส่วน
- สมาชิกมีความคิดเห็นว่าการทำวิจัยเป็นเพียงแค่การศึกษาของนักศึกษาอย่างเดียว
- คนส่วนใหญ่คิดว่างานวิจัยเป็นเรื่องของผลประโยชน์ของคนกลุ่มนั้น

ข้อเสนอแนะ

- สมาชิกในทีมวิจัยควรเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง

- สมาชิกต้องหารือกับพี่เลี้ยงโครงการถึงแนวทางในการปฏิบัติการ

- สมาชิกในทีมต้องพูดคุยแลกเปลี่ยนเพื่อสร้างความคุ้นเคยและปรับเปลี่ยนแนวคิดแบบแยกส่วนให้เป็นแนวเดียวกัน

2. บทเรียนจากการดำเนินกิจกรรม

ความคาดหวังต่อวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

- สมาชิกรับทราบเกี่ยวกับโครงการวิจัย แต่ไม่เข้าใจถึงแนวทางในการปฏิบัติ

- สมาชิกคิดว่างานวิจัยเป็นการให้ความช่วยเหลือด้านงบประมาณเหมือนกับการพัฒนาที่ผ่านมาจากภาครัฐ

สถานที่ในการจัดกิจกรรม

สถานที่ในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม เพราะอยู่ในพื้นที่เป้าหมายในการทำวิจัย

- ถ้าจะดำเนินกิจกรรมเช่นนี้ในคราวต่อไป สมาชิกควรทำความเข้าใจ กับงานวิจัย และได้ศึกษาล่วงหน้า

กลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรม

- ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรม เป็นกลุ่มนักวิจัย เข้าร่วม เพราะจะต้องทราบเกี่ยวกับโครงการวิจัยและมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันต่อไป

- นักวิจัยที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรม เพราะไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรม

- ถ้าจะทำให้นักวิจัยเข้าร่วมกิจกรรม จะต้องสร้างพื้นที่มาจากการสนับสนุน

ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม

การดำเนินกิจกรรมไม่เตรียมความพร้อมในเรื่องเอกสารที่ต้องให้สมาชิกได้ศึกษาล่วงหน้า
ในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป ความชอบหมายให้มีผู้รับผิดชอบเรื่องของเอกสารเพื่อการดำเนิน
กิจกรรมด้วยดี

2. จัดประชุมทีมเพื่อวางแผนการดำเนินกิจกรรมและหารูปแบบการสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล

จุดประสงค์

เพื่อให้ได้แผนการดำเนินกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมจากทีม

เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันอันจะนำไปสู่กระบวนการในการทำงานวิจัย

สถานที่

สถานที่ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลลูกดปลาคำ อำเภอ博文 จังหวัดกาฬสินธุ์ วันที่ 28 พฤษภาคม 2550 เวลา 9.00 – 12.00 น งบประมาณที่ใช้ 1,810 บาท

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

- ทีมนักวิจัย

- พี่เลี้ยงโครงการ

ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม

- มีการนัดหมายทีม และพี่เลี้ยงโครงการ โดยกำหนด วัน เวลา และสถานที่

- กำหนดประเด็นการหารือร่วมกัน

 - การเพิ่มสมาชิกทีม

 - การดำเนินการโครงการ

 - ค่าตอบแทนทีม

เรื่องที่ 1 แจ้งเพื่อทราบเรื่องการเพิ่มสมาชิกทีมวิจัย

เนื่องจากได้หารือกับพี่เลี้ยงโครงการเรื่องสมาชิกในการทำงานของทีมวิจัยน้อย และ ทางพี่เลี้ยงจึงแนะนำให้หามาเพิ่ม เนื่องจากบางครั้งสมาชิกบางท่านอาจติดภารกิจ ไม่สามารถที่จะลง

ปฏิบัติงานร่วมกับทีมได้ทุกครั้ง สาเหตุนี้จึงได้ชักชวน นางสมศิด ไชยบุตร เพราะเห็นว่ามีความสนใจ และเป็นบุคคลที่มีความเสียสละต่อส่วนรวม

เรื่องที่ 2 เรื่องการดำเนินการโครงการ

พี่เลี้ยงทีม อาจารย์ปาริชาติ หาญไชยชนะ ได้สร้างความเข้าใจกับทีมเรื่องคำาณวิจัย ว่า

คำาณหลัก

1. หนึ่งสินที่เกิดขึ้นในครอบครัวและชุมชนรุนแรงเพียงใด

2. จะสร้างความตระหนักรู้กับชุมชนได้อย่างไร

3. ชุมชนจะมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาหนึ่งสินอย่างมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน ได้อย่างไร

คำาณรอง

1. สถานการณ์และภาวะหนึ่งสินของตำบลลูกดปลาคำ เป็นอย่างไร และส่งผลกระทบต่อครอบครัว และความเชื่อมโยงชุมชนอย่างไร

2. มีสาเหตุ เช่น ไข่ในชุมชนและภัย nok ชุมชนจะไปบ้าง ที่มีต่อการก่อเกิดและเพิ่มพูนของหนึ่งสิน ครอบครัวและชุมชนมีความสัมพันธ์กันอย่างไร

3. มีรูปแบบและกระบวนการในการแก้ไขปัญหาหนี้สินแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนอย่างไร เมื่อคุยก็ถึงความรุนแรงของปัญหาหนี้สิน นายประไมได้ยกตัวอย่าง คนในชุมชนที่อยู่ในภาวะวิกฤต ว่า เมื่อถึงจุดก้าลทำนา ต้องกู้เงินโดยการขายข้าวเขียวมาเพื่อจ้างแรงงาน จ้างรถໄโล และกู้ปุย(แล้วแต่จะตกลงกับนายทุนว่าจะอยู่ในอัตราอย่างไร เช่น ปุย 1 กระสอบต่อข้าว 1 ถัง) เมื่อหลังดูเก็บเกี่ยวเสร็จ ต้องตวงข้าวให้นายทุนเท่าที่ตอกลงกัน ไว้ตั้งแต่แรก บางคนต้องตวงข้าวให้นายทุนจนหมดซึ่ง ข้าวที่จะกินต่อไปก็ต้องไปกู้ให้ขาดดอกเบี้ยอีกเป็นอย่างนี้เพิ่มทวีขึ้นเรื่อย ๆ

จากนั้นทีมได้ระดมวิธีการเก็บข้อมูลเริ่มจากการทันท่าอาการของหนี้ร่วมกัน

- รายได้ไม่พอจ่าย

- ใช้เงินผิดวัตถุประสงค์

- กู้เงินหมุนเวียน

- ไม่มีรายได้ประจำ

- ตามกระแสวัตถุนิยม

- ต้นทุนในการผลิตด้านการเกษตรสูง

เมื่อระดมได้อาการของหนี้แล้วจึงได้ระดมหาสาเหตุของหนี้ คือ

- กู้เพื่อใช้หนี้

- กู้มาเพื่ออุปโภคบริโภค

- กู้มาเพื่อนำมาใช้ในการผลิต

- กู้มาเพื่อลังทุน

เราจะทราบอาการได้อย่างไร

- มีหนี้สินเท่าไหร่

- แหล่งที่มาของเงินกู้

- กู้มาเพื่ออะไร

- อัตราดอกเบี้ยเท่าไหร่

- มีวิธีการชำระหนี้อย่างไร

- ลักษณะของหนี้เป็นอย่างไร

เมื่อได้รูปแบบของการเก็บข้อมูลแล้ว

จึงได้พูดถึงการดำเนินโครงการ

คุณประไมได้เสนอให้มีการจัดเวทีชี้แจงให้ชุมชนทราบเพื่อขอความร่วมมือ ขึ้น ในวันที่ 9 มิถุนายน 2550 โดยจะมีค่าอาหารให้คนละ 50 บาท กลุ่มเป้าหมายเป็นคนในชุมชนหมู่ที่ 1 ตัวแทนครอบครัวละ 1 คน ทุกคนเห็นชอบตามนี้

ในเวทีวิเคราะห์ข้อมูลคุณประไมเสนอว่าอย่างให้เชญ เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอ เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน นักการเมืองท้องถิ่น เข้าร่วมเพื่อทางานแก้ไขต่อไป

พี่เลี้ยงโครงการได้อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของโครงการว่าเป็นการวิจัยเพื่อให้ทราบถึงความรุนแรงของปัญหานี้ ส่วนแนวทางแก้ไข หรือวิธีการแก้ไขนั้น อาจจะต้องประสานหน่วยงานอื่นซึ่งจะต้องเป็นความต้องการของชุมชนและชุมชนต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นจริงๆ จึงจะเป็นแนวทางแก้ไขของปัญหาได้อย่างยั่งยืน

คุณไชยนกร ได้เสนอให้ชุมชนได้ไปดูงาน เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

พี่เลี้ยงโครงการถาม กลับว่า มีคนในชุมชนเคยไปมาบ้างหรือไม่

คำตอบคือ เศรษฐกิจพอเพียง

ถามต่อว่า ชุมชนได้ลองทำบ้างหรือเปล่า

ตอบว่า บางคนก็ทำแต่ช่วยไม่ได้มาก เพราะเป็นการทำกินเล็กๆ น้อยๆ

พี่เลี้ยงจึงได้อธิบายให้ฟังว่าเศรษฐกิจพอเพียงอาจไม่เหมาะสมกับชุมชนก็ได้ จึงต้องช่วยกันหารูปแบบใหม่ เพื่อให้ชุมชนอยู่ได้อย่างยั่งยืน

ทีมเห็นชอบให้มีการเบิกเงิน โครงการเพื่อใช้จ่าย เพราะบางส่วนที่จ่ายล่วงหน้าแล้วก็มี เช่นค่าถ่ายเอกสาร

ค่าวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ ค่าอาหารของทีม เป็นต้น

กำหนดการและรูปแบบการจัดเวทีชี้แจงให้ชุมชนทราบเกี่ยวกับโครงการวิจัย

ในวันที่ 9 มิถุนายน 2550

มีการออกหนังสือเชิญ เข้าร่วมประชุม

จำนวนครัวเรือน 97 ครัวเรือน

ค่าอาหารท่านละ 50 บาท

สถานที่ อาคารอนุปรัชต์วัฒน์วิทยาลัย

เรื่องค่าตอบแทนทีมวิจัย

พี่เลี้ยง โครงการถามเรื่องค่าตอบแทนของทีมจะรับที่เดียว หรือจะรับเป็นเบี้ยเลี้ยงแต่ละครั้งของการทำงาน

ทางทีมเห็นชอบเป็นเบี้ยเลี้ยง เพราะการทำงานในแต่ละครั้งทีมอาจมาทำงานไม่ครบและเห็นชอบให้จ่ายเบี้ยเลี้ยงเท่ากันทุกคน คือวันละ 200 บาท เทฤพลดเพราทุกคนในทีมทำงานเท่ากันทุกคน

สรุป

เพิ่มทีมวิจัยอีก 1 คน คือนางสมคิด ไชยบุตร

จัดเวทีชี้แจงชุมชน ในวันที่ 9 มิถุนายนที่วัดกุดปลาค้าว เริ่มเวลา 08.00 น

การจ่ายค่าตอบแทน เห็นชอบให้จ่ายเป็นเบี้ยเลี้ยงเท่ากันคนละ 200 บาทต่อวัน

ปัญหาอุปสรรคจากการดำเนินกิจกรรมและข้อเสนอแนะ

- สมาชิกไม่ให้ความสำคัญต่อการจัดประชุม

- สมาชิกไม่กล้าแสดงความคิดเห็น และ รอฟังความเห็นของคนอื่น

3. จัดประชุมเพื่อเตรียมรูปแบบของการจัดเวที

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ได้รูปแบบที่ทำให้ชุมชนมองเห็นความสำคัญของงานวิจัยเพื่อท่องเที่ยว
สถานที่

ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1 ต.กุดปลาค้าว ในวันที่ 6 มิถุนายน 2550 งบประมาณ 2,116 บาท

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

-ทีมวิจัย

-ทีมปรึกษาทีมวิจัย

ขั้นตอนในการจัดกิจกรรม

-การกำหนดรูปแบบของเวที

-การจัดข้อมูลที่จะนำเสนอ

-กำหนดแผนการจัดเวที

การหารือเรื่องการกำหนดรูปแบบของเวที

โดยการจัดเวทีมีวัตถุประสงค์เพื่อ

- ชี้แจงโครงการให้ชุมชนทราบเพื่อให้ชุมชนเห็นความสำคัญของการให้ข้อมูลที่เป็นจริง

- ค้นหาปัญหาของชุมชนอย่างมีส่วนร่วม

- ให้ชุมชนตระหนักในปัญหาหนึ่งสินที่เกิดขึ้น

เพื่อให้ชุมชนได้ตระหนักในปัญหานี้สินที่มีจึงเก็บข้อมูลหนึ่งสินโดยการสุ่มสำรวจหนึ่งในพื้นที่
เป้าหมาย จำนวน 23 ครอบครัว มีหนึ่งร่วม 3 ล้านบาท และนำเสนอข้อมูลหนึ่งในเวทีระดมความคิดของ
ผู้แทนชาวบ้าน ในตำบลกุดปลาค้าว 37 ครัวเรือน มีหนึ่งร่วม 5,724,439 บาท หนึ่งสินที่เกิดจากกระแสบริโภค^{นิยม} การนำเงินที่กู้มารื้อไม่ต่องวดจัดเวที หนึ่งรือรัง

เพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดเวทีจึงคิดรูปแบบใหม่มีการแบ่งกลุ่มเพื่อร่วมปัญหาต่าง ๆ
เพื่อให้เห็นชัดขึ้นในเรื่องของการเกิดข้องหนึ่งเพื่อให้เกิดความตระหนัก

โดยได้กำหนดการจัดเวทีดังนี้

กำหนดการ จัดเวทีชี้แจงโครงการวิจัยให้ชุมชนทราบ

เวลา กำหนดการ	กิจกรรม	วิธีการ	อุปกรณ์	ผู้รับผิดชอบ
08.30 น.	ลงทะเบียน	ผู้เข้าร่วมประชุม ลงทะเบียน	แบบฟอร์ม ลงทะเบียน	วิลอต,สินภารณ์
09.00 น.	กล่าวพบปะและ เปิดประชุม	-เล่าความเป็นมาของงาน จัดเวที และความเป็นมา	กระดานบอร์ด และปากกาเคมี	ประเมิน,จิตสมาน ,ชัยนครและที่

		ของโครงการวิจัย - เนื้อหา, วัตถุประสงค์ ของโครงการ - นำเสนอข้อมูลหนึ่งสิบ จากการเก็บสูม		ปรึกษาโครงการ
10.30 น.	แนะนำทีมวิจัย	ให้พิธีกรกล่าวแนะนำ		จิตสมาน
10.40 น.	แนะนำ ศก�. ให้ ชุมชนทราบ	เล่าที่ไปที่มาของศก�.		คุณประชาติ
10.55 น.	พักเบรค	พักรับประทานอาหาร ว่าง	กาแฟ นำเปล่า นำสมุนไพร ขนม	คณะทีมวิจัย
11.05 น.	ชุมชนแสดง ความมีส่วนร่วม โครงการ	แบ่งกลุ่ม เป็น 5 กลุ่มเพื่อ ⁺ แสดงความมีส่วนร่วม ในโครงการ และ ตัวแทนกลุ่มน้ำเสนอ	แจกกระดาษบรู๊ฟ และปากกาเคมี ให้แต่ละกลุ่ม	คณะทีมวิจัยและ ชุมชน
11.50 น.	กล่าวสรุปเวที ขอบคุณชุมชน และปิดประชุม			ประเมิน

สรุปผลการดำเนินกิจกรรม

ได้รูปแบบของเวทีที่ชุมชนมีส่วนร่วม

ได้กำหนดการในการจัดเวทีที่เหมาะสม

ได้ครื่องมือที่เหมาะสมสมกับกิจกรรม

4. จัดเวลาที่ชี้แจงโครงการเกี่ยวกับโครงการและนำเสนอข้อมูลให้ชุมชนทราบ

ความคาดหวัง

- ชุมชนเข้าใจถึงโครงการวิจัยเพื่อท่องถิน
- ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย

สถานที่

สถานที่ ในการจัดเวลาที่นำเสนอข้อมูลสู่ชุมชนจัดทำที่อาคารอนกประสงค์วัดบ้านกุดปลาเค้า ในวันที่ 9 มิถุนายน 2550 เวลา 8.00-12.00 น ใช้งบประมาณในการจัดกิจกรรม 7,860 บาท

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

- ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมเป็นตัวแทนครอบครัว ในพื้นที่เป้าหมาย ครัวเรือน ละ 1 คน
- คณะทีมวิจัย
- ที่ปรึกษา
- พี่เลี้ยงโครงการ
- หัวหน้าทีมวิจัยชุมชนพึ่งตนเองบ้านม่วงไช่

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

- ทีมวิจัยและที่ปรึกษานัดประชุมหารือเรื่องการจัดเวลาที่ลีดการเตรียมข้อมูลที่จะนำเสนอ รูปแบบของเวที กำหนดการ และการแบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมเอง ซึ่งได้แบ่งบทบาทหน้าที่ไว้คือ
- ผู้ประสานชุมชน และจัดเตรียมสถานที่ คือ คุณ ไชยนกร คุณ ทนิตย์ และคุณศุภารักษ์
- เนื้อหาในการจัดกิจกรรมโดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบ่งกลุ่มโดยการนับเหวี่ยง 1 2 3

กลุ่มที่ 1 ให้ระดมความคิดเห็นในเรื่องของทุกข์ ดังนี้

- ชั่งระดมได้ทุกข์ของชุมชนดังนี้
- เป็นหนึ่งกลุ่ม รถส.
- มีหนึ่งเยอะเพราเล่นหาย
- ไม่ได้ทำงานเพราเลียงตลาด
- ไม่มีเงินซื้อปุ๋ยใส่นา ใส่สวนยาง
- ไม่มีเงินให้ลูกเปิดเทอม ไม่มีเงินส่งลูกเรียนสูง
- อยากมีเงินมาข้างดำเน , กลัวไม่ได้ทำงาน
- อายุมาก ร่างกายทรุดโทรม
- ไม่มีคนมาช่วยทำมาหากิน
- ไม่มีคนดูแลเวลาเจ็บป่วย มีโรคประจำตัว ไม่มีเงินซื้อยารักษา
- เงินใช้จ่ายไม่พอ ไม่มีเงินใช้จ่าย รายได้ไม่พอ

- ลูกหลาน มีน ดื้อ ลูกหลานแยกกลัวข้าวไม่พอกิน
- ต้องการมืออาชีพที่มั่นคง อยากมีเงินทุน
- อยากรู้สึกหลานเลิกเหล้า ทุกที่พระคินเหล้า
- ไม่มีเงินซื้อกิน
- กลุ่มใจเรื่องปัญหาทางการเมือง ปัญหาของครอบครัว

กลุ่มที่ 2 คันหาภาพอดีตร่วมกัน ดังนี้

อดีตของชุมชนในภาพรวม
 ไม่มีถนนใหญ่ ใช้ทางลูกรัง
 แบ่งปัน เอื้อเพื่อเพื่อแฟ่
 ใช้ความโภตนา
 ไม่ได้ช่างดำเน ทำการลงแบบ
 ไม่มีหนี้ ไม่มีแหล่งเงินกู้
 ไม่มีตลาด
 การศึกษาน้อย
 ไม่มีโรงสี ตำข้าวกินเอง
 ใช้น้ำบ่อ ไฟฟ้าไม่มี ใช้ระบบอง
 หาภินอาหารตามธรรมชาติ
 คนในชุมชนมีจำนวนน้อย
 ใช้เกวียน และม้าในการเดินทาง ไกล
 โรคภัย ไข้เจ็บไม่ค่อยมี
 ไม่มีโรงพยาบาล ใช้ยาสมุนไพร
 ยาเสพติดมีฝืน กัญชา
 มีลูกมาก ไม่มีญาติ
 เด็กเกิดใหม่ตายนาก
 รายได้ไม่มี ค่าแรงต่ำ ใช้เงินสตางค์
 ไม่มีเครื่องใช้ไฟฟ้า
 เครื่องนุ่งห่มทอเองปลูกฝ้ายเอง
 มีความสามัคคี
 การสื่อสาร การเดินทาง ใช้เวลาข้ามคืน
 บริเวณรอบหมู่บ้านเป็นป่ามีสัตว์ป่ามากมาย
 มีที่ดินมาก จับของเป็นเจ้าของได้ ขอ กัน แลกเปลี่ยนกันได้

กลุ่มที่ 3 ระดมสภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบัน ดังนี้

หนึ่งสิบมาก

ต้องซื้ออยู่ซื้อกิน
 มีเครื่องอำนวยความสะดวกทุกอย่าง
 มีการเติ่งโชคบอยชื่น (หวยหุ้น)
 ถนนหนทางสะดวกสบาย
 โรคภัยมากหาย
 ยาเสพติดมากหาย
 การศึกษาสูงชื่น
 อาหารซื้อได้ทุกเมือง
 มีเงินมากกว่าเดิม
 คนในชุมชนหนาแน่น
 มีไฟฟ้า มีน้ำประปาทั่วถึง
 มีโรงพยาบาลอยู่ใกล้
 รายจ่ายมากกว่าร้อยได้
 ใช้ยาแผนปัจจุบันเป็นส่วนมาก
 เลือกผ้าซื้อหาจากตลาด
 ใช้รถไอน้ำ ใช้ปั๊ยเคมี
 นำมันแพง ปุ๋ยแพง
 ใช้โทรศัพท์มือถือ
 ครอบครัวแยกกันอยู่ ต้องไปทำงานต่างถิ่น
 ใช้รถมอเตอร์ไซด์ ใช้รถยนต์
 มีถนนลาดยาง
 ลูกไม่เชื่อฟัง เด็กตีกัน
 มีร้านอาหารมากชื่น
 บ้านเมืองแตกแยกการเมืองวุ่นวาย

ผลการดำเนินกิจกรรม

ชุมชนไม่ค่อยเข้าใจถึงเรื่องงานวิจัย เพราะการทำงานของภาครัฐที่ผ่านมาเป็นการเป็นการเข้ามาพัฒนาแบบการให้ชุมชนจึงหวังให้ทีมวิจัยเข้ามาช่วยเหลือโดย
 ชุมชนให้ความร่วมมือในการจัดเวทีในครั้งนี้ ซึ่งสังเกตได้จากผู้เข้าร่วมเวทีจำนวนมาก ถึง 73 คน และทุกคนได้แสดงความคิดเห็นตามประเด็นที่กำหนด จึงได้ความคิดเห็นที่หลากหลาย

5. กิจกรรมการเก็บข้อมูล

ความคาดหวัง
 เพื่อจัดเก็บข้อมูลด้านต่าง ๆ ของชุมชน

เพื่อทราบสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาการของชุมชนจากอดีตถึงปัจจุบัน

สถานที่

จากพื้นที่เป้าหมายคือ หมู่ที่ 1 บ้านกุดปลาคำว่า ตำบลกุดปลาคำ อำเภอเขาวาง จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งเดือนมิถุนายน ถึง เดือนกรกฎาคม งบประมาณที่ใช้ 6,817 บาท

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

- ทีมวิจัย
- คนในชุมชนเป้าหมาย

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

การเก็บข้อมูล เริ่มจากการนัดหมายทีมและหารือในทีม ถึงช่วงเวลาที่สามารถที่จะพบปะกับคนในชุมชน โดยการเดินสำรวจตัวแทนครัวเรือนทุกครัวเรือน ตามแบบสอบถาม และอาจมีประเด็นที่สนใจที่เกี่ยวกับงานวิจัย ที่แตกต่างจากแบบสำรวจ หรือรายละเอียดที่เจาะลึกลง

ข้อมูลที่เก็บจะเป็นข้อมูล ด้าน รายได้, รายจ่าย, หนี้สิน, และทรัพย์สิน ของแต่ละครอบครัว

ผลการดำเนินกิจกรรม

- ชุมชนให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลและได้ข้อมูลที่หลากหลายจากชุมชน เช่น การประกอบอาชีพ
- ทราบ สถานการณ์ ภาวะหนี้สินของชุมชนในปัจจุบัน

6. กิจกรรม สรุปและรวบรวมข้อมูล

ความคาดหวัง

- ได้รวบรวมข้อมูลในด้านต่าง ๆ สู่การวิเคราะห์หาสาเหตุต่อไป
- ได้ทราบสถานการณ์ภาวะหนี้สินของชุมชน

สถานที่

อาคารอเนกประสงค์ วัดบ้านกุดปลาค้าว ในช่วงวันที่ 3 – 7 กันยายน 2550 ใช้งบประมาณ 6,914 บาท

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

- ทีมวิจัย
- พี่เลี้ยงโครงการ

ขั้นตอนในการจัดกิจกรรม

มีการนัดหมายทีม และพี่เลี้ยงโครงการในการรวบรวมข้อมูล

โดยมีการปฏิบัติดังนี้

ทีมมีส่วนร่วมในการแปลงข้อมูลที่เก็บจากเป้าหมายจากข้อมูลที่ให้เป็นแต่ละวัน แต่ละเดือน ให้เป็นข้อมูลในรอบ 1 ปี แล้วจึงรวมข้อมูลในแต่ละรายการ แต่ละหมวด จากนั้นจึงนำข้อมูลมาสรุปร่วมกัน ดังนี้

1. ข้อมูลด้านอาชีพและรายได้ชุมชน

ประเภทรายรับ	บาท/ปี	รวม		หมายเหตุ
1.ขายผลผลิตจากการทำนา ทำไร่ ทำสวน เช่น ข้าว พืช ผัก ผลไม้ ต้นไม้	1,099,700			
2.ขายสัตว์เลี้ยง เช่น หมู วัว ควาย เป็ด ไก่ กุ้ง ปลา หอย สุนัข และผลผลิตจากสัตว์เลี้ยง เช่น ไข่ มูลสัตว์ ชาксัตว์	224,950			
3.ขายผลิตภัณฑ์จากงานหัตถกรรม หรืองานฝีมือต่าง ๆ	472,910			
4. การค้าขายสินค้าที่ซื้อมา รวมทั้งการขายอาหาร	1,792,500			
5. การขายพืชหรือสัตว์ที่หาได้จากแหล่งธรรมชาติ เช่น ผัก ปลา เห็ด หน่อไม้ สมุนไพร พืชพันธุ์ไม้ แมลง สัตว์เลี้ยงคลาน รวมทั้งการเก็บขยะขาย	156,810			
6. รับจ้างทำงานเป็นรายวัน/ รายสัปดาห์ หรือรับจ้างทำงานเป็นรายชั่ว	1,348,265			

7. เงินเดือน บำเหน็จ บำนาญ โบนัส เบี้ยเลี้ยง ค่าคอมมิชั่น	726,200			
8. เงินสงเคราะห์และสวัสดิการต่าง ๆ เช่น เบี้ยยังชีพ ผู้สูงอายุ คนพิการ คนยากจน ผู้ป่วยเอดส์ ภัยธรรมชาติ ค่ารักษาพยาบาล	96,700			
ประเภทรายรับ	บาท/วัน	บาท/ เดือน	บาท/ปี	ครั้ง/ปี
9. รายได้จากการขาย หรือเช่า ที่ดิน บ้าน รถ ไอ เครื่องมือ ยานพาหนะต่าง ๆ	150,800			
10. รายรับจากดอกเบี้ยเงินกู้ ดอกเบี้ยธนาคาร พันธบัตร รัฐบาล เงินปันผลจากหุ้นและการลงทุน เงินปันผลจาก ประกันชีวิต	171,985			
11. รายได้จากการเสี่ยงโชค เช่น ลูกกลิ้อตเตอร์	498,100			
12. เงินที่ได้รับจากการกู้ยืม ขอรื้น	4,513,940			
13. เงินที่ลูกหลาน ญาติพี่น้อง ที่อาศัยอยู่ที่อื่นส่งมาให้	891,600			
14. เงินที่ผู้อื่นช่วยงานต่าง ๆ เช่น งานแต่ง งานศพ และงาน อื่น ๆ จำนวนเงินที่ได้รับจากสินสอดทองหมื่น (ตีค่าเป็นเงิน โดยประมาณ)	512,430			
15. เงินหรือ ลาคลอຍที่มีคนนำมาให้เป็นกรณีพิเศษ	59,900			
รวมทั้งสิ้น			12,716,790	

2. ข้อมูลค่าใช้จ่ายในครอบครัว

ประเภทรายจ่าย	บาท/ วัน	บาท/ เดือน	บาท/ปี	จำนวน ครั้ง/ปี
หมวดที่ 1 :ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ				
1.1 ค่าใช้จ่ายแรงงาน		577,300		
1.2 ค่าปัจจัยการผลิต เช่า/ซื้อวัสดุอุปกรณ์ ในการประกอบ อาชีพ เช่น เช่าหรือ ซื้อรถ ไอ เครื่องปั้นไฟ รถเกียร์ว้าว สร้าง โรงเรือนเพาะปลูกหรือเลี้ยงสัตว์ ค่าเมล็ดพันธุ์พืช ค่าอาหาร สัตว์		1,351,800		
1.3 ค่าโดยสาร รถ เรือ รถไฟ เครื่องบิน		243,680		
1.4 ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงที่ใช้ในพาหนะเดินทาง และการประกอบ อาชีพ		980,770		
1.5 ค่าปั้ยชีวภาพ หรือปั้ยอินทรีย์ เช่น ปั้ยหมาก ปั้ยคอก ปั้ยพืช		29,960		

สคด ปั๊บจุลินทรีย์				
1.6 ค่าปั๊บเคมี เช่น ปั๊บยูรีอิ แอน โอม โนนียีซัลเฟต หิน ฟอสเฟตบด ปั๊บใน โตรเจน ปั๊บฟอสฟอรัส ปั๊บ ไพรแตสเซียม ชอร์ โนน		321,530		
1.7 ยาฆ่าแมลง ยาปราบศัตรูพืช		80		
1.8 ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ในการประกอบอาชีพ		130,200		
1.9 เงินสด เงินดาวส์ หรือ เงินผ่อน เพื่อซื้อยานพาหนะ		1,134,420		
รวมหมวดที่ 1		4,769,740		
ประเภทรายจ่าย	บาท/ วัน	บาท/ เดือน	บาท/ปี	จำนวน ครั้ง/ปี
2.1 เนื้อสัตว์ ข้าวสาร ผัก ผลไม้ ไข่ เครื่องปรุง อาหาร เช่น น้ำปลา น้ำตาล น้ำส้มสายชู ซีอิ้ว พริกไทย น้ำมันพืช คนอร์ ผง ชูรส		2,122,096		
2.2 อาหารสำเร็จรูป เช่น ข้าวผัด กวยเตี๋ยว กับข้าวถุง ขันหม่วน ไอศกรีม		665,970		
2.3 น้ำดื่มสะอาด เช่นน้ำแร่ น้ำ โพลาริส		29,560		
2.4 น้ำอัดลม ชา กาแฟ เครื่องดื่มเกลือแร่ เช่น สปอนเซอร์		159,850		
2.5 นมทุกชนิด โอลัตติ ไมโล โกโก้ น้ำผลไม้		192,068		
2.6 ขนมขบเคี้ยว ขนมกรุบกรอบ ลูกอม		168,430		
2.7 ค่าขนมที่ให้เด็กไปโรงเรียนรายวัน หรือรายเดือน		525,045		
2.8 อาหารสำเร็จรูป เช่น mama ยำ ปลากระป่อง อาหารหรือ ผลไม้กระป่อง		124,769		
2.9 เครื่องดื่มชูภารัง เช่น ลิโพ กระทิงแดง เอ็นร้อบ		72,710		
2.10 เหล้า เบียร์ ยาดอง ไวน์ กระแท๊สาโท		237,515		
2.11 ค่าเชื้อเพลิงในการหุงต้ม เช่น แก๊ส ถ่าน พื้น		96,425		
รวมหมวดที่ 2		4,394,438		
หมวดที่ 3 : ยา- สุขภาพอนามัย				
3.1 ยาแก้ปวด		25,592		
3.2 ยารักษาโรคอื่น ๆ		49,330		
3.3 ยาหรืออุปกรณ์การคุณกำเนิด		12,535		
3.4 ค่ารักษาพยาบาลทั้งที่สถานีอนามัย โรงพยาบาล และ คลินิก		125,360		

3.5 ยาสูบ บุหรี่ รวมทั้งกระดาษหรือใบตองพันยาสูบ		131,928		
3.6 จ่ายเบี้ยประกันชีวิต เบี้ยประกันสุขภาพ และเบี้ยประกันภัย		110,117		
รวมหมวดที่ 3		454,862		
หมวดที่ 4 : เสื้อผ้า เครื่องนุ่งหุ่น และ เครื่องประดับ				
4.1 เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และเครื่องนอน		151,350		
4.2 ค่าใช้จ่ายในการเสริมสวย เช่น ตัดผม ดัดผม ย้อมผม เครื่องสำอาง ครีมบำรุงผิว		151,858		
รวมหมวดที่ 4		303,208		
หมวดที่ 5 : ที่อยู่อาศัย				
5.1 เงินสด เงินดาวส์ หรือเงินผ่อน เพื่อซื้อ เช่าที่ดิน สิ่งก่อสร้าง อื่น		495,600		
5.3 เงินสด เงินดาวส์ และเงินผ่อน เพื่อซื้อหรือซ่อมเครื่องใช้ ในบ้าน		196,720		
5.4 ของใช้ประจำวัน เช่น สนับ ยาสีฟัน อื่น ๆ		361,848		
5.5 ค่าน้ำสีพิมพ์ หนังสือ นิตยสาร		11,800		
5.6 ค่าภายนอก เช่น ภายนอกห้องที่ ที่ดิน ป้าย ร้านค้า และ ภายนอกเรือน		150,505		
รวมหมวดที่ 5		2,061,543		
หมวดที่ 6: ค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุนและงานสังคม				
6.1 ฝากธนาคาร ซื้อพันธบัตร ฝากสหกรณ์ กองทรัพย์ ออกร เงินกู้		300,500		
6.2 จ่ายดอกเบี้ยและผ่อนใช้หนี้เงินกู้ เงินยืม เล่นแชร์		331,600		
6.3 เงินทำบุญ หรือเงินบริจาค		166,260		
6.4 เงินช่วยเหลือ หรือเงินไส่ช่อง เช่น ช่วยเงินแต่ง งานศพ งานบวช		230,950		
6.5 ค่าใช้จ่ายในการจัดงานแต่งงาน รวมสินสอดทองหมั้น งานศพ บวชนาค ขึ้นบ้านใหม่ งานวันเกิด		451,200		
6.6 จ่ายเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ เช่น ค่าตัวคูหันง คนตัว ลิเก และ การแสดงอื่น ๆ		77,000		
6.7 เงินเดือน หรือเงินที่ส่งไปช่วยเหลือญาติในครอบครัวที่อยู่ อื่น		91,300		

6.8 เงินที่เสียไปโดยไม่เต็มใจ เช่น ทำเงินหาย ภูกลักษณ์โดยภูกปรับ		83,300		
6.9 เงินที่จ่ายเพื่อการเดี่ยงโชค เช่น ซื้อหวย		759,450		
6.10 เงินที่จ่ายมาปักกิจสงเคราะห์		266,200		
รวมหมวดที่ 6		2,757,760		
หมวดที่ 7: ค่าใช้จ่ายในการศึกษาและอื่น ๆ ของลูก และหลาน				
7.1 ค่าเทอม ค่าเรียนพิเศษ ค่ากิจกรรมพิเศษ		31,900		
7.2 ค่าอุปกรณ์การเรียน เช่น เครื่องเขียน สมุด หนังสือเรียน กระเบ้า		238,242		
7.3 ค่าชุดนักเรียน ชุดพละ ชุดลูกเสือ เนตรนารี ยุวากาชาด		33,000		
7.4 ค่าโทรศัพท์ มือถือ/บัตรเติมเงิน		292,700		
7.5 ค่าไฟฟ้า น้ำประปา		391,706		
รวมหมวดที่ 7		1,327,548		
รวมหมวดที่ 1 ถึง 7				16,069,099

3. ข้อมูลแหล่งกู้ยืมของครอบครัว

แหล่งกู้ยืม	จำนวน เงินกู้	หนี้ คงเหลือ	อัตรา ดอกเบี้ย	การผ่อน ชำระ	สาเหตุ/ปัจจัยที่ทำ ให้ต้องกู้
1. ในระบบ					
1) ธ.ก.ส.		2,504,900			- ปรับที่ทำกิน - ซื้อรถไถ ¹ - การศึกษานุตร - ซื้อที่ทำกิน
2) สหกรณ์					
3) ธนาคารอื่น ๆ					
4) กองทุน/กลุ่ม					
4.1) กองทุนหมู่บ้านละล้าน		2,000,000			- ค่าใช้จ่ายใน ครอบครัว - สิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณะ - ถอนอเตอร์ไซด์ - โทรศัพท์มือถือ

4.2) กลุ่มออมทรัพย์					
4.3) กลุ่มอื่น ๆ ระบุ					
....เตาไฟ.....		30,000			-ลงทุนอาชีพ -ค่าใช้จ่ายใน ครอบครัว
....หอพัก.....		30,000			ลงทุนอาชีพ -ค่าใช้จ่ายใน ครอบครัว
.....					
รวมหนี้ในระบบ(1)		4,564,900			
แหล่งกู้ยืม	จำนวน เงินกู้	หนี้ คงเหลือ	อัตรา ดอกเบี้ย	การผ่อน ชำระ	สาเหตุ/ปัจจัยที่ทำ ให้ต้องกู้
2. นอกระบบ					
1)นายทุน		153,920			-ค่าใช้จ่ายใน ครอบครัว -ลงทุนเดี่ยงโชค -ลงทุนอาชีพ
2)ร้านค้า					
3)เพื่อนบ้าน					
4)ญาติ		20,000			-ซื้อที่ทำการ -ลงทุนเดี่ยงโชค
5) อื่น ๆ					
.....					
.....					
.....					
รวมหนี้นอกระบบ(2)		173,920			
รวมทั้งสิ้น (1) + (2)		6,304,320			

4. ข้อมูลทรัพย์สินของครอบครัว

ประเภท	หน่วย	จำนวน	มูลค่า (บาท)
1. รถยนต์	คัน	5	1,500,000
2. จักรยานยนต์	คัน	90	2,700,000

3. จักรยาน	คัน	42	46,200
4. รถ ไถเดินตาม	คัน	41	2,050,000
5. รถ ไถใหญ่	คัน	-	
6. ตู้เย็น	เครื่อง	48	240000
7. ทีวี	เครื่อง	102	510,000
8. พัดลม	เครื่อง	195	97,500
9. เครื่องซับเสียง ซี ดี	เครื่อง	62	93,000
10. เครื่องเสียง	ชุด	8	40,000
11. โทรศัพท์บ้าน	เครื่อง	16	12,800
12. โทรศัพท์มือถือ	เครื่อง	152	152,000
13. บ้านพร้อมที่ดิน	ไร่	10	800,000
14. ที่ทำการ	ไร่	70	28,569,950
รวมทั้งสิ้น			36,811,450

ที่มิได้สรุปข้อมูลและร่วมแสดงความคิดเห็นว่าควรจัดเวทีในการนำเสนอข้อมูลให้ชุมชนได้ทราบ
ข้อมูลที่รวบรวมและเป็นการตรวจสอบข้อมูลจากเวทีอย่างมีส่วนร่วม

ผลจากการดำเนินกิจกรรม

ในรอบ 1 ปี ในชุมชนจะมีข้อมูลด้านเศรษฐกิจดังนี้

รายได้ของชุมชน 12,716,790 บาท

รายจ่ายของชุมชน 16,069,099 บาท

หนี้สิน 6,304,320 บาท

ทรัพย์สิน 36,811,450 บาท

ซึ่งรายได้ของคนส่วนใหญ่มาจากการขายผลผลิตทางการเกษตร 1,099,700 บาท

ส่วนรายได้ของร้านค้า 1,792,500 บาท

ค่าใช้จ่ายในด้านการประกอบอาชีพสูงถึง 4,769,740 บาท

จะจัดเวทีนำเสนอข้อมูลสู่ชุมชนในระดับกลุ่มเป็น 2 กลุ่ม ในวันที่ 13 และ 14 เดือนกันยายน 2550

7. การจัดประชุมที่มีเพื่อเตรียมรูปแบบในการจัดเวทีนำเสนอข้อมูลในระดับกลุ่ม

ความคาดหวัง

ได้รูปแบบและข้อมูลในการนำเสนอต่อชุมชน

ที่มีส่วนร่วมในการเสนอรูปแบบของการจัดเวที

สถานที่

142/1 หมู่ 4 บ้านซัง ต. กุดปลาค้าว อ.เขาวง จ.กาฬสินธุ์ ในวันที่ 12 กันยายน 2550 ใช้งบประมาณ 800 บาท

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ทีมวิจัย

ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม

พูดคุยแลกเปลี่ยนถึงวิธีการและขั้นตอนในการนำเสนอ

เตรียมสื่อในการนำเสนอ

สรุปผลการดำเนินกิจกรรม

ได้สื่อในการนำเสนอ

ได้รูปแบบและวิธีการนำเสนอข้อมูล

8. กิจกรรมเวทีนำเสนอข้อมูลในระดับกลุ่ม คุ้มหనองโisanhenio

ความคาดหวัง

ชุมชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ภาวะหนี้สินของชุมชน

ชุมชนมีส่วนร่วมค้นหาสาเหตุและเงื่อนไขในการเกิดและเพิ่มพูนของหนี้สินในชุมชน

สถานที่

ศาลาอเนกประสงค์ วัดบ้านกุดปลาค้า ต.กุดปลาค้า อ.亥วัง จ.กาฬสินธุ์ ในวันที่ 13 กันยายน 2550 ใช้งบประมาณ 3,506 บาท

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

- ตัวแทนครัวเรือน ในคุ้มหมองโสโนเหนือ ครัวเรือนละ 1 คน รวมผู้เข้าร่วม 26 คน
- ทีมวิจัย
 - วิทยากร (คุณศรายุธ ตั้งประเสริฐ)
 - พี่เลี้ยง โครงการ
 - ตัวแทนทีมวิจัยหมօเหยา (ร่วมสังเกตการณ์)

ขั้นตอนในการจัดกิจกรรม

ออกหนังสือเชิญเพื่อเข้าร่วมกิจกรรม

นำเสนอข้อมูลให้ชุมชนทราบ

ชวนคิดชวนคุยเรื่องการคำรงชีพเพื่อค้นหาสาเหตุของหนี้

วิทยากรคุยกับเปลี่ยนเกี่ยวกับความเจริญทางวัฒนธรรม

ผลการดำเนินกิจกรรม

จากการนำเสนอข้อมูลและได้แลกเปลี่ยนในเวทีผู้เข้าร่วมได้เริ่มคิดถึงปัญหาหนี้สินและพยายามที่จะหาแนวทางในการลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นออกไป และเห็นว่าหนี้สินของชุมชนมาจากหลาย ๆ

องค์ประกอบ เช่น การประกอบอาชีพ การดำเนินชีวิตในปัจจุบัน และอีกสาเหตุใหญ่มาจากการอยู่อาศัยของรัฐบาล เช่น กองทุนเงินล้าน ระบบการศึกษาที่ปรับเปลี่ยนอย่างเสมอ

9. กิจกรรมเวทีนำเสนอข้อมูลในระดับกลุ่ม หนองโสนกลางและใต้

ความคาดหวัง

ชุมชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ภาวะหนึ่งสินของแต่ละครัวเรือน

ชุมชนมีส่วนร่วมค้นหาสาเหตุและเงื่อนไขในการเกิดของหนึ่งสินในชุมชน

สถานที่

ศาลาอเนกประสงค์ วัดบ้านกุดปลาค้า ต.กุดปลาค้า อ.เมือง จ.กาฬสินธุ์ ในวันที่ 14 กันยายน 2550 ใช้งบประมาณ 4,050 บาท

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

- ตัวแทนครัวเรือน ในคุ้มหน้องโสนกลางและトイ้ ครัวเรือนละ 1 คนจำนวน 65 ครัวเรือน มีผู้เข้าร่วม 25 คน

- ทีมวิจัย
- วิทยากร (คุณศร้ายุธ ตั้งประเสริฐ)
- พี่เลี้ยงโครงการ
- หัวหน้าโครงการวิจัยชุมชนพัฒนาองค์บ้านเมืองไช่

ขั้นตอนในการจัดกิจกรรม

ออกแบบหลักสูตรเพื่อเข้าร่วมกิจกรรม

นำเสนอข้อมูลให้ชุมชนทราบ

ชวนคิดชวนคุยเรื่องการดำรงชีพเพื่อค้นหาสาเหตุของหนึ่ง

วิทยากรคุยกับชุมชนเกี่ยวกับความเจริญทางวัฒนธรรม

ผลการดำเนินกิจกรรม

ชุมชนได้แสดงความคิดเห็นว่าไม่สามารถที่จะแก้ปัญหาได้ เพราะเมื่อมีโอกาสที่จะถูกต้องก็ไว้ก่อน เพราะทุกอย่างจำเป็นหมวดและจะต้องซื้อทุกอย่าง เพราะในการดำเนินชีวิตในปัจจุบันจะต้องอาศัยปัจจัยภายนอกมากกว่า เช่น

- อาหารการกินจะต้องซื้อที่ตลาด สาเหตุเพราะสามารถครอบครัวไม่กินอาหารที่ปรุงเอง และหากไม่ได้

- การศึกษา ในระบบกีฬานักกัน บุตรหลานจะไม่ยอมไปเรียนหนังสือถ้าหาก ไม่มีรถมอเตอร์ไซด์ และโทรศัพท์มือถือ บางรายไม่ยอมไปเรียน ในสถานศึกษาใกล้บ้านอย่างไปเรียนต่างอำเภอ ต่างจังหวัด ซึ่งทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น

ชุมชนเอง ได้รู้ถึงภาวะความรุนแรงของหนึ่งสินที่เพิ่มพูนขึ้น แต่จึงยังมองไม่เห็นทางออกในการลดหนึ่ง

10. เวทีวิเคราะห์ข้อมูล

ความคาดหวัง

ได้ศึกษาเรียนรู้และขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล

ได้แนวทางในการนำมาเขียนรายงาน

สถานที่

อาคารอนenkประสงค์ วัดบ้านกุดปลาครัว และอาคารอนenkประสงค์บ้านม่วงไป่ ในวันที่ 3 , 9และ 12 ตุลาคม 2550 ใช้งบประมาณ 5,184 บาท

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

-ทีมวิจัย

-พี่เลี้ยงโครงการ

-วิทยากรช่วยวิเคราะห์ข้อมูล

-ตัวแทนชุมชนที่มีความสนใจในการวิเคราะห์ข้อมูล (9 ตุลาคม)

ขั้นตอนในการจัดกิจกรรม

-นำข้อมูลที่รวบรวมมานำเสนอและตั้งประเด็น

ผลการดำเนินกิจกรรม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลได้ทราบถึงสาเหตุ เสื่อมไข่ และปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้สินในชุมชน หลายๆ ด้าน เช่น ความเปลี่ยนแปลงจากการพัฒนาของรัฐ จากสถานการณ์บ้านเมืองของคนในแถบนี้ จากพื้นที่ในการประกอบอาชีพ จากประเพณีวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป จากระบบทการศึกษาที่ปรับเปลี่ยนตลอดเวลา จากกระแสบริโภคนิยม ความเจ็บป่วย ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ในการดำเนินชีวิตที่ชุมชน แห่งนี้ไม่สามารถที่จะหลีกหนีพ้น

11. เวทีค้นหาสาเหตุของหนี้กับชุมชน

ความคาดหวัง

ได้ทราบสาเหตุของการเกิดหนี้

สถานที่

อาคารอนกประสงค์ วัดกุดปลาค้าว ตำบลกุดปลาค้าว จังหวัดกาฬสินธุ์ วันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2550

คุณไชยนคร ได้กล่าวเปิดเผยว่าได้พูดถึงวัตถุประสงค์ของการจัดเวทีคือการค้นหาสาเหตุของหนี้กับชุมชนซึ่งผู้เข้าร่วมเวทีมีผู้นำชุมชนคือ ผู้ใหญ่ศรีวงศ์ ผู้ใหญ่แอดด์ ผู้ใหญ่ไวไล และผู้ใหญ่ไชยนคร ครูสอนกลุ่มกลุ่มป้าที่บ้านอยู่บริเวณใกล้ๆ ลงมาร่วมเวที และมีกลุ่มที่มีอายุในช่วงอายุต่างกันกว่า 29 ปีลงมาประมาณ 10 คน ทำให้เวทีในวันนี้มีกลุ่มอายุที่หลากหลายมากขึ้น

บรรยายแบบสบายๆ

ซึ่งกลุ่มนี้จะเป็นผู้เฝ้าผู้แก่นั่นคุยกันถึงเรื่องราวในอดีตว่า ชุมชนในอดีตจะมี 3 หมู่บ้าน คือบ้านกุดตูมจะเกิดก่อน และค่อยขยายมาเป็นกุดปลาค้าว และบ้านซึ่ง ตามลำดับ เมื่อประมาณปี 2490 เริ่มมีถนนทางคือเป็นทางเกวียนดินรายจะผ่านบ้านจากคุ้มเก่าไปสู่หนอง菲อ และเป็นถนน รพช.

คนในสมัยก่อนจะปลูกฝ้าย พริก จะปลูกพืชที่จำเป็นต้องใช้และกิน

มันสำปะหลังเริ่มปลูกเมื่อปี 2514 ส่วนป่อจะปลูกก่อนปลูกมันต้องหยุด เพราะไม่มีแหล่งน้ำในการแข็งป่อ การเดินทางไปทำไร่ จะเดินเท้าเปล่าลัดไปที่เป็นภู

เมื่อปี พ.ศ. 2522 เริ่มมีการบุกป่าเพื่อปลูกมัน เพราะเริ่มมีถนนpermพัฒนาซึ่งเป็นเส้นทางที่สะดวกในการขึ้นเขาภูพาน แรกๆ จะไปซื้อน้ำมันมาทำก่อบ้านใหม่ จังหวัดสกลนคร เพราะมีชาวบ้านในพื้นที่เคยไปปลูกและได้กำรงาม จึงได้แห่กันไปต่างป่าปลูกมัน ในช่วง 2-3 ปีแรกจะได้กำรงามต่อมาต้องเลิกเพราะขาดทุน เพราะต้องใช้รถไถ ต้องจ้างคนปลูก งานหนัก และเมื่อตอนเก็บเกี่ยวเก็บต้องจ้างอีก ต้องจ้างรถลากขนและราคามันก็ตกต่ำ

แหล่งทำนาหากินและห้าอยู่หากิน จะหากินตามลำห้วยลำพุ่ง กุดลิงหนัง วังแม่ กุดเย็น สับปะรด หัวยหนองกุง ป่านาครูปลาย ป่านาตาดำรง ส่วนมากเป็น กบ เกียด ปลา นู หอย การหากินตามโภคตามป่ามีป่าดอนกลอย ป่าอีบัวบาน ซึ่งจะหาเห็ด เช่น ตาม แพะ บด ขาว แดง น้ำมะ ละ โงก และหากินตามภูเขา กือหน่อไม้สัตว์ป่า บนเขาจะมีบ่อน้ำบัง ซึ่งเป็นแหล่งน้ำดื่มสำหรับคนในชุมชน และมีบ่อน้ำสร้างบ้าน โภค อีกแหล่งหนึ่ง

การดำเนินชีวิต จะมีอาชีพทำไร่ทำนา แบ่งปันกันกิน ไม่มีการขาย ส่วนมากจะเป็นการแบ่งปันกัน เมื่อยามที่มีความยากลำบาก ถ้าใครไปช่วยจะหักไม่ไว้ร้อยเนื้อ เพื่อแจกจ่ายแบ่งกัน ถ้ามีคนท่องไปด้วยคนท่องจะได้ 2 พวง

การทำนา จะไปนอนนาเพื่อที่จะเตรียมทำการไอน้ำด้วยแรงความ ฝ่ายหญิงจะทำข้าวด้วยกรรมของฝ่ายชายจะเตรียมเครื่องมือและซ้อมแซมเลียงนา การทำนาจะทำไปเรื่อยๆ ไม่รีบเร่ง

การศึกษา

ผู้เฒ่าผู้แก่เล่าว่า ชุดนักเรียนจะเป็นผ้าฝ้าย ทอและตัดเย็บด้วยมือ บางคนนุ่งผ้าขาวม้าแทนกางเกง จะใช้กระดานที่ใช้ถ่านเขียนได้มาจากรุ่นพี่รับช่วงต่อ กันมาเรื่อย ๆ เสื้อผ้าในอดีตจะมีการซักน้ำ薤ย คือมีการนำผลหนานแท่งมาทุบจะมีฟองคล้ายผงซักฟ้า

ในระดับที่สูงกว่าชั้นประถมจะต้องจ่ายค่าเล่าเรียนเทอมละ 10 บาท ถ้าจบ ม.ศ.3 จะสอบบรรจุครูรับราชการได้

มีจักรยานคันแรกในช่วงปี 2490 โดยครูหาญนำเข้ามาเป็นคันแรก

การเล่าเรียนมีถึง ป. 6 ต่อมาได้ขึ้นเหลือแค่ ป. 4 ในภาคบังคับ

การเดินทางส่วนใหญ่จะเดินไป ถ้าเป็นเส้นทางที่ไกล ก็มีมา ค่าเงินในอดีตจะเป็นเงินสดang คำว่าจะซื้อน้ำตามริมแม่น้ำ การเดินทางนั้น จับฟืน ส่วนฟืนจะมีพ่อค้ามาขาย ซึ่งเป็นที่นิยมสูบมาก เพราะถือว่าเป็นค่านิยมในชุมชน เหมือนกับเหล้าในปัจจุบัน ผู้ที่สภาพเป็นผู้สูงอายุ

งานประเพณีในอดีต จะช่วยเหลือกันตามสภาพไม่มีการกินเหล้าหรือเครื่องดื่มอะไร

สมัยก่อนจะมีความนิยมคำว่า เอ้อเหิ่น ซึ่งเป็นสัญญาณที่ชายหนุ่มให้ฝ่ายหญิงเพื่อบอกว่าจะไปช่วยนวดข้าว แล้วจะ จนนิยมใช้ในช่วยที่มีการนวดข้าว การนวดข้าวในสมัยก่อนจะใช้เวลานานจึงต้องทำงาน(ทำที่เก็บฟางและเป็นที่กันแดดฝน)เพื่อเก็บฟางไว้ให้วัวภายในช่วงหน้าแล้ง เมื่อนวดข้าวเสร็จแล้วจะเอิดลวน(การช่วยเหลือกัน)ขนข้าวโดยผู้ที่มีเกวียนจะมาช่วยกันขนข้าวจะตักข้าวใส่ตะโภลง(เป็นอุปกรณ์ขนาดใหญ่ที่ใส่เรือนเกวียนสำหรับบรรทุกของคล้ายกระถุง)

เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่มีคนตายเกิดขึ้นในหมู่บ้าน จะช่วยเหลือกัน จะตัดไม้มัดสามัคคี โดยใช้ไม้ไผ่เป็นไม้คานหามทำลักษณะคล้ายบันได แล้วอาศาพวงหามไปเผา ต่อมาก็จะเป็นสหอบ

การจัดงานศพจะได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้านด้วยกัน คือครัวมีอะไรก็นำไปช่วยคืออาหารการกินข้าวสาร ในอดีตจะเรียกเศษว่าหอน เพาะสำหรับผู้ที่มีอันจะกินตามจะใช้ผ้าขาวที่ทำจากไห่มปีกเศษจะเป็นสีแดงเรียกว่าหอนแดง ส่วนผู้ที่ยากจนจะใช้ผ้าขาวที่ห่อเองจากฝ้ายที่เข้มด้วยมือ

การแต่งงานจะมีค่าสินสอดสูงสุด 100 บาท การจัดงานแต่งจะใช้หมู 1 ตัว ตัวละ 30-60 บาท เหล้าที่ใช้ในการดีบงคลอง เจ้าภาพจะต้องทำเอง ถ้าไม่ทำก็ไม่มีเหล้า โดยใช้เครื่องดื่มหมามาทำเป็นหมากเหล้า

ในการรักษาโรคภัยไข้เจ็บจะใช้รากไม้และยาสมุนไพร การรักษาโรคจะรักษาตามความถนัดของหมอ เช่น หมอกะรูกะ หมอยู หมอเป่า หมอเหยา หมอเทียม หมอธรรม หมอสะไม้ซึ่งในชุมชนจะมีลุงปลาเป็นหมอประจำหมู่บ้านการรักษาจะฟันเอกสารกไม้ที่เป็นสมุนไพรผสมกับน้ำแล้วจึงเทใส่น้ำเต้าคินเพื่อรักษาอุณหภูมิให้น้ำเย็นตลอด เล่าว่าการรักษาไข้ไทยอยู่จะใช้สมุนไพรถึง 225 ชนิดมาผสมกัน การรักษาจะรักษาตามชาติ เช่น ไส้เดือนจะเป็นยาเย็นแก้ร้อนในนอดีตจะไม่มีหมອตา เพราะคนในอดีตจะตามอดมาก

สมัยก่อนพอกน้อม เริ่มมีการพัฒนามีสะพานไม้มีถนนทางดินแดง

ปี พ.ศ. 2508 เกิดเหตุการณ์ที่ทำให้บ้านเมืองเดือดร้อน เดิมปีนแตกที่บ้านหนองบัว จังหวัดนครพนม บ้านเมืองมีการขัดแย้งกันด้านการพัฒนาอีกฝ่ายจะเผาทิ้งและทำลาย

พ.ศ. 2510 มีการจัดตั้งกิจ อำเภอ เขา Wang

พ.ศ. 2515-2516 เริ่มมีร้านค้าในชุมชน มีคอมมิวนิสต์มีการต่อสู้มีการเปลี่ยนแปลงของบ้านเมือง

เริ่มนี้ไฟฟ้าเข้ามาเมื่อ พ.ศ. 2521

โทรศัพท์เข้ามา เมื่อ พ.ศ. 2521 พร้อม ๆ กับไฟฟ้ามีผู้ที่ขายไปอยู่ที่อุดรธานี นำมา

โทรศัพท์ มีเครื่องแรกที่บ้านกำนันพอ เมื่อประมาณ ปี 2530 ซึ่งต้องจ่ายค่าบริหารรับข่าว ครั้งละ 10 บาท รถได นาเดินตามถนนแรกเมื่อปี พ.ศ. 2534 คือนาย บุญธรรม พิมพ์เกา

การขายข้าวสมัยนั้นต้องฝากไปขาย หรือไม่ก็ขายให้กับมิวนิสต์ การฝากไปขายโดย นายส่งวนบ้าน ส้มป้อม มีชาวบ้านในชุมชนโคนโคง 2-3 ราย

คิดว่าจุดเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนในชุมชน เพราะมีการพัฒนาจากภาครัฐและกองมิวนิสต์ สาเหตุของการต่อสู้ เพราะแนวคิดไม่ตรงกันเป็นระบบประชาธิปไตยแต่มีการปฏิวัติของกองพลถอนnom

ด้านประเพณี มีประเพณีต่าง ๆ เช่น งานแห่เทียน ลอยกระทง แต่ต้องมีการดื่มเหล้าและต้องมาก่อนถึงจะร่วมกิจกรรมได

กลุ่มผู้สูงอายุ นำเสนอโดย ผู้ใหญ่ไว้ใจ

อดีตของชุมชน จะไม่มีการสร้างหันนี้ เพราะอยู่แบบธรรมชาติ อยู่แบบเรียบง่าย มีความสุขตามอัตภาพ

เริ่มนีการเปลี่ยนแปลงเมื่อ 2522 มีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ มีการปลูกพืช เศรษฐกิจ คือมันสำปะหลัง และเริ่มนีรายได้จากการปลูกมันในปี 2542-2525 จากนั้นอีก 10 ปี ชาวบ้านก็เริ่มเห็นหนึ่งมักขึ้น เพราะภาระทางด้านเศษฐกิจมีการแข่งขันกับการพัฒนา การแข่งขันทางด้านเกษตร ไม่ว่าจะเป็นด้านความเป็นอยู่ เช่น การสร้างบ้านเรือน ที่ใหญ่โต มีการบูรณะเพื่อทำการเกษตร มีเครื่องอำนวยความสะดวก สาเหตุของการหนีสิน

1. ส่งลูกเรียนหนังสือ

2. สร้างที่อยู่อาศัย ยืมมาสร้างบ้านเรือน รายได้น้อย เลยต้องไปยืมจากแหล่งเงินกู้ต่าง ๆ

3. เกิดจากต้นทุนในการผลิต การลงทุนที่สูง เช่น ค่าปุ๋ย และค่าจ้างแรงงานในปัจจุบันมีการลงทุนแต่ผลผลิตเท่าเดิม ต้องหาภัยยืมเงินจากที่อื่นเพื่อลงทุน แต่ผลผลิตที่ได้ไม่คุ้มทุน จึงกลายเป็นหนี้สินทับถมมาเรื่อย ๆ

จากการปลูกมันสำปะหลัง ในอดีต จะใช้ต้นทุนการผลิตน้อย จึงมีกำไร เยอะไม่ได้ใช้ปุ๋ย เพราะดินยังมีสภาพที่สมบูรณ์อยู่

แต่ในปัจจุบัน ต้นทุนการผลิตสูง เพราะค่าปุ๋ย ค่าแรงงาน ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น จึงไม่คุ้มทุน แต่ในปัจจุบันต้องซื้อหมุดทุกอย่าง

ผู้ใหญ่ หมู่ 2

เดลีอีดีตและปัจจุบัน

สาเหตุของการเกิดหนี้คือจากนโยบายของภาครัฐ เพราะแหล่งเงินกู้จากแหล่งต่าง ๆ ในปัจจุบัน มีนโยบายจากรัฐในการให้กู้ เพราะทุกคนมีความต้องการที่จะยืมหนี้ เช่น กองทุนเงินล้าน ธกส. ประชาชนจะไม่ปฏิเสธในการกู้ยืมเงินจากภาครัฐเลย ซึ่งแตกต่างจากอดีตที่อยู่แบบพึ่งพาอาศัยกัน ขออภัยกันได้

ผู้ใหญ่หมู่ 3

ในอดีต ไม่มีแหล่งเงินกู้จากรัฐ ไม่มีถนน ไม่มีไฟฟ้า

ปัจจุบัน แหล่งเงินกู้จะมีมากขึ้น จากธนาคารต่าง ๆ การศึกษา ให้ผลลัพธ์ชุมชนเมือง ในปัจจุบันมีผลกระทบจากนโยบายของภาครัฐ เช่น เงินกู้จากรัฐ เงินล้าน เงินกองทุนในหมู่บ้าน มีเงินให้กู้ยืมในชุมชนมากพอสมควร มีการรับนโยบายจากภาครัฐ จะรับมาเพื่อมีอนุญาติอื่น ๆ

กลุ่มวัยรุ่น

สาเหตุของการเกิดหนี้สิน

1. อยากรู้สึกดี ได้อย่างคนอื่น เช่น โทรศัพท์ รถมอเตอร์ไซค์

2. การอยู่ในการกิน

- การเที่ยวสถานบันเทิงเริงรมย์ต่าง ๆ

- อยากกินเหมือนคนอื่น ๆ

- อยากร้าวตามผู้ใหญ่เห็นตัวอย่างจากผู้ใหญ่

3. การศึกษา

- ค่าใช้จ่ายในการศึกษา ค่าเทอม อุปกรณ์การเรียน

- ค่าเติมเงินโทรศัพท์มือถือ ค่าน้ำมันรถ

4. การลงทุนในการผลิต จะยืมจากคนอื่นมาลงทุนก่อนแล้วค่อยขายผลผลิตมาใช้คืนทีหลัง

5. ทรัพยากรธรรมชาติ

- ป่ามีน้อยลงมาก

- การหาอยู่ยากมากขึ้น และต้องลงทุนคือเติมน้ำมันรถ

6. นโยบายรัฐ

มีการอบรมเรื่องยาเสพติด

7. กระแสภายนอก

จากโทรศัพท์ เลียนแบบดารา นักร้องที่ชื่นชอบ

เลียนแบบจากเพื่อน ต่างถิ่น

กลัวเพื่อนล้อว่ากระจอกไม่ทันสมัย

8. ประเพณี วัฒนธรรม

เวลาไม่ประเพณีต้องใช้เงิน หรือ ไม่ก็ต้องมีเงินใช้จ่ายอย่างน้อย 500 บาท เงินที่ใช้จะหาเองหรือจากผู้ปกครอง หรือยืมจากญาติพี่น้อง

เวลาไม่ทำงานจะมีการคลองกันในวงเหล่าเพราะว่าต้องมีการชุมนุมจากการคิ่มเหล่าเพราะถือเป็นธรรมเนียมในชุมชน

**12. ประชุมทีมและเพื่อค้นหาคำตอบจากการเรียนรู้ที่ได้ทำงานวิจัย
ณ บ้านเลขที่ 131 หมู่ 1 บ้านกุดปลาคำ อ.เขา Wang จ.กาฬสินธุ์**

ข้อ 1 เรียนรู้อะไรบ้างจากการวิจัย

ทราบข้อมูลจากการวิจัย

รู้จักเพื่อนร่วมงาน และเปลี่ยนความคิดเห็น

รู้หลายอย่างและหูตาส่องขึ้น

ชุมชนรู้จักเหี่ยวกับโครงการวิจัย

อยากให้โครงการวิจัยอีกสักโครงการ

งานวิจัยนี้ดีต่อชุมชน

ขั้นตอนการทำงานวิจัย

การวิเคราะห์ชุมชน

การวิเคราะห์ปัญหา

รู้จัก ตั้งคำถาม อยากรู้อยากเห็น อยากรู้จัก

หาคำตอบ อยากหาสาเหตุของเรื่องที่เกิดขึ้น

จากการทำงานได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับชุมชนและกับกลุ่มผู้ร่วมงานและได้เรียนรู้ว่าการทำงานร่วมกันทำให้เกิดปัญหามากมายหลายอย่าง ทั้งการประสานงาน เรียนรู้วิถีการดำเนินชีวิตชีวิตและได้รู้จักอัตลักษณ์ของตัวเอง และชุมชน

จากการจัดกระบวนการวิจัยทำให้รู้จักสิ่งที่ดี คือดีและยั่งยืน ให้กับตัวเองและครอบครัว ได้ทางเลือกใหม่ ได้แนวคิดเพื่อนำไปปรับใช้

รู้จักมากขึ้น เพราะแต่ก่อนเคยได้ยินและไม่รู้ว่างานวิจัยทำอย่างไร หลังจากได้ศึกษาแล้วพบว่าปัญหานี้เป็นปัญหาใหญ่มากระดับประเทศและยากมากที่จะหาทางแก้ไขและหาทางป้องกันได้ เพียงแต่ได้เรียนรู้รูปแบบของหนึ่งและสาเหตุจากสิ่งใด และสาเหตุที่พบว่าเป็นปัญหานี้สินมากที่สุดคือการศึกษาของนุตรเพรา ถ้าครอบครัวได้สิ่งลูกเรียนในระดับปริญญาจะเป็นหนึ่ง รถส. เก็บทุกราย และอีกสาเหตุหนึ่งคือจากการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะช่างที่ต้องกู้เงินมาใช้เป็นการเกษตรและลงทุนซึ่งแบบจะไม่คุ้มเลยกับการลงทุน

ได้เรียนรู้ความรุนแรงของปัญหานี้สินของชุมชนอยู่ในสภาพะวิกฤต

เรียนรู้การดำรงชีวิตของคนในชุมชนว่าชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรจากอดีตสู่ปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เช่น การหาอยู่หากินในอดีตเป็นชื้อออยู่ชื้อกิน

จากที่ทราบสาเหตุแล้วทำให้เห็นรูปแบบการลดหนี้และชุมชนสามารถจัดการหนี้สินของตนเองได้

ได้รู้สิ่งวิธีการขั้นตอนการทำงานวิจัย ได้เข้าร่วมกับชุมชน ได้แสดงความคิดเห็นอย่างเป็นรูปธรรม

รู้ตนเอง รู้ชุมชน รู้สิ่งการเปลี่ยนแปลงระหว่างอดีต-ปัจจุบัน

งานวิจัยคิดว่าจะทำได้แต่นักวิชาการชาวบ้านทำไม่ได้ แต่พอทำแล้วชาวบ้านสามารถทำได้

ข้อ 2 งานวิจัยทำให้ตัวเราเปลี่ยนแปลงอย่างไร

ทำให้รู้จักคิดมากขึ้น ก่อนที่จะตัดสินใจทำอะไร

ทำให้รู้จักระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมและเข้ามาปรับใช้

ทำให้ตัวเองมองโลกห่างไกลและกว้างขึ้น

คิดก่อนที่จะตัดสินใจทำ

จากการทำงานให้ตัวเองเปลี่ยนแปลงคือรู้จักตนเอง รู้สาเหตุของเรื่องที่เกิดขึ้นแต่ละเรื่องจะต้องมีที่มาและจะหาแนวทางอย่าง ไหนมาแก้ไขจะเหมาะสมที่สุด รู้จักคิดเปรียบเทียบจากที่เป็นคนคิดเอาแต่ความคิดของตนเองกลับมาฟังคนอื่นมากขึ้น รู้จักคิดตามไตรตรองก่อน

จากที่เคยอยากทำงานประจำอยู่อย่างสบายมีเงินเดือนประจำใช้จ่ายตามความพอใจเป็นการกลับมาใช้วิธีดึงเดินมีวิธีการผลิตที่พึงตนเองได้

ทำให้เราเปลี่ยนแปลงเป็นคนกล้าหาญแสดงความคิดเห็นและยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ซึ่งไม่ตรงกับเราคิด “คิดให้ดี ๆ ก่อนมีหนี”

เปลี่ยนแปลงมากเลย ได้รู้จักคนเยอะและได้เรียนรู้หลายอย่าง เช่น การแลกเปลี่ยนความคิดกับแต่ละกลุ่ม แต่ละจังหวัด

เปลี่ยนไปไม่มากนัก แต่ที่เห็น ได้ชัดคือ ได้เห็นรูปแบบในการทำการเกษตรซึ่งเป็นอาชีพหลักรู้วิธีการลดต้นทุนในการผลิตโดยการหันมาใช้ปุ๋ยเพื่อนำมาใช้เอง ซึ่งสามารถลดต้นทุนในการผลิตได้ เพราะไม่ต้องซื้อปุ๋ยจากท้องตลาด หันมาใช้วิธีการช่วยเหลือหรือคล้าย ๆ กับการลงแยกในสมัยก่อน โดยการรวมกลุ่มกันในชุมชนมาช่วยกันและไม่ต้องจ้างแรงงานเพรำค่าแรงแพงมาก แต่ถ้ารวมตัวกันแล้วหันมาช่วยกันก็จะช่วยลดต้นทุนไม่ต้องเสียค่าจ้างแรงงาน เพียงแต่จะใช้เฉพาะค่าอาหารท่านนี้ ก็เป็นการลดต้นทุนในการผลิตได้อีกทางด้วย

จากการได้ทำปัญหานี้สินทำให้ตัวเราได้เปลี่ยนแปลงหลายอย่าง

ได้เปลี่ยนแนวคิดแต่ก่อนของตัวเองมากเลย

แนวปฏิบัติ

การปรับตัว การเบ่งเวลา จัดการเวลา

ข้อ 3 งานวิจัยทำให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนได้หรือไม่อย่างไร

แน่นอนงานวิจัยทำให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างมาก ผลการวิจัยถ้านำไปปฏิบัติได้ก็จะเกิดผลดีต่อชุมชน บางครั้งก็นำมาปฏิบัติไม่ได้ก็ขอให้มีความตระหนักก็ยังดี

คิดว่าเกิดประโยชน์สำหรับคนที่เข้าใจว่างานวิจัยเป็นมาอย่างไร คนในชุมชนรู้สึกตระหนักมากขึ้นกว่าเดิม เกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินทอง เพราะว่าที่มีวิจัยได้นอกให้เขาได้รู้ว่าหนีสินเกิดจากอะไร

ทำให้รู้จักระยะความเป็นมาของชุมชน

รู้จักจุดเด่น จุดด้อยของชุมชน

ชุมชนสามารถนำข้อดีและข้อเสียของชุมชนมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

ทำให้ชุมชนรู้จักปัญหาของชุมชนและสามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตัวเองและสังคม
 ทำให้ชุมชนรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน
 ร่วมกันค้นหาทาง วิธีแก้ไขปัญหาร่วมกัน
 ได้เรียนรู้กระบวนการการทำงานร่วมกัน อย่างมีส่วนร่วม โดยผ่านงานวิจัย
 ชุมชนได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและทราบว่าที่ผ่านมาอยู่อย่างตามคนอื่นไม่เพียงตนเองและ
 ชุมชนรู้สาเหตุอาหารเกิดหนี้ บางคนก็คิดได้แต่บางคนก็จะมีคำถามและคิดว่าไม่น่าแก้ไขอะไร ได้ เพราะทุก
 อายุยังสามารถเข้าใจและรับฟัง
 งานวิจัยเกิดประโยชน์ต่อชุมชนคือ จากการได้สัมภาษณ์และพูดคุยกับตัวแทนครอบครัวหลายท่านถึง
 ค่าใช้จ่ายในบ้าน และการสรุปในภาพรวมของชุมชน ทำให้หลาย ๆ ท่านเกิดความตระหนักและอยากรอด
 ค่าใช้จ่ายในบ้านและการสรุปในภาพรวมของชุมชน ทำให้หลาย ๆ ท่านเกิดความตระหนักและอยากรอด
 ค่าใช้จ่ายลง เพราะค่าใช้จ่ายในการผลิตที่มีความสำคัญกับคนในชุมชนนั้นเป็นอิฐหนึ่งปัจจัยที่ทำให้คนใน
 ชุมชนสามารถปรับและลดลงได้ และหลาย ๆ ครอบครัวได้ทางออกโดยการหันมาทำปัจจัยชีวภาพเพื่อลด
 ต้นทุน เพราะคิดว่าเป็นทางออกที่ดี เพราะเห็นตัวอย่างผู้ที่เคยทำมาแล้วได้ผลดี
 งานวิจัยก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนมาก ชุมชนรู้จักที่มาของหนี้ รู้จักปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากหนี้ มีแนวคิดที่
 จะปรับปรุงกับชีวิต ครอบครัว ชุมชน มีรูปแบบการลดหนี้ จัดการหนี้ ถ้าชุมชนรู้จักนำอาเนวคิดที่ได้การ
 งานวิจัยไป ปรับใช้ก็ได้ประโยชน์มาก
 ถ้าชุมชนเล็งเห็นความสำคัญโดยการนำงานวิจัยท่องถิ่นมาปรับใช้กับชุมชนตามสภาพและสถานการณ์ของ
 ชุมชนของแต่ละชุมชน
 ชุมชนรู้เรื่องหนี้สินทราบถึงสถานการณ์หนี้สินและสาเหตุของการเป็นหนี้
 ชุมชนรู้วิธีการลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นของครอบครัว เพื่อลดรายจ่าย
 ชุมชนสามารถจัดการกับหนี้สินของตนเองได้
 ชุมชนมีรูปแบบช่วยเหลือตัวเอง โดยการอยู่แบบพ่อเพียง โดยการปลูกฝังปลูกพืชไว้ทานเองในครอบครัว

ข้อ 4 ตนเองมีส่วนร่วมในงานวิจัยคือ

ได้ร่วมเป็นทีมวิจัยและร่วมสำรวจข้อมูลของชุมชน
 ได้ร่วมวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาหนี้สินประร่วมแสดงความคิดเห็นในการทำวิจัย
 ได้ร่วมกับชุมชนแบบมีส่วนร่วม เช่น การจัดเวที การเสวนากลุ่ม ฯลฯ
 มีส่วนร่วมทำให้ชุมชนทราบข้อมูลของตนเองและทราบถึงปัญหาและสาเหตุของชุมชนที่เกิดขึ้น ทำให้
 ชุมชนมีการพูดคุยกันมากขึ้น
 เป็นคนกระตุ้นให้ชุมชนมีความตระหนัก โดยการทำเป็นตัวอย่างต่อชุมชน ก่อน ถ้าชุมชนเห็นผลสำเร็จก็จะ
 ทำตาม
 ได้ร่วมทำวิจัยและร่วมแสดงความคิดเห็น
 ได้ทำงานวิจัยมาร่วมในการทำโครงการต่างๆ ของชุมชน

สำรวจข้อมูลของชุมชน
 ร่วมวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน
 ร่วมนำเสนอผลการวิจัยต่อชุมชน
 ร่วมเป็นทีมวิจัย ลงพื้นที่เก็บข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาหนึ่ง
 เข้าร่วมทุกครั้งที่มีการนัดหมายและลงพื้นที่และขัดกิจกรรมเวลาที่ต่าง ๆ ร่วมกับชุมชน
 ร่วมกับชุมชนเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ หาแนวทางแก้ไขปัญหา
 ได้รับผิดชอบการเรียนรู้ใน การทำงาน ทำบัญชี ทกรายงานการเงิน การประสานงาน
 ร่วมทำกิจกรรม เพื่อหารูปแบบในการจัดเวลา การสรุปข้อมูล
 ได้ร่วมเก็บและรวบรวมข้อมูลของชุมชน
 ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับทีมและชุมชน
 ได้ไปศึกษาดูงาน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำมาปรับใช้กับตัวเอง

ข้อ 5 เข้าใจงานวิจัยเรื่องหนึ่งหนึ่งอย่างไรบ้าง

กระบวนการทำงานอย่างมีส่วนร่วม ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมปฏิบัติ
 ศึกษารากເຈົ້າຂອງบรรพบุรุษ เพื่อปรับใช้ในชีวิตประจำวัน
 ชุมชนนักวิจัย ต้องร่วมมือกัน จึงจะทำงานสำเร็จ
 งานวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัย ศึกษาสภาพปัญหาของชุมชน ซึ่ง ได้ตั้งจุดประสงค์เอาไว้แล้วเพื่อให้ชุมชนได้รู้จักสภาพปัญหาหนึ่งของตนเองและชุมชน
 สาเหตุของการเป็นหนึ่งและแนวทางการแก้ไข สภาพของการเป็นหนึ่ง
 งานวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางการแก้ไข สภาพของการเป็นหนึ่ง งานวิจัยครั้งนี้คิดว่าเป็นกุญแจที่จะแก้ปัญหา
 ด้านความคิดของตนเองและคนในชุมชน เพราะงานวิจัยเป็นงานค้นหาคำตอบ สาเหตุเพื่อจะแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกจุด และให้เกิดการมีส่วนร่วม เพราะการแก้ปัญหาแต่ละอย่างจะต้องทราบถึงสาเหตุของปัญหา ก่อน
 แล้วค่อยหาวิธีแก้ปัญหา
 วิจัยเรื่องหนึ่งหนึ่ง คือ ทำให้อย่าง น้อยๆ ก็จะเป็นการลดหนึ่งให้กับผู้ที่กำลังจะก่อหนึ่งใหม่และผู้ที่เป็นหนึ่งอยู่แล้วก็หาทางที่จัดการกับมัน
 งานวิจัยเป็นการศึกษาให้รู้ถึงต้นสายปลายเหตุ ให้รู้ถึงรู้จริง ชุดคุณให้รู้ เพื่อที่จะนำสาเหตุไปหาทางแก้ไข
 ให้ถูกทาง
 เข้าใจว่างานวิจัยเป็นงานที่เป็นการศึกษาถึงสถานการณ์ เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์และความรุนแรงของปัญหาเท่านั้น จึงยังไม่ถึงขั้น ที่ต้องแก้ไขหรือพัฒนา ซึ่งเป็นรูปแบบที่ต้องทำในงานวิจัยในครั้งต่อไป
 เข้าใจว่างานวิจัยท่องถิ่นจะสำเร็จและถูกต้อง ໄປได้นั้นชุมชน ต้องมีส่วนร่วมกับทีมวิจัยและร่วมแสดงความคิดเห็น และวิเคราะห์ร่วมกัน

**13. เวทีนำเสนอข้อมูล ระดับชุมชน 25 พฤษภาคม 2551 ณ อาคารอนกประสงค์วัดบ้านกุดปลาค้าว
บันทึกการประชุม**

วัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรม

1. เพื่อให้ชุมชนได้แลกเปลี่ยนและค้นหาวิธีการลดหนี้ลง

เริ่มเวลา 09.00 น ถึง 14.00 น

- อ.ประไน พุดถึงการจัดการหนี้สินอย่างไร โดยให้ชุมชนร่วมแสดงความคิดเห็น
 - คุณครู วิไลวรรณ พุดถึงสภาพในโรงเรียนว่า เด็กนักเรียนในปัจจุบันกับในอดีตนั้นต่างกันมากคือสมัยก่อนจะมีเด็กที่ยากจนรัฐบาลจึงต้องแจกทุนให้กับเด็กที่เรียนดียากจน แต่ในปัจจุบันเด็กนักเรียนมีเท่ากันหมดไม่มีเด็กยากจน เพราะเด็ก ๆ ได้พอกค่าขนมมาทุกวันและอุปกรณ์การเรียนก็มีพร้อมทุกคนอาหารกลางวันที่ทางโรงเรียนได้จัดไว้ให้เด็ก ๆ หลายคนก็ไม่ยอมกินเพราะกลัวเพื่อน ๆ ถือต้องซื้อกิน
 - กรณีคุณยายสมพิศ เป็นหนึ่ง มีวิถีชีวิต คือ เวลาไม่เงินก็ใช้ ถ้าไม่มีก็ได้ใช้หรือใช้น้อยลง มีรายได้จากการทอผ้า หนี้สินส่วนมากจะเป็นหนี้ธกส. มีหนี้ 24,000 บาท ถึงกำหนดเวลาใช้หนี้คืน ก็จะใช้แต่เนพะดอกเบี้ย ตอนนี้ได้จัดตั้งกลุ่มธกส. ขึ้นโดยการฝากเงินเดือนละ 500 เพื่อเก็บไว้ใช้หนี้ ธกส.
 - คุณตาสอน แสดงความคิดเห็น เรื่องปัญหานี้สินว่าสามารถแก้ไขได้ ถ้าหากเรามีจิตใจที่แน่วแน่และมั่นคง พุดถึงการเล่นห่วยว่าการเล่นห่วยหรือการพนัน เป็นสาเหตุที่ก่อให้คนเป็นหนี้ และหันมาปรับเปลี่ยนให้ลูกหลานมารับประทานอาหารที่ทำขึ้นเอง

คุณปริยววรรณ

- เมื่อชุมชนรู้ข้อมูลแล้วนำมาใช้ประโยชน์อย่างไร
- ฝากเรื่องค่าใช้จ่ายทางสังคม จะเห็นค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเลขสูงมาก ค่าใช้จ่ายนี้ เราต้องใช้จ่ายตามสภาพที่เรา มีหรือตามฐานของตัวเอง
- ค่าใช้จ่ายในการทำการเกษตร มีคนทดลองลดการใช้ปุ๋ยเคมีลง และหันมาใช้ปุ๋ยชีวภาพแทน พบว่าผลผลิตจะต่ำลงใน 1-2 ปีแรก แต่จะเพิ่มขึ้นภายหลัง
- ค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมงาน จะสูงมาก ทำไม่ได้หันมาช่วยกัน และลงแขกช่วยกัน
- จะหาแนวทางแก้ไขปัญหานี้ระดับกลุ่มได้ไหม
- ฝากประเด็นให้ชุมชนช่วยคิดว่า เราจะ สามารถแก้ไขปัญหานี้สินได้อย่างไร
- พุดถึงปัจจัยภายนอก ได้แก่ผลกระทบจากภารัฐ ให้ชุมชนต้องมีความเปลี่ยนแปลงไป ยกกรณีการปลูกพืชเชิงเดียว ที่เน้นแต่รายได้ แต่ไม่สามารถนำมาริโโภคได้ ถ้าบุกป่าเพื่อปลูกพืชเชิงเดียวนั้นเป็นการทำลาย ความหลากหลายทางชีวภาพทำให้ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ดินจะเสื่อมสภาพลง
- การนำข้อมูลที่ได้มาทำประโยชน์
 - ที่มีความเสีย涩涩 เป็นอย่างมาก เพราะทุนที่ให้มาเป็นเงินน้อยมาก
 - เห็นข้อมูลแล้วจะเกิดความตระหนักระหว่างเดือนตัวเลขแล้วก็ใจ

- ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นส่วนมากจะมาจากการบุตรแทนทั้งสิ้น และตัวเยาวชนเองก็ต้องรับรู้ถึงข้อมูลเหล่านี้ด้วย ฝ่ายให้งานนี้จับให้เข้าถึงกลุ่มเยาวชนและเด็ก ๆ ตัวเล็ก ๆ โดยการสร้างความตระหนักแบ่งกลุ่ม โดยการนับ 1-5 แล้วแยกออกตามจากการนับ แบ่งเป็น 5 กลุ่ม โดยการตั้งประเด็นคำถาม ดังนี้

- รู้หรือไม่ว่ามีงานวิจัยในชุมชน และรู้อย่างไร
- ได้อะไรจากโครงการวิจัย
- กิดว่า งานวิจัย ได้ช่วยอะไรชุมชน
- งานวิจัยชนนี้ช่วยให้ท่านลดหนี้ลงได้หรือไม่ อย่างไร

กลุ่มที่ 1 ได้แสดงความคิดเห็น

ข้อ 1.

- ชุมชนยังไม่เข้าใจเรื่องงานวิจัย
- รู้และต่อไปจะพัฒนาให้ดีขึ้นจะเกิดแนวโน้มการดำเนินงานใหม่
- ชุมชนยังรู้น้อยพอเป็นพื้นฐาน

ข้อ 2

- ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น
- ได้ทางข่าวร่วมกัน
- หาข้อมูลได้แต่ไม่รายหัวไม่เป็น
- ลดค่าใช้จ่ายเพิ่มรายได้ 30 % แล้ว
- เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านลบ ลง

ข้อ 3

- ได้เรียนรู้จากงานวิจัยคือ ต้องมีขั้นตอนการดำเนินงาน
- มีความสามัคคี
- มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ต้องรู้จักอดออม
- การลงทุนลดค่าใช้จ่ายในการทำงานลง

กลุ่มที่ 2

ข้อ 1

- รู้จักรายรับค่าใช้จ่ายของชุมชน
- รู้จักรายรับ- รายจ่ายของชุมชน
- รู้ทางเข้า- ออก ของเงิน
- รู้แนวทางในการลดหนี้

ข้อ 2

- ให้ข้อมูลจริง

-มาร่วมเวที ทุกครั้ง

៤៣

- สามารถลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนได้
 - รักษาสภาพของตัวเอง รักษาความเป็นอยู่ของตัวเอง

ข้อ 4

- ได้แต่เว้นค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของลูกลงเมื่อลูกเรียนจบ
 - ถ้าหากส. มาร่วมจัดการหนี้ให้
 - ถ้าไม่เป็นหนี้เพิ่มและลดหนี้ลง

กลุ่มที่ 3

ข้อ 1

รัฐ์สิงค์ใช้จ่ายต่างๆ

รู้จากการประชาสัมพันธ์

คิดว่างานวิจัยเอาเงินมาให้

ข้อ 2

ให้ข้อมูลด้านค่าใช้จ่าย

ចុំចនិត្រការងារ

ชุมชนร่วมประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการ

ข้อ 3

สร้างความตระหนักให้กับชุมชน

มีการระมัดระวังในการใช้จ่าย

ทราบข้อมูลค่าใช้จ่ายในการผลิต

ข้อ 4 ได้ในระดับหนึ่งถ้าหากประยุครายจ่ายลง

ถ้ารายได้เพิ่มขึ้น

การอุปโภคบริโภคเพียงพอ กับรายได้

ได้ แต่ยกลำบาก เพราะต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่าง

ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นลง เช่นร้านอาหาร ร้านเกมส์

กลุ่มที่ 4

ข้อ 1

๕๖

กิจว่างานวิจัยอาชีวศึกษา

ទីក្រុងគំពង់ថាមតាមចំណាំ

002

นาร่วมประชุมในการจัดเวที

ให้ข้อมูลกับทีมวิจัย

ร่วมแสดงความคิดเห็น

ข้อ3

ยังไม่มีประชุมนัดต่อชุมชน

ถ้ามีคนปฏิบัติจะปฏิบัติตาม ถ้ามีคนพากำ

ข้อ4

มีการจัดตั้งกลุ่มเป็นรายเดือน เช่นกลุ่มออมทรัพย์

ทำป้ายชีวภาพใช้เอง

ลดการใช้ป้ายเคมีลง

ลดค่าใช้จ่ายแรงงานลง โดยการทำเอง

สรุปเวที

คนในชุมชนได้รู้สึกสนใจและเริ่มเกิดความตระหนักร้ายคนหันมาใช้ป้ายชีวภาพที่จับกลุ่มทำป้ายขึ้นมาใช้เองเพื่อลดต้นทุนการผลิตลง หลายคนได้หันมาดูค่าใช้จ่ายและลดส่วนที่ไม่จำเป็นลงได้บ้าง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อชุมชน

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสถานการณ์ปัญหาหนึ่งสินในชุมชน ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกชุมชน ทำให้ชุมชนได้มีโอกาสพบทวนสืบกันความเป็นมาในอดีต และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นที่เป็นสาเหตุของการเกิดปัญหา การทำวิจัยที่ต่อเนื่องเป็นวิธีการหนึ่งที่สร้างความตระหนักกับปัญหาที่เกิดขึ้นให้กับชุมชน และนำไปปรับใช้ในการดำเนินอยู่ให้รอดจากกระแสความเปลี่ยนแปลง และอยู่รอดด้วยความภาคภูมิใจในความเป็นตัวตนของชุมชนเอง

ข้อเสนอแนะต่อสำนักงานวิจัยท้องถิ่น

การวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเป็นการทำางานแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้ทบทวนค่าน้ำชาติที่ก่อให้เกิดปัญหา และสามารถนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมและมองเห็นแนวทางในการลดความรุนแรงปัญหางาน การทำงานวิจัยครั้งนี้ทำให้ชุมชนได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และสร้างความตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้น หากมีการทำงานวิจัยที่ต่อเนื่องอาจทำให้ชุมชนได้เกิดสำนึกร่วมกัน ที่สำคัญคือภาพชีวิต และเกิดสำนึกรักชุมชนท้องถิ่นต่อไป

สำนักงานวิจัยท้องถิ่น ควรมีการจัดฝึกอบรมให้ความรู้ กับนักวิจัยหน้าใหม่ เป็นการฝึกทักษะ สร้างอุดมการณ์ และปรับเปลี่ยนแนวคิดต่องานพัฒนา และมีความมั่นใจในการทำงานวิจัยต่อไป

ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานวิจัย

1. ทีมวิจัยไม่มีประสบการณ์ในการทำงานวิจัย ทำให้ขาดทักษะในการทำงานวิจัย ในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดกระบวนการ การจัดเวลา การสังเกตการณ์ การจับประเด็น การจดบันทึก การจัดระบบข้อมูล การวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูลมาเป็นรายงาน จึงทำให้การทำงานวิจัยล่าช้าลง

2. คนในชุมชนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจว่างานวิจัยเข้ามาทำอะไร เพราะยังยึดติดกับความช่วยเหลือจากโครงการพัฒนาที่ผ่านมาทางภาครัฐ จึงทำให้คนในชุมชนหวังให้งานวิจัยช่วยแก้ปัญหา ชุมชนบางส่วนจึงไม่เกิดกระบวนการเรียนรู้และความตระหนักร่องปัญหาที่เกิดขึ้น

ประวัติทีมวิจัยและที่ปรึกษา

1. หัวหน้าทีมวิจัย

1. นางจิตสมาน วารีขันธ์ ปัจจุบันอายุ 38 ปี สถานภาพ สมรส ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่ บ้านเลขที่ 43 หมู่ที่ 6 ตำบลกุดปลาค้าว อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์
เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ 089-8430988

-การศึกษา จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
สาขา สหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
ประสบการณ์ทำงาน สมาชิกสภาเทศบาลตำบลกุดสิน

2. ทีมวิจัย

1. นายไชยนคร ศรีประไน ปัจจุบันอายุ 44 ปี สถานภาพ สมรส ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ 105/1 หมู่ที่ 1 ตำบลกุดปลาค้าว อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์

-การศึกษา จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
ประสบการณ์ทำงาน ผู้ใหญ่บ้าน

2. นายทนิตย์ อนันตະบุตร ปัจจุบันอายุ 46 ปี สถานภาพ สมรส ที่อยู่ปัจจุบันเลขที่ 131 หมู่ที่ 1 ต. กุดปลาค้าว อ.เขาวง จ.กาฬสินธุ์

-การศึกษา จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
ประสบการณ์ทำงาน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

3. นายศุกรศักดิ์ ถวิลการ ปัจจุบันอายุ 30 ปี สถานภาพ โสด ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ 116 หมู่ที่ 1 ต. กุดปลาค้าว อ.เขาวง จ.กาฬสินธุ์ เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ 083-4161361

-การศึกษา จบประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
สาขา สหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
ประสบการณ์ทำงาน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

4. นายประไน พินพ์เกา ปัจจุบันอายุ 45 ปี สถานภาพ สมรส ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ 13/1 หมู่ที่ 3 ต. กุดปลาค้าว อ.เขาวง จ.กาฬสินธุ์ เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ 084-6023894

-การศึกษา จบปริญญาตรี

-ประสบการณ์ทำงาน พนักงานราชการ สูนย์การศึกษานอกโรงเรียน อำเภอเขาวง

5. นางสินภารณ์ อุทโท ปัจจุบันอายุ 36 ปี สถานภาพ สมรส ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ 114 หมู่ที่ 2 ต. กุดสินคุ่มใหม่ อ.เขาวง จ.กาฬสินธุ์ เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ 043-859682

-การศึกษา จบประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค วิทยาลัยอาชีวศึกษา ขอนแก่น

กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
สาขาวิชาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

6. นางวิลอต ถวิลการ ปัจจุบันอายุ 39 ปี สถานภาพ สมรส ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ 142/1 หมู่ที่ 7 ต.กุดปลาค้าว อ. เขาวง จ.กาฬสินธุ์ เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ 086-2269044

-การศึกษา จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
สาขา สาขาวิชาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

ประสบการณ์ทำงาน อสม.

7. นางทัศนี นิลปะกะ ปัจจุบันอายุ 30 ปี สถานภาพ หย่า ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ 59/2 หมู่ที่ 5 ต.กุดสินคุ่มใหม่ อ.เขาวง จ.กาฬสินธุ์ เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ 084-8873667

-การศึกษา จบชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
สาขา สาขาวิชาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

8. นางสมคิด ไชยบุตร ปัจจุบันอายุ 34 ปี สถานภาพ สมรส ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ 225 หมู่ที่ 165 ต.คุ้มเก่า อ.เขาวง จ.กาฬสินธุ์ เบอร์โทรศัพท์ที่ติดต่อได้ 087-2323400

- การศึกษา จบชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ

กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
สาขา สาขาวิชาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

ประวัติพี่ปรีกษา

1. นายหล้า ธรรมปัญญา ไทกุล ปัจจุบันอายุ 40 ปี อยู่ที่สามารถติดต่อได้ 50 หมู่ 14 ต.คุ้มเก่า อ.เขาง
จ.กาฬสินธุ์ เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ 087-7721833

ประวัติการศึกษา

จบปริญญาตรี ครุศาสตร์บัณฑิต วิทยาลัยครุศาสตร์

จบปริญญาตรี นิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช

ประสบการณ์ทำงาน

-ครูอัตราจ้าง โรงเรียนกาญจนากิจกราวิทยาลัย จ.กาฬสินธุ์

-อาจารย์สอนระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ศูนย์เรียนรู้
อำนาจเจริญ จ.กาฬสินธุ์

-ผู้จัดการสมาคมสิทธิและความเสมอภาค จ.กาฬสินธุ์

-ปัจจุบัน เป็นพนักงาน

แบบสอบถาม รายรับ — รายจ่าย ครัวเรือน รหัส.....

โครงการวิจัย ศึกษาสถานการณ์ปัญหาหนี้สินของชุมชนกุดปลาค้าว วันที่สำรวจ.....
ผู้สำรวจ.....

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาข้อมูลหนี้สินครัวเรือนของชุมชนกุดปลาค้าว หมู่ที่ 1

ตำบลกุดปลาค้าว อำเภอเทิง จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานพัฒนาชุมชน

ประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูล 5 ส่วนคือ

1. ข้อมูลสมาชิกในครัวเรือน

2. ข้อมูลด้านอาชีพและรายได้ครอบครัว

3. ข้อมูลค่าใช้จ่ายในครัวเรือน

4. ข้อมูลแหล่งรายได้ของครอบครัว

5. ข้อมูลทรัพย์สินของครอบครัว

ข้อมูลเหล่านี้จะใช้ในการทำวิจัยในโครงการศึกษาสถานการณ์ปัญหาหนี้สินของชุมชนกุดปลาค้าวเท่านั้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับความรุนแรงของปัญหาหนี้สินของตำบลกุดปลาค้าวเป็นอย่างไร และ

ส่งผลกระทบต่อครอบครัวและความเข้มแข็งของชุมชนอย่างไร

2. มีสาเหตุ เกิดขึ้นในภายในชุมชนและภายนอกชุมชนอะไรบ้าง ที่มีผลต่อการก่อ เกิดและ

เพิ่มพูนของหนี้สินของครอบครัวและชุมชน

3. เพื่อหารูปแบบและกระบวนการทั่วไปที่ใช้แก้ไขปัญหาหนี้สินของครอบครัว และชุมชน

4. เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ที่จะทำให้ชุมชนตระหนักรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและ มีส่วน

ร่วมในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของชุมชน

.....

1. ข้อมูลทั่วไป

สมาชิกในครัวเรือน (เฉพาะที่อยู่ปัจจุบัน)

ชื่อ/นามสกุลผู้ให้ข้อมูล..... อายุ..... ปี บ้านเลขที่.....

2. ข้อมูลด้านอาชีพและรายได้ครอบครัว

ประเภทรายรับ	บาท/ วัน	บาท/ เดือน	บาท// ปี	จำนวน ครั้งปี
1.ขายผลผลิตจากการทำนา ทำไร่ ทำสวน เช่น ข้าว พืช ผัก ผลไม้ ต้นไม้				
2.ขายสัตว์เลี้ยง เช่น หมู วัว ควาย เป็ด ไก่ กุ้ง ปลา หอย สุนัข และผลผลิตจากสัตว์เลี้ยง เช่น ไข่ มูลสัตว์ ชากระสัตว์				
3.ขายผลิตภัณฑ์จากการหัตถกรรม หรืองานฝีมือต่าง ๆ				
4. การค้าขายสินค้าที่ซื้อมา รวมทั้งการขายอาหาร				
5. การขายพืชหรือสัตว์ที่หาได้จากแหล่งธรรมชาติ เช่น ผัก ปลา เห็ด หน่อไม้ สมุนไพร พืชพันธุ์ไม้ แมลง สัตว์เลื้อยคลาน รวมทั้งการเก็บขยะขาย				
6. รับจ้างทำงานเป็นรายวัน/ รายสัปดาห์ หรือรับจ้างทำงานเป็นรายชั่ว				
7. เงินเดือน บำเหน็จ บำนาญ โบนัส เงินเดือน เค้าคอมมิชชั่น				
8. เงินสงเคราะห์และสวัสดิการต่าง ๆ เช่น เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ คนพิการ คนยากจน ผู้ป่วยเอดส์ ภัยธรรมชาติ ค่าวัสดุยาบาล				

ประเภทรายรับ	นาท/ วัน	นาท/ เดือน	นาท/ ปี	ครั้ง/ปี
9. รายได้จากการขาย หรือเช่า ที่ดิน บ้าน รถ ไอ เครื่องมือ yan พาหนะต่าง ๆ				
10. รายรับจากคอกเบี้ยเงินกู้ คอกเบี้ยธนาคาร พันธบัตรรัฐบาล เงินปันผลจากหุ้นและการลงทุน เงินปันผลจากประกันชีวิต				
11. รายได้จากการเสี่ยงโชค เช่น ถูกล็อตเตอรี่				
12. เงินที่ได้รับจากการกู้ยืม ขอยืม				
13. เงินที่ลูกหลาน ญาติพี่น้อง ที่อาศัยอยู่ที่อื่นส่งมาให้				
14. เงินที่ผู้อื่นช่วยงานต่าง ๆ เช่น งานแต่ง งานศพ และงานอื่น ๆ จำนวนเงินที่ได้รับจากสินสอดทองหมั้น (ตีค่าเป็นเงินโดยประมาณ)				
15. เงินหรือ ลาภลอยที่มีคนนำมาให้เป็นกรณีพิเศษ				
รวมทั้งสิ้น				

3. ข้อมูลค่าใช้จ่ายในการอบตัว

ประเภทรายจ่าย	นาท/ วัน	นาท/ เดือน	นาท/ ปี	จำนวน ครั้ง/ปี
หมวดที่ 1 : ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ				
1.1 ค่าใช้จ่ายแรงงาน				
1.2 ค่าปัจจัยการผลิต เช่น/ชื้อวัสดุอุปกรณ์ หรือลงทุนเครื่องมือในการประกอบอาชีพ เช่น เช่าหรือ ซื้อรถ ไอ เครื่องปั่นไฟ รถเกียร์ ข้าว สร้าง โรงเรือนเพาะปลูกหรือเลี้ยงสัตว์ ค่าเมล็ดพันธุ์พืช ค่าอาหารสัตว์				
1.3 ค่าโดยสาร รถ เรือ รถไฟ เครื่องบิน				
1.4 ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงที่ใช้ในพาหนะเดินทาง และการประกอบอาชีพ				
1.5 ค่าปุ๋ยชีวภาพ หรือปุ๋ยอินทรีย์ เช่น ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยกอก ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยจุลินทรีย์				
1.6 ค่าปุ๋ยเคมี เช่น ปุ๋ยเคมี แอมโมเนียมโซเดียม ฟอสฟอตบด ปุ๋ยไนโตรเจน ปุ๋ยฟอสฟอรัส ปุ๋ยโปรแทสเซียม ออร์โนน				
1.7 ยาฆ่าแมลง ยาปราบศัตรูพืช				

ประเภทรายจ่าย	บาท/ วัน	บาท/ เดือน	บาท/ ปี	ครั้ง/ปี
1.8 ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ในการประกอบอาชีพ				
1.9 เงินสด เงินดาวส์ หรือ เงินผ่อน เพื่อซื้อยานพาหนะ เช่น รถยนต์ รถกะบะ จักรยาน มอเตอร์ไซด์ เรือ				
รวมหมวดที่ 1				
หมวดที่ 2: ค่าอาหาร				
2.1 เนื้อสัตว์ ข้าวสาร ผัก ผลไม้ ไข่ เครื่องปรุง อาหาร เช่น น้ำปลา น้ำตาล น้ำส้มสายชู ซีอิ๊ว พริกไทย น้ำมันพืช คนอร์ ผงชูรส				
2.2 อาหารสำเร็จที่ซื้อจากร้าน เช่น ข้าวผัด ก๋วยเตี๋ยว กับข้าวถุง ขنمหวาน ไอศครีม				
2.3 น้ำดื่มสะอาด เช่นน้ำแร่ น้ำ โพลาริส				
2.4 น้ำอัดลม ชา กาแฟ เครื่องดื่มเกลือแร่ เช่น สปอนเซอร์				
2.5 นมทุกชนิด โอลัตติ ไนโล โกโก้ น้ำผลไม้				
2.6 ขنمขบเคี้ยว ขنمกรุบกรอบ ลูกอม				
2.7 ค่าขนมที่ให้เด็กไปโรงเรียนรายวัน หรือรายเดือน				
2.8 อาหารสำเร็จรูป เช่น นาเมะ ยำยำ ปลากระป่อง อาหารหรือ ผลไม้กระป่อง				
2.9 เครื่องดื่มชูกำลัง เช่น ลิโพ กระทิงแคง เอ็มร้อย				
2.10 เหล้า เบียร์ ยาดอง ไวน์ กระเช่นสาโท				
2.11 ค่าเชื้อเพลิงในการหุงต้ม เช่น แก๊ส ถ่าน ฟืน				
รวมหมวดที่ 2				
หมวดที่ 3 : ยา- สุขภาพอนามัย				
3.1 ยาแก้ปวด				
3.2 ยารักษาโรคอื่น ๆ				
3.3 ยาหรืออุปกรณ์การคุณกำหนด				
3.4 ค่ารักษาพยาบาลทั้งที่สถานีอนามัย โรงพยาบาล และคลินิก				
3.5 ยาสูบ บุหรี่ รวมทั้งกระดาษหรือใบตองพันยาสูบ				
3.6 จ่ายเบี้ยประกันชีวิต เบี้ยประกันสุขภาพ และเบี้ยประกันภัย				
รวมหมวดที่ 3				

ประเภทรายจ่าย	บาท/ วัน	บาท/ เดือน	บาท/ ปี	ครั้ง/วัน
หมวดที่ 4 : เสื้อผ้า เครื่องนุ่งหุ่น และ เครื่องประดับ				
4.1 เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และเครื่องนอน				
4.2 ค่าใช้จ่ายในการเสริมสวย เช่น ตัดผม ดัดผม ข้อมูน เครื่องสำอาง ครีมบำรุงผิว				
รวมหมวดที่ 4				
หมวดที่ 5 : ที่อยู่อาศัย				
5.1 เงินสด เงินดาวส์ หรือเงินผ่อน เพื่อซื้อ หรือเช่าที่ดิน หรือ สิ่งก่อสร้างอื่น ๆ				
5.2 ซ่อมแซม ต่อเติม หรือปลูกบ้าน หรือ ปรับปรุงบ้าน หรือ ที่ดิน				
5.3 เงินสด เงินดาวส์ และเงินผ่อน เพื่อซื้อหรือซ่อมเครื่องใช้ใน บ้าน เช่น โทรศัพท์ ตู้เย็น พัดลม วิทยุ โทรศัพท์ คอมพิวเตอร์				
5.4 ของใช้ประจำวัน เช่น สนับ ยาสีฟัน แปรงสีฟัน ยาสารพอม ผงซักฟอก งานชาม ช้อน ผ้าอนามัย ของเด็กเล่น				
5.5 ค่าน้ำหนังสือพิมพ์ หนังสือ นิตยสาร				
5.6 ค่าภายนอก เช่น ภายนอกห้องที่ ที่ดิน ป้าย ร้านค้า และภายนอก โรงเรือน				
รวมหมวดที่ 5				
หมวดที่ 6: ค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุนและงานสังคม				
6.1 ฝ่ากธนาการ ซื้อพันธบัตร ฝ่ากษะกรณ์ออมทรัพย์ ออกรถเงินกู้				
6.2 จ่ายดอกเบี้ยและผ่อนใช้หนี้เงินกู้ เงินยืม เล่นแชร์				
6.3 เงินทำบุญ หรือเงินบริจาค				
6.4 เงินช่วยเหลือ หรือเงินไส่ของ เช่น ช่วยเงินแต่ง งานศพ งาน บวช				
6.5 ค่าใช้จ่ายในการจัดงานแต่งงาน รวมสินสอดทองหมื่น งาน ศพ บวชนาค ขึ้นบ้านใหม่ งานวันเกิด				
6.6 จ่ายเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ เช่น ค่าตั๋วหนัง ดนตรี ลิเก และการ แสดงอื่น ๆ				
6.7 เงินเดือน หรือเงินที่ส่งไปช่วยเหลือญาติในครอบครัวที่อยู่ที่ อื่น				

ประเภทรายจ่าย	บาท/ วัน	บาท/ เดือน	บาท/ ปี	ครั้ง/ปี
6.8 เงินที่เสียไปโดยไม่เต็มใจ เช่น ทำเงินหาย ถูกลักขโมย ถูกปรับ				
6.9 เงินที่จ่ายเพื่อการเสี่ยงโชค เช่น ซื้อหวย				
รวมหมวดที่ 6				
หมวดที่ 7: ค่าใช้จ่ายในการศึกษาและอื่น ๆ ของลูก และหลาน				
7.1 ค่าเทอม ค่าเรียนพิเศษ ค่ากิจกรรมพิเศษ				
7.2 ค่าอุปกรณ์การเรียน เช่น เครื่องเขียน สมุด หนังสือเรียน กระเบ้า				
7.3 ค่าชุดนักเรียน ชุดพละ ชุดลูกเสือ เนตรนารี ยุวากาชาด				
7.4 ค่าโทรศัพท์ มือถือ/บัตรเติมเงิน				
7.5 ค่าไฟฟ้า น้ำประปา				
รวมหมวดที่ 7				
รวมหมวดที่ 1 ถึง 7				

4. ข้อมูลแหล่งกู้ยืมของครอบครัว

แหล่งกู้ยืม	จำนวน เงินกู้	หนี้ คงเหลือ	อัตรา ดอกเบี้ย	การผ่อน ชำระ	สาเหตุ/ปัจจัยที่ทำ ให้ต้องกู้
1. ในระบบ					
1) ธ.ก.ส.					
2) สหกรณ์					
3) ธนาคารอื่น ๆ					
4) กองทุน/กลุ่ม					
4.1) กองทุนหมุนเวียนและล้าน					
4.2) กลุ่มออมทรัพย์					
4.3) กลุ่มอื่น ๆ ระบุ					
.....					
.....					
.....					
รวมหนี้ในระบบ(1)					

แหล่งกู้ยืม	จำนวนเงินกู้	หนี้คงเหลือ	อัตราดอกเบี้ย	การผ่อนชำระ	สาเหตุ/ปัจจัยที่ทำให้ต้องกู้
2. นอกระบบ					
1)นายทุน					
2)ร้านค้า					
3)เพื่อนบ้าน					
4)ญาติ					
5)อื่น ๆ					
.....					
.....					
.....					
รวมหนี้นอกระบบ(2)					
รวมทั้งสิ้น (1) + (2)					

5. ข้อมูลทรัพย์สินของครอบครัว

ประเภท	หน่วย	จำนวน	มูลค่า (บาท)
1.รถยนต์	คัน		
2.จักรยานยนต์	คัน		
3.จักรยาน	คัน		
4.รถไถเดินตาม	คัน		
5.รถไถใหญ่	คัน		
6.ตู้เย็น	เครื่อง		
7.ทีวี	เครื่อง		
8.พัดลม	เครื่อง		
9.เครื่องซักผ้า ซี ดี	เครื่อง		
10.เครื่องเตียง	ชุด		
11.โทรศัพท์บ้าน	เครื่อง		
12.โทรศัพท์มือถือ	เครื่อง		
13.อื่น ๆ ระบุ.....			
.....			
.....			

ประเภทรายรับ	รวมรับ	รวมจ่าย		
1.ขายผลผลิตจากการทำนา ทำไร่ ทำสวน เช่น ข้าว พืชผัก ผลไม้ ต้นไม้	1,099,700			
2.ขายสัตว์เลี้ยง เช่น หมู วัว ควาย เป็ด ไก่ กุ้ง ปลา หอย สุนัข และผลผลิตจากสัตว์เลี้ยง เช่น ไข่ มูลสัตว์ ชาวกสัตว์	187,033			
3.ขายผลิตภัณฑ์จากงานหัตถกรรม หรืองานฝีมือต่างๆ	393,291			
4. การค้าขายสินค้าที่ซื้อมา รวมทั้งการขายอาหาร	1,718,833			
5. การขายพืชหรือสัตว์ที่หาได้จากแหล่งธรรมชาติ เช่น ผัก ปลา เห็ด หน่อไม้ สมุนไพร พืชพันธุ์ไม้ เมล็ด สัตว์เลี้ยงคุณ รวมทั้งการเก็บขยะขาย	91,345			
6. รับจ้างทำงานเป็นรายวัน/ รายสัปดาห์ หรือรับจ้างทำงานเป็นรายชั่ว	892,022			
7. เงินเดือน บำเหน็จ บำนาญ โบนัส เบี้ยเลี้ยง ค่าคอมมิชั่น	628,866			
8. เงินสงเคราะห์และสวัสดิการต่าง ๆ เช่น เบี้ยยังชีพ ผู้สูงอายุ คุณพิการ คนยากจน ผู้ป่วยเอดส์ ภัยธรรมชาติ ภารภัยภาพบ้านด	70,518			
9. รายได้จากการขาย หรือเช่า ที่ดิน บ้าน รถ ไอ้เครื่องมือ ยานพาหนะต่าง ๆ	150,800			
10.รายรับจากการคืนเงินคู่คอกบี้ธนาคาร พันธบัตรรัฐบาล เงินปันผลจากหุ้นและกองลงทุน เงินปันผลจากประกันชีวิต	171,985			
11.รายได้จากการเสี่ยงโชค เช่น ลูกล้อตเตอรี่	498,100			
12.เงินที่ได้รับจากการกู้ยืม ขอยืม	4,513,940			
13.เงินที่ลูกหลาน ญาติพี่น้อง ที่อาศัยอยู่ที่อื่นส่งมาให้	891,600			
14. เงินที่ผู้อื่นช่วยงานต่าง ๆ เช่น งานแต่งงานศพ และงานอื่น ๆ จำนวนเงินที่ได้รับจากสินสอดทองหมั้น (ดีก้าเป็นเงินโดยประมาณ)	512,430			
15. เงินหรือ ลาภลอยที่มีคนนำมาให้เป็นกรณีพิเศษ	59,900			
รวมทั้งสิ้น	11,880,363			

3. ข้อมูลค่าใช้จ่ายในครอบครัว

หมวดที่ 1 :ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ			
1.1 ค่าจ้างแรงงาน+ค่าปัจจัยการผลิต		577,300	
1.2 ปัจจัยการผลิต ค่าเช่า/ซื้ออุปกรณ์การผลิต		1,351,800	
1.3 ค่าโดยสาร รถ เรือ รถไฟ เครื่องบิน		243,680	
1.4 ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงที่ใช้ในพาหนะเดินทาง และการประกอบอาชีพ		980,770	
1.5 ค่าปัจจัยวิภาพ หรือปัจจัยอินทรีย์ เช่น ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยจลินทรีย์		29,960	
1.6 ค่าปัจจัยเคมี เช่น ปุ๋ยยูเรีย แอมโมเนียมชัลไฟต์ หินฟอสเฟตบด ปุ๋ยไนโตรเจน ปุ๋ยฟอสฟอรัส ปุ๋ยโปรดักส์เซี่ยม โซเดียม ไฮดรอกไซด์		321,530	
1.7 ยาฆ่าแมลง ยาปราบศัตรูพืช		80	
1.8 ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ในการประกอบอาชีพ		130,200	
1.9 เงินสด เงินดาวส์ หรือ เงินผ่อน เพื่อซื้อ ยานพาหนะ เช่น รถยนต์ รถจักรยาน มอเตอร์ไซด์ เรือ		1,134,420	
รวมหมวดที่ 1		4,769,740	
หมวดที่ 2:ค่าอาหาร			
2.1 เนื้อสัตว์ ข้าวสาร ผัก ผลไม้ ไข่ เครื่องปรุง อาหาร เช่น น้ำปลา น้ำตาล น้ำส้มสายชู ซิอิ้ว พริกไทย น้ำมัน พืช ซอสมะเขือเทศ ผงชูรส		2,122,096	
2.2 อาหารสำเร็จรูป เช่น ข้าวผัด กุ้ยเตี้ย ข้าวกล่อง ข้าวถุง ข้าวหมากลาง ไอศครีม		665,970	
2.3 น้ำดื่มสะอาด เช่นน้ำแร่ น้ำ โภคภาริส		29,560	
2.4 น้ำอัดลม ชา กาแฟ เครื่องดื่มเกลือแร่ เช่น สาปونةเซอร์		159,850	
2.5 นมทุกชนิด โอลัลติด ไม่โล โกโก้ น้ำผลไม้		192,068	
2.6 ขนมขบเคี้ยว ขนมกรุบกรอบ ลูกอม		168,430	
2.7 ค่าน้ำมันที่ให้เด็กไปโรงเรียนรายวัน หรือรายเดือน		525,045	
2.8 อาหารสำเร็จรูป เช่น манจู ยำยำ ปลากระป่อง อาหารหรือผลไม้กระป่อง		124,769	
2.9 เครื่องดื่มชูกำลัง เช่น ลิปอ กระพิงแคง เอ็นร้อย		72,710	

2.10 เหล้า เมียร์ ยาดอง ไวน์ กระเช่นสาโท		237,515		
2.11 ค่าเชื้อเพลิงในการหุงต้ม เช่น แก๊ส ถ่าน ฟืน		96,425		
รวมหมวดที่ 2			4,394,438	
หมวดที่ 3 : ยา- สุขภาพอนามัย				
3.1 ยาแก้ปวด		25,592		
3.2 ยารักษาโรคอื่น ๆ		49,330		
3.3 ยาหรืออุปกรณ์การคุณกำเนิด		12,535		
3.4 ค่ารักษาพยาบาลทั้งที่สถานีอนามัย โรงพยาบาล และคลินิก		125,360		
3.5 ยาสูบ บุหรี่ รวมทั้งกระดาษหรือใบตองพันยาสูบ		131,928		
3.6 จ่ายเบี้ยประกันชีวิต เบี้ยประกันสุขภาพ และเบี้ยประกันภัย		110,117		
รวมหมวดที่ 3			454,862	
หมวดที่ 4 : เสื้อผ้า เครื่องนุ่งหุ่น และ เครื่องประดับ				
4.1 เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และเครื่องประดับ		151,350		
4.2 ค่าใช้จ่ายในการเสริมสวย เช่น ตัดผม ดัดผม ย้อมผม เครื่องสำอาง ครีมบำรุงผิว		151,858		
รวมหมวดที่ 4			303,208	
หมวดที่ 5 : ที่อยู่อาศัย				
5.1 เงินสด เงินดาวส์ หรือเงินผ่อน เพื่อซื้อ หรือเช่า ที่ดิน หรือสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ		495,600		
5.2 ซ่อมแซม ต่อเติม หรือปลูกบ้าน หรือ ปรับปรุง บริเวณบ้าน หรือ ที่ดิน		845,070		
5.3 เงินสด เงินดาวส์ และเงินผ่อน เพื่อซื้อหรือซ่อม เครื่องใช้ในบ้าน เช่น โทรศัพท์ คู่สาย พัดลม วิทยุ โทรศัพท์ คอมพิวเตอร์		196,720		
5.4 ของใช้ประจำวัน เช่น สนับ ยาสีฟัน แปรงสีฟัน ยาสระผม ผงชาตอก งานชาม ช้อน ผ้าอนามัย ของเด็กเล่น		361,848		
5.5 ค่าหนังสือพิมพ์ หนังสือ นิตยสาร		11,800		
5.6 ค่าภายในบ้าน เช่น ภาษีบำรุงท้องที่ ที่ดิน น้ำยาล้างภาชนะ และภาษีโรงเรือน		150,505		
รวมหมวดที่ 5			2,061,543	

หมวดที่ 6: ค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุนและงานสังคม				
6.1 ฝึกอบรม ชื่อพันธบัตร ฝึกศหกรณ์คอมทรัพย์ ออกแบบ		300,500		
6.2 จ่ายดอกเบี้ยและผ่อนใช้หนี้เงินกู้ เงินยืม เล่นแบร์		331,600		
6.3 เงินทำบุญ หรือเงินบริจาค		166,260		
6.4 เงินช่วยเหลือ หรือเงินไส่ซอง เช่น ช่วยเงินแคล่ง งานศพ งานบวช		230,950		
6.5 ค่าใช้จ่ายในการจัดงานแต่งงาน รวมสินสอดทอง หมั้น งานศพ นาฬนาค ขึ้นบ้านใหม่ งานวันเกิด		451,200		
6.6 จ่ายเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ เช่น ค่าตัวอุหานง ดนตรี ลิเก และการแสดงถ่องแท้ ๆ		77,000		
6.7 เงินเดือน หรือเงินที่ส่งไปช่วยเหลือญาติในครอบครัวที่อยู่ที่อื่น		91,300		
6.8 เงินที่เสียไปโดยไม่เต็มใจ เช่น ทำเงินหาย ฉุกลักษ ขโมย ฉุกปรับ		83,300		
6.9 เงินที่จ่ายเพื่อการเตียงไซค เช่น ชื้อหวย		759,450		
6.10 จ่ายณาปณกิจสงเคราะห์		266,200	2,757,760	
หมวดที่ 7: ค่าใช้จ่ายในการศึกษาและอื่น ๆ ของลูก และหลาน				
7.1 ค่าเทอม ค่าเรียนพิเศษ ค่ากิจกรรมพิเศษ		371,900		
7.2 ค่าอุปกรณ์การเรียน เช่น เครื่องเขียน สมุด หนังสือ เรียน กระดาษ		238,242		
7.3 ค่าชุดนักเรียน ชุดพละ ชุดลูกเกดีโอ เนตรนารี ยุว กาชาด		33,000		
7.4 ค่าโทรศัพท์ มือถือ/บัตรเติมเงิน		292,700		
7.5 ค่าไฟฟ้า น้ำประปา		391,706		
รวมหมวดที่ 7			1,327,548	
รวมรายจ่ายทั้งสิ้น			16,069,099	

4. ข้อมูลแหล่งทุนของครอบครัว

แหล่งทุน	จำนวนเงินกู้	หนี้คงเหลือ	อัตราดอกเบี้ย	การผ่อนชำระ
1. ในระบบ				
1) ธ.ก.ส.				
2) ศหกรณ์				

3) ธนาคารอื่น ๆ				
4) กองทุน/กลุ่ม				
4.1) กองทุนหมุนเวียนและล้าน				
4.2) กลุ่มออมทรัพย์				
4.3) กลุ่มอื่น ๆ ระบุ				
รวมหนี้ในระบบ(1)		4,564,900		
2. นอกระบบ				
1) นายทุน				
2) ร้านค้า				
3) เพื่อนบ้าน				
4) ญาติ				
5) อื่น ๆ				
รวมหนี้นอกระบบ(2)		605,000		
รวมทั้งสิ้น (1) + (2)		5,169,900		

5. ข้อมูลทรัพย์สินของครอบครัว

ประเภท	หน่วย	จำนวน	มูลค่า(บาท)
1. รถบันต์	คัน		
2. จักรยานยนต์	คัน		
3. จักรยาน	คัน		
4. รถไถเดินตาม	คัน		
5. รถไถใหญ่	คัน		
6. ตู้เย็น	เครื่อง		
7. ทีวี	เครื่อง		
8. พัดลม	เครื่อง		
9. เครื่องฉาย ซีดี	เครื่อง		
10. เครื่องเสียง	ชุด		
11. โทรศัพท์บ้าน	เครื่อง		

12. โทรศัพท์มือถือ			
13. อื่น ๆ ระบุ.....			
.....			
รวมมูลค่าทรัพย์สินทั้งสิ้น			36,811,450